

Calul

magazin

Anul III • nr. 16 • 9.90 lei

Serie nouă

P III 2680

- Calul și Omul în Evul Mediu
- Interviuri cu Valentin Vasilescu și Kuki Bărbuceanu
- Cum să-ți educi mai bine calul
- Aventuri ecvestre

LEHEL

Alegerea Campionilor

B.C.U. "Carol I" – Bucuresti

P-353809

“Din primul moment al colaborarii noastre cu firma Lehel, am avut o impresie foarte buna si rezultatul a fost excelent.”

Clayton Fredericks

Campion Mondial 2005

Presedintele Asociatiei Event's Rider

Olimpiada 2008 Beijing - Medalie de argint pentru Australia

Lehel - Beauty, Function and Freedom

Să ne apropiem!

Ioan CRISTESCU

În urmă cu 4 ani, la Editura Tracus Arte, am inițiat un proiect jurnalistic și cultural în același timp: Revista *Calul Magazin*. Au apărut într-un an și jumătate 15 numere. Au colaborat la revistă nume importante ale culturii române – acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici, Ioan Groșan, Traian T. Coșovei, precum și personalități cunoscute din zona hipismului românesc – Cristian Țopescu, Doina Pieper, Emanuel Fântâneau, Robert Bartha, Istvan Antal, Anca Bogdan, etc. Proiectul a debutat la inițiativa mea și a lui Florin Codre și a beneficiat de pasiunea și dăruirea Dorei Stănescu, redactorul șef.

După falimentul Rodipet și accentuarea crizei economice, am decis să oprim apariția revistei, conștienți fiind

că o să reluăm editarea ei, după ce ne vom reveni economic. Nu putem spune că s-a întâmplat acest lucru, dar revenim din cel puțin trei motive bine întemeiate. În primul rând, pentru că revista devenise pentru editură o stare de bucurie la care ne dorim să ne întoarcem. În al doilea rând, pentru că semnalele primite de la cititori ne-au convins să nu-i părăsim. În al treilea rând, pentru că nu ne-am atins scopul inițial, acela de a oferi publicului materiale de informare în ceea ce numim cultură ecvestră.

Nu avem pretenția de a face educație ecvestră, ci de a da un semnal de normalitate într-o lume a frumuseții, dăruirii, inteligenței și naturaleții, așa cum este lumea cailor. Aproape toți colaboratorii revistei au răspuns

prompt invitației noastre și sperăm ca și publicul cititor să răspundă identic.

Într-o vreme când se vorbește despre dispariția presei pe format tipărit, să propui o revistă poate părea un proiect deplasat și în contratimp cu realitățile de zi cu zi. Credem însă că în societatea noastră, extrem de agitată și divizată, în care tabloidizarea presei este un rău deja făcut și în care politicul și socialul au devenit prioritate, e nevoie de frumusețe, bunătate și devotament. Căii pot să ne dea un exemplu. Ne-au însoțit în decursul istoriei acestei lumi și stau și acum parteneri tăcuți, naturali și generoși în așteptarea oamenilor. Să ne apropiem! Acesta e mesajul pe care dorim să-l transmitem cu noua serie a revistei *Calul Magazin*.

Calul magazin

REDACTOR ȘEF:

Dora STĂNESCU

EDITORI SENIORI:

Acad. Constantin
BĂLĂCEANU-STOLNICI
Florin CODRE

EDITOR:

Ioan CRISTESCU

DIRECTOR:

Laura MATEI

EDITORIALIȘTI:

Ioan GROȘAN
Ioan BUDUCA
Emanuel FÂNTÂNEANU
Traian T. COȘOVEI
Răzvan Ioan DINCĂ

SECRETAR DE REDACȚIE:

Tatiana SEGAL

COLECTIV DE REDACȚIE:

Nina LUPU
Ioan VALERIU

CONSULTANȚI:

Robert BARTHA
Dr. Anca BOGDAN
Ing. István Iános ANTAL
Doina PIEPER

VIZIUNE GRAFICĂ:

Emilia PETRE

MARKETING:

George IONIȚĂ

SECRETARIAT:

Cristina IVĂNEȚ

Revista **Calul Magazin** este editată de
S.C. World MediaGraph,
Editura Tracus Arte
Str. Pictor Sava Henția nr. 2,
Sector 1, București
Tel.: 0728/320.453 / Fax: 021/22.34.111
E-mail: calulmagazin@gmail.com
www.calulmagazin.ro
www.calulmagazin.com
www.edituratracusarte.ro

Tipărit la ARTPRINT Office@artprint.ro

Reproducerea integrală sau parțială a textelor și
imaginilor se poate face numai cu acordul
World MediaGraph.
Foto: Adina Lupu, Claudia Ramba, István Antal,
Daniela Antal, Relu Frâncu, Mediafax Foto

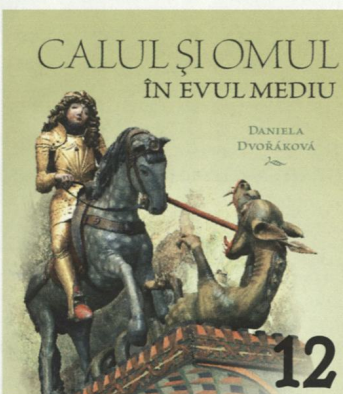
ISSN 1842-7731

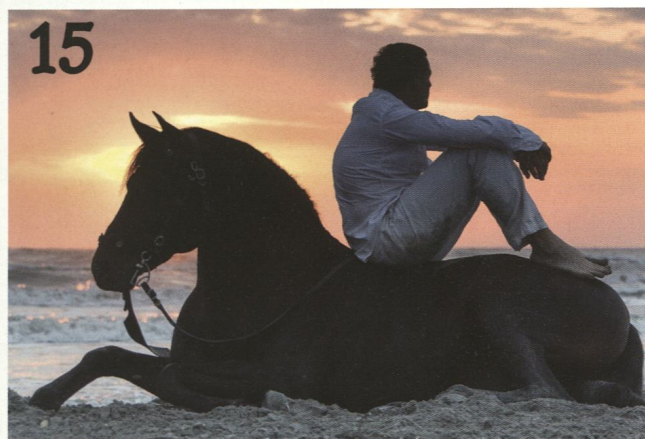
Identificarea cailor

Binecuvântarea cailor

Calul și Omul
în Evul Mediu

Interviu cu Valentin Vasilescu

3 editorial

3 Să ne apropiem!

6 Identificarea cailor

9 tradiții ecvestre

9 Binecuvântarea cailor

10 obiceiuri

10 Sărbătoarea Naadam

12 lecturi

12 Calul și Omul
în Evul Mediu

15 interviu

15 Interviu Valentin Vasilescu:
„Majoritatea problemelor de
conviețuire între oameni și cai
decurge din ignorarea de către
om a laturii emoționale și
intelectuale a vieții calului.”

20 Interviu Kuki Bărbuceanu:
Caii liberi din Grindul Letea:
ai nimănui și ai tuturor...

24 ecvestră

24 Un mod de viață ideal

28 educație

28 Cum să-ți educi
mai bine calul

33 comportament

33 Povestirile cuplărilor

36 hipică

36 Expoziții de cabaline

38 genetică

38 Comunicarea
de mesaje variate
42 Sălbatic sau domestic,
calul rămâne social
46 Analiză cu rezultate
surprinzătoare: iepele pot fi
mai valoroase decât armăsarii

50 mitologii ecvestre

50 Povestea
lui Nabisco-Cookie

20

Interviu Kuki Bărbuceanu: Caii din Grindul Letea

24

Un mod de viață ideal

33

Povestirile cuplărilor

38

Comunicarea de mesaje variate

- 52 Un cal de legendă
OKI DOKI
- 53 Câteva curiozități
privind caii mongoli
- 54 cunoaștere**
- 54 Aventuri ecvestre
cultură ecvestră
- 56 Calul de război
și calul Finder

59 eseu

- 59 Povești despre cai

62 reportaj

- 62 Între pasiune și tradiție
- 64 „Pentru mine personal,
caii Lipizzan definesc
eleganța”

68 program competițional

- 68 S-au reluat cursele de trap
pe Hipodromul Ploiești

69 știri

46

Iepele pot fi mai valoroase decât armăsarii

64

Interviu cu Șerban Nica,
proprietarul Complexului Casa Viorel, din Poiana Brașov

Identificarea cailor

Acad. Constantin BĂLĂCEANU-STOLNICI

Acum câteva zile, am urmărit un film a cărui acțiune era centrată pe înlocuirea unui cal de curse neperformant cu altul asemănător, performant, pentru a induce în eroare amatorii de pariuri.

Acest fapt mi-a atras atenția că, și în cazul cailor, identificarea lor este aproape tot atât de importantă ca și în cazul oamenilor.

Identificarea aceasta permite demonstrarea proprietății asupra cailor, recunoașterea celor implicați într-o competiție sau celor aparținând unei anumite filiații genealogice (în special, stabilirea paternității).

Nu trebuie să uităm că evaluarea unui cal, mai ales a unui cal angajat în competiții, se face nu numai prin observarea aspectului său și a modului cum se comportă, dar și în funcție de exemplele (pe linie maternă sau paternă) din care provine. Această evaluare este importantă, de exemplu, pentru a determina prețul sau motivația achiziționării unui cal sau pentru a face pronosticuri înainte de o cursă, ceea ce este esențial pentru cei ce pariază. Aceasta explică importanța, pentru identificarea unui cal, a genealogiei sale (pedigree-ului) și menționarea lui în cataloagele genealogice denumite „stud book”, care se fac pentru diferitele rase de cai. Ca și

în cazul oamenilor, secole de-a rândul, identificarea cailor s-a făcut pe descrierea narativă sau intabelarea unor aspecte morfologice sau comportamentale pe fișe special întocmite. Printre primele date luate în considerare se află sexul și vârsta. Amintim că vârsta cailor se stabilește pe documente, dar și prin observarea unor aspecte morfologice, printre care cele mai fiabile sunt legate de dantură.

În general, pentru caii implicați în special în curse, indiferent de data lor exactă de naștere, se ia în considerare drept începutul unui nou an de vârstă 1 ianuarie (în emisfera nordică) sau 1 august (în emisfera sudică).

În funcție de vârstă și de sex, caii pot fi:

- Mânz tânăr („foal”) până la vârsta de 1 an (indiferent de sex);
- Mânz de 1 an („yearling”);
- Mânz înțărcat (weanling);
- Mânz mascul („colt”) de la 1 an până la 4 ani sau până ce este castrat;
- Mânz femelă („filly”) de la 1 an până la 4 ani sau până este dusă la montă;
- Iapă matură („mare”) după 4 ani sau după prima naștere;
- Iapă sterilă („yeld mare”) după 4 ani;
- Armăsar („stallion”), cal

necastrat de peste 4 ani;

- Cal castrat („gelding”) de peste 4 ani;
- Iapă sau cal bătrân după 9–10 ani.

Unul dintre aspectele cele mai importante pentru identificarea unui cal este culoarea părului. De obicei se ia în considerare culoarea din timpul verii. Această culoare este determinată de doi pigmenti: unul negru (eumelanina) și unul roșu (phaeomelanina).

Culoarea părului la cai este expresia unor gene multiple. Calul dispune pentru culoarea sa de două gene principale: „agouti” (A, a) și „extension” (E, e), cu alele dominante și recesive, care sunt responsabile de exprimarea celor două culori fundamentale roșu și negru și de raporturile lor în cazul fiecărui fenotip cabalin. Grație lor, apar variantele cromatice: castaniu, brun, roșiatic și negru.

Acestor gene principale li se adaugă cinci gene de diluție: crem (Cr), bej sau „dun” (D), șampanie (Ch), argintiu (Z) și albicios („flaxen”), care, acționând asupra celorlalte, duc la gama variată de culori pe care le pot avea caii.

În fine, există o genă gri sau „grey” (G), care duce la decolorarea părului, transformând caii în cai albi sau cenușiu foarte deschis. Mai există calul alb albinos, care este rezultatul absenței celor doi pigmenti. Ar fi fastidios și inutil să prezint aici o listă a acestor variante cromatice cabaline (listă care depășește 50 de tipuri), mai ales că nu există o nomenclatură și clasificare unică (universală).

Gri

Negru

Brun

Appaloosa

Appaloosa

Pinto

Există și gene ce determină o colorare multiplă care poate varia de la o înspicuire cu alb („roan”) sau cu negru („smoky”) aplicată pe o culoare de fond până la aspecte de leopard. Una dintre cele mai cunoscute variante este cea numită Appaloosa, în care există o împetritare de pete negre sau brune pe fond alb, de mărimi și forme diferite, realizând câteva modele. O altă variantă numită Pinto consistă într-un amestec de alb cu oricare din culorile posibile. Când spatel și membrele sunt albe și restul corpului este colorat, avem modelul denumit Tobiano, iar când distribuția este inversă față de cea de mai sus, modelul se numește Overo. Varietatea colorărilor posibile ale cailor este atât de mare și de complexă, încât s-au inventat tot felul de formule mnemotehnice pentru cei ce trebuie să dea examene de specialitate.

Culorile cailor nu sunt numai un indicator de recunoaștere, ci și un sensibil atribut estetic. Ele au fascinat oamenii probabil încă din Paleolitic, când omul peșterilor i-a pictat. Aceste culori au inspirat pictorii și scriitorii și au determinat tot felul de hibridări pentru conservarea sau modificarea

lor, deși se știe că nu există nicio corelație între culoarea cailor și inteligența, temperamentul sau performanțele lor. Analiza modului cum se moștesc culorile cailor (respectând modelul lui Mendel) reprezintă un capitol important al geneticii cabaline.

Foarte mulți cai au una sau mai multe pete albe cu forme, dimensiuni și localizări variabile, care sunt elemente extrem de importante pentru recunoașterea exemplarelor respective.

Petele acestea se pot găsi pe cap și pot fi în formă de stea, de floare, de dungă, de flacăra sau tăietură etc. Pete se pot găsi pe corp și pe picioare, unde îmbracă aspecte diferite de ciorap sau cizmă, de coroniță sau burelet etc.

Toate aceste pete pot fi reprezentate grafic pe diagrame standard care se află anexate unor fișe de identitate ale cailor.

Unele gene determină pigmentarea perioculară, culoarea irisului și a vârfului urechilor, ca și cea a copitelor.

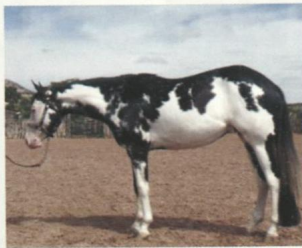
Tot atât de importante pentru identificarea unui cal sunt vârtejurile de păr. În general, un cal are cinci-șase astfel de vârtejuri plasate aleatoriu în diferite părți ale corpului, care trebuie

menționate în cartea de identitate. La acestea se adaugă eventualele cicatrici existente.

Pintre elementele de identificare descriptivă ale cailor se află și înălțimea, care corespunde distanței de la pământ a greabănului (greabănul spinării, „garot”), partea dorsală a regiunii situate între gât și torace, ce corespunde vertebrelor 3-11 dorsale (lungă de circa 30 cm). Acest reper se află, în general, la locul unde se termină coama. Este componenta cea mai înaltă a calului când acesta coboară capul (de exemplu, ca să pască). În țările anglosaxone, această înălțime nu se măsoară cu sistemul metric, ci în mâini („hands”). Fiecare hand = 4 inches = 10,16 cm. Se consideră că 14,2 hands (HH) este limita dintre înălțimea unui ponei și a unui cal, iar 15-17 HH este înălțimea majorității cailor. Cel mai înalt cal cunoscut și atestat în Cartea Recordurilor (Guinness) este Samson, care trăia în 1850 și avea o înălțime de 21,2 HH (2,15 m). Un alt indice de recunoaștere este greutatea. Ea poate fi obținută prin cântărirea cailor, ceea ce necesită însă cântare foarte mari. Ea poate fi evaluată indirect prin luarea în considerare a unor dimensiuni ale corpului. Cea mai utilizată este diametrul toracic (luat la nivelul greabănului). Există tabele de convertire a lungimii acestui diametru în kilograme. Mult mai fiabil este să se folosească concomitent lungimea diametrului toracic și lungimea calului utilizând anumite formule sau nomograme. Menționăm că, în general, greutatea cailor variază între 400 și 1000 de kg. Un element-cheie de identificare a unui cal prin aspectul său este apartenența sau nonapartenența sa la una dintre cele 240 de rase cabaline existente, apărute prin mutații și selecții naturale, dar mai ales prin hibridările întâmplătoare sau dirijate, efectuate de oameni încă din Neolitic, când calul a fost domesticit. Evident că recunoașterea apartenenței la o rasă a unui cal necesită o vastă cultură cabalină. De aceea, nu poate fi realizată decât de

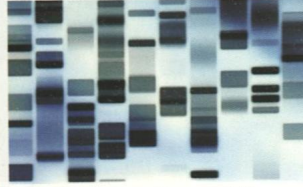
Tobiano

Overo

Scanarea unui microcip

Amprentă genetică

specialiști.

O clasificare mai simplă a cailor bazată pe aspectul și performanțele lor este aceea în tipuri cabaline, care au o oarecare asemănare cu tipurile constituționale din antropologie. S-au descris trei astfel de tipuri principale: cai de tracțiune (cu sânge rece), cai de curse (cu sânge fierbinte) și cai de călărie sau de sport (cu sânge cald). Americanii mai consideră tipul cailor de fermă sau ranch (stock type). La acestea trebuie adăugați poneii. Ca și în antropologie, și mai ales în criminologie, identificarea unui cal prin fotografie a reprezentat un pas înainte. Fotografiile trebuie realizate din față, din spate și din ambele profiluri și bineînțeles este indicat să fie colorate.

O metodă extrem de precisă de identificare și imposibil de falsificat este scanarea irisului, căci se știe că fiecare ochi al fiecărui cal (ca și în cazul omului) dispune de un iris cu un aspect propriu, care este un unicat, precum configurația liniilor din cazul amprentelor digitale umane. Crescătorii de cai au imaginat și folosesc metode de însemnare (marcare) a animalelor pentru a permite identificarea proprietarilor în cazul în care acestea s-au pierdut, au fost furate sau când există un litigiu. Cea mai veche și mai clasică metodă, practică și în Egiptul antic, este marcarea cu fierul roșu pe crupe, gât, regiunea selară, sau pe regiunea maseterină (obraz). Se folosesc litere, cifre sau simboluri figurative codificate (o adevărată

heraldică). Astăzi, de multe ori acest marcaj la cald est înlocuit cu un marcaj la rece, cu fierul înghețat cu un lichid frigorific. O altă metodă de marcarea – obligatorie pentru anumite rase în SUA – este tatuarea feței interne a buzei superioare a calului. Se folosește, în general, un cod numeric. Marcajul respectiv trebuie menționat pe cartea de identitate a calului. Din nefericire, după patru–cinci ani începe să nu mai fie vizibil.

Progresele mari ale electronicii au permis realizarea unor etichete electronice de identificare. Așa a apărut sistemul RFID („Radio Frequency Identification”). El se bazează pe microcipuri extrem de mici, fără sursă de energie, care sunt activate de dispozitivele de scanare prin unde electromagnetice. Pe aceste microcipuri se pot înscrie informații care permit identificarea purtătorului etichetei respective.

Aceste etichete („tags”, „transponders”) pot fi fixate pe un suport atașat de animal printr-un colier sau prin capsarea lui, de exemplu, pe pavilionul urechii. Alte microcipuri de identificare electronică pot fi implantate în corpul animalului. Ele au mărimea unui bob de orez și se plantează printr-o simplă injecție care nu necesită nici anestezie, nici incizii chirurgicale. La cai, aceste etichete se plasează în partea stângă a ligamentului nugal, în dreptul vertebrelor III–IV cervicale. Aceste cipuri conțin drept informație doar un număr de identificare

care se află înregistrat într-o bancă de date. Unele cipuri folosite în cercetare transmit și temperatura animalului. Poate în curând vor permite și localizarea acestuia în cazul în care s-a pierdut sau a fost furat. În ultima vreme, se tinde spre o standardizare globală a informațiilor numerice respective, deja începută de ISO („International Standard Organisation”). Scoaterea cipului este extrem de dificilă și foarte traumatizantă pentru cal, putându-i crea o infirmitate definitivă.

Pe de altă parte, progresele făcute în domeniul geneticii au dus la introducerea de către lordul Alec Jeffreys, în 1985, în practica medico-legală a identificării oamenilor, metoda identificării prin amprentă genetică. Metoda este bazată pe faptul că fiecare om are un genom unicat. Diferențele dintre oameni se află pe moleculele de ADN din cromozomi, în regiuni situate în afara genelor propriu-zise, numite microsateliți. Identificările se fac prin analiza comparativă a acestor sateliți. Același principiu este valabil și în cazul cailor. Lucrul este posibil datorită cercetărilor făcute în cadrul programului genomului cabalin („HGP” – „Horse Genom Program”), care au identificat toate cele 2,7 bilioane de nucleotide din genomul respectiv. Aceste cercetări au fost stimulate nu numai de necesitatea de a găsi un sistem de identificare fiabil, ci și de existența unor boli genetice ale calului care, în plus, sunt genetic similare cu unele boli genetice umane. Identificarea prin amprentă genetică nu necesită decât preluarea unor fire de păr. Amprenta genetică este foarte utilă și pentru precizarea paternității cailor în cazurile când există dubii.

Testarea genetică a înlocuit-o pe cea sanguină, care se bazează pe identificarea a circa 16 antigene și proteine serice, deoarece este mai fiabilă și nu implică tehnici penetrante.

După cum se vede, problema identificării cailor este importantă și a generat metode interesante bazate pe cercetări științifice de mare calitate.

Binecuvântarea cailor

Doina PIEPER

De câțva timp încoace asistăm cu stupoare la un fenomen menit să dezvăluie o față abjectă a ceea ce numim economie: subterană sau mascată sub etichete bine parafate, în care omul devine victima propriei cupidități. O barbarie organizată în care carnea de cal e destinată să umple buzunarele fără fund ale celor fără conștiință. Un scenariu apocaliptic în care nobilul animal sfârșește în tone de ciozvărte aruncate și în mormane de oseminte dezmembrate. Să sperăm că faptele vor fi până la urmă deconspirate și că poate alți oameni vor întreprinde să ridice un monument, de ce nu, din oasele și craniile celor sacrificați.

Există în arabă un cuvânt: **furusiya**, care însumează cunoștințele despre cal în diversele lui hipostaze: hipologie, echitație, medicină veterinară, credințe și superstiții. S-au scris mii și mii de cărți, studii și manuale, s-au creat mii și mii de opere de artă despre și în jurul miticului animal. O întreagă civilizație și cultură ecvestră prin care omenirea își exprimă recunoștința. Mărturiile despre legătura dintre om și cal au intrat în istorie odată cu cei care au conștientizat rolul și meritele parteneriatului amiCal.

Astăzi am vrea să ne referim la o tradiție prezentă peste tot în lume: **Binecuvântarea cailor**. Ea se desfășoară în cadrul unei ceremonii anuale, adaptată la cutumele locului. În Franța există regiuni în care binecuvântarea e în același timp un **Pardon aux chevaux** (iertarea cerută cailor pentru abuzurile și nedreptățile la care au fost supuși). În întreaga Rusie, caii sunt binecuvântați în cadrul unor procesiuni cunoscute din cele mai vechi timpuri. În apropiere de Sankt Petersburg, la Țarskoe Selo, a fost creat primul azil pentru caii bătrâni care i-au servit pe împărați, urmat de cimitirul cailor de aici, salvat de tăvălugul istoriei ca prin minune și restaurat de o asociație special înființată. E cunoscut faptul că regina Marii Britanii, în fiecare ajun de Crăciun, merge întâi la grajduri cu colinda destinată cailor, înainte de a face

urări personalului casei sale regale.

Au fost sau sunt oare nebuni toți acești reprezentanți ai speciei umane ce văd altfel lucrurile?

Să nu uităm că există și la noi, în România, sate unde oamenii își onorează caii printr-o sărbătoare, conform unor tradiții reînviatăe. În curtea interioară a Cetății de la Făgăraș a avut loc o astfel de binecuvântare cu oca-

zia primei sărbători a cailor din Țara Făgărașului, CAVALCADA, al cărei sponsor principal, de altfel primul sensibilizat de proiect, a fost un chinez, după care au urmat numeroși susținători locali. Au venit atunci zeci de călăreți din toate satele din zonă, pe cai lustruiți și împodobiți cu mare fast. Ca organizatori ai evenimentului, ne era

teamă, văzând aglomerația creată, de caii ajunși aici dis de dimineată și nefamiliarizați cu locul. Spre surprinderea noastră, totul a decurs într-un calm desăvârșit, fără interferențe de tarabe cu mici și băuturi sau zgomote neavenite. Slujba oficiată de cei doi preoți a fost, ce-i drept, lungă, doar din când în când se puteau auzi, dintr-un colț al cetății, bătăile de nicovală ale potcovarului prezent. În tot acest timp, în care nouă ni se tăia răsuflarea de emoție, caii au rămas neclintii, ca și cum ar fi fost pătrunși de solemnitatea Binecuvântării. Mă întreb și astăzi ce au putut ei simți de au rămas impasibili asemeni unor statui? Noi, oamenii, am încercat un simțământ unic de comuniune cu tot ce ne înconjura. După parada călăreților și a atelajelor și după ce fiecare cal participant a primit 50.000 de lei (vechi), aceștia s-au putut odihni și adăpa împreună cu stăpânul la localurile și terasele în așteptare. Până și soarele de septembrie a rămas în această zi treaz, bucuros să îi îmbrățișeze cu razele-i blânde pe oamenii veniți la celebrare și pe caii ce parcă străluceau de-atâta binecuvântare.

A fost un moment de grație rămas în memoria celor prezenți și care, din păcate, nu a mai putut fi reeditat! În anii care au urmat, au apărut tarabe multe, printre care nu a mai fost loc și pentru cai (prea mari pentru un concept mărunț!). În plus, a și plouat...

Sărbătoarea Naadam

Tatiana SEGAL

Preria situată spre frontiera septentrională a Chinei este „regatul” păstorilor mongoli și al femeilor îmbrăcate, la orice vârstă, în minunatele lor veșminte bogat împodobite. Când văzduhul răsună de zbârnâitul arcurilor, de melodiile de fanfară, de urale și râsete, și încep să se simtă miresme de oaie la grătar și de brânză, se știe că e vremea Sărbătorii Naadam (Naadam este cuvânt mongol, însemnând jocuri și divertisment). Atmosfera de veselie expansivă care domnește în timpul marii sărbători este aceeași de secole.

Sărbătoarea Naadam are loc la vremea culesului, adică în iulie sau august, când vegetația de prerie e luxuriantă, iar oile și celelalte animale ating greutatea corporală maximă. Tradiționalul „triatlon” (cursele de cai, luptele și concursul de tir) reprezintă spectacolul principal, dar Naadam este și un bun prilej pentru târgurile agricole și de animale. După o zi de întreceri, spectatori și concurenți se distrează bând și dansând până în zori.

Originile sărbătorii Naadam

Se spune că prima sărbătoare de Naadam a avut loc în 1209, anul în care Gînghis Han a stabilit un program unic. Ca urmare, această sărbătoare a devenit un eveniment anual, iar scopul era acela de a menține și dezvolta curajul și forța, măiestria

ecvestră și îndemânarea tirului cu arcul, calități esențiale necesare oricărui luptător mongol pentru a ieși învingător din luptă. Așa se face că Naadam este cea mai cunoscută sărbătoare mongolă.

Sărbătoarea Naadam a fost influențată de cultul *oobao*. Acest sistem vechi de credințe, ale cărui origini se leagă de șamanism, este reprezentat prin grămezi de pietre (*oobao*, în mongolă) izolate sau în grapă, presărate prin prerie. Înconjurată de ramuri de sălcii și împodobite cu ghirlande colorate, aceste grămezi marchează locul unde sunt îngropate figurine buddhiste și arme de metal. De fiecare dată când un păstor trece prin fața unui *oobao*, descălecă și îndeplinește un ritual de cinstire a locului. Acesta constă în a adăuga câteva pietre la

grămada existentă și în a se prosterna. Aceasta este rugăciunea mongolă pentru pace și recolte bogate. *Oobao* este atât de important în viața mongolilor, încât a devenit un cult popular oficiat de călugări, care recită texte sacre pentru a invoca prosperitatea. Ciobanii sacrifică oi sau alte animale pe locul unui *oobao* stivuit de curând și se prosternă de mai multe ori pentru a-și exprima devoțiunea. După încheierea ritualului, credincioșii sărbătoresc dansând și participând la curse de cai și întreceri de tras cu arcul. Cum sărbătoarea *oobao* este „strămoșul sărbătorii Naadam”, în zilele noastre, cele două evenimente se desfășoară în paralel.

Un spectacol de forță și curaj

Mongolii au fost întotdeauna nomazi și tocmai vieții grele din prerie îi datorează extraordinara lor capacitate de supraviețuire. Sărbătoarea Naadam este cel mai prestigios test de forță și de robustețe a calului mongol.

În timpul cursei de cai organizate de Naadam, spectatorii străini pot fi uimiți de statura mică, datorată vârstei extrem de tinere, a cavalerilor intrați în competiție: ei au între... 5 și 13 ani. (Trebuie știut că mongolii încălecă de cum se pot așeza singuri.)

Cu cât călărețul este mai ușor, cu atât calul poate face dovada unei mai

mari iscusințe. La semnal, de la linia de start, sute de cai se avântă într-un nor de praf, în strigătele și uralele mulțimii de spectatori. Acești călăreți foarte tineri încalecă fără șa. Ei sunt în stare totodată să execute rotiri îndrăznețe asemănătoare celor de circ. Când învingătorul trece linia de sosire, spectatorii se adună în jurul lui, cântă și dansează, pentru a împărtăși bucuria victoriei și varsă lapte proaspăt pe calul lui, în semn de respect.

Concursul de lupte organizat de Naadam este o ocazie pentru protagoniști de a-și demonstra virilitatea. Totuși, forța fizică nu este decât un aspect al luptei, căci aceasta necesită, în egală măsură, evaluarea corectă a slăbiciunilor adversarului. Spre deosebire de concursurile de lupte din Occident, aici nu există nici durată prestabilită,

nici categorie de vârstă sau greutate. De altfel, luptătorii se măsoară adesea cu adversari de două ori mai grei decât ei. Mongolii au totuși motive serioase de a accepta reguli în aparență atât de nedrepte: în mediul ostil în care trăiesc, viața nomadă este ea însăși inechitabilă.

Ca urmare, luptătorii de „calibru” mediu nu trebuie să abandoneze lupta înainte de începerea ei. Mongolii știu foarte bine că perspicacitatea și tehnica, în aceeași măsură ca și forța, sunt la fel de necesare atât pentru obținerea victoriei în luptă, cât și în viața de fiecare zi.

Luptătorii mongoli care se înfruntă în timpul sărbătorii Naadam sunt totuși adevărați voinici. De altfel, primele acorduri din *Urtiin Duu* (un cântec tradițional popular mongol foarte lung) marchează începutul meciului.

Înaintând în acordurile acestui cântec, concurenții intră în arenă învârtindu-și amenințători armele și scoțând țipete de vultur pentru a-și arăta curajul. Fiecare mișcare este critică, fiindcă primul luptător care va atinge pământul cu o parte a corpului alta decât mâna sau piciorul va pierde întrecerea. Primii trei clasai vor primi respectiv calificativele de leu, elefant și șoim ca semn al forței lor redutabile. Panglicile colorate de pe gâtul unui luptător indică numărul de meciuri susținute.

Cum femeile nomade trebuie să fie și ele robuste și tenace pentru a supraviețui în condițiile vitrege de prerie, spre deosebire de alte femei, se exprimă, de regulă, liber. Ele sunt experte în tirul cu arcul și constituie concurenți redutabili la această disciplină sportivă.

Tirul cu arcul este un sport moștenit de la războinicii lui Gînghis Han. Includerea lui în „triatlon” a contribuit la menținerea abilităților militare ale războinicilor la cote ridicate. Neschimbat practic de secole, arcul mongol este din lemn dur, iar arcașul trebuie să aibă o forță remarcabilă pentru a-l întinde; vederea excelentă este o calitate indispensabilă pentru a nimeri ținta din fuga calului sau de la punct fix. Fără discuție, victoria într-un concurs de tir cu arcul se obține foarte greu.

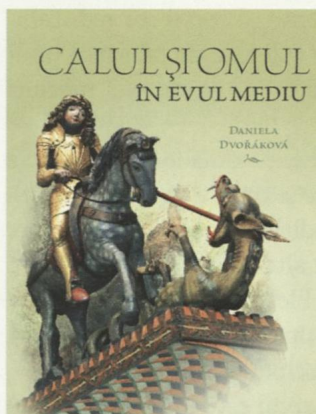
Datorită probelor sportive (curse de cai, lupte, tir cu arcul), printre altele, sărbătoarea Naadam este o ocazie pentru păstori să uite pentru moment lupta lor cotidiană pentru supraviețuire și să se lase cuprinși de bucuria dansului, cântecului și sportului.

Acest eveniment, creat de Gînghis Han, se confruntă, în prezent, cu provocările lansate de formele de divertisment moderne, mai atrăgătoare pentru tineri. Totuși, rămâne sărbătoarea cea mai importantă din prerie.

Naadam simbolizează spiritul care le-a permis mongolilor să cucerească teritorii imense și să supraviețuiască într-un mediu ostil.

Calul și Omul în Evul Mediu

Fragment din cartea în curs de apariție la Editura Tracus Arte *Calul și Omul în Evul Mediu*, de Daniela DVORAKOVA
Traducere de Andrei COSMA

Această carte este o încercare timidă de a privi conviețuirea oamenilor și cailor în Regatul Ungar medieval, deci și în Slovacia. Puțini conștientizează că istoria omenirii – iar pentru Evul Mediu este valabil cu deosebire – este presărată cu sute de mii de cai morți. Mureau în bătălii și pe drumuri, de foame ori de muncă grea. Ar constitui însă o simplificare să privim relația dintre om și cal doar prin prisma suferinței acestor animale. Există și latura pozitivă a conviețuirii lor: oamenii medievali țineau la caii lor, aveau grijă de ei, îi vindecau, cei mai înțelepți se străduiau să le creeze condiții de viață pentru a-i menține sănătoși, rezistenți și trainici. Îndeosebi caii ungurești erau renumiți pentru constituția robustă, ce făcea din ei un solicitat articol de negoț.

CAI COMBATANȚI – ANTRENAREA CAILOR PENTRU LUPTĂ

În Evul Mediu, caii erau „îmblânziți”, nu „dresați”, cum numim azi același proces, ce duce la obișnuirea calului cu șaua și călărețul. Pentru „îmblânzire” erau aleși, ca regulă, caii trecuți de al treilea an de viață, când erau deja suficient de maturi fizic pentru a purta sau tracta greutatea. Caii de luptă și călăreții lor se antrenau și se perfecționau în primul rând la turniruri, unde ajungeau în situații foarte asemănătoare celor de pe câmpul de luptă. Artă călărețului consta, în primul rând, în capacitatea de a se menține în șa în orice împrejurare. Lucrul în sine nu era deloc ușor, în condițiile în care cavalerul în atac ținea în mâna stângă scutul și în mâna dreaptă lancea, iar în plină viteză era nevoit nu doar să se concentreze asupra luptei, ci și asupra conducerii calului. De ascultarea calului depindea viața cavalerului, nefiind loc pentru sensibilitate și gingășie. Pentru mănarea calului și conducerea acestuia, cavalerul folosea, în primul rând, picioarele. Modul de așezare în

șaua adâncă, în formă de luntre, așternută cu perne cu margini înalte, în care călărețul ședea ca într-un fotoliu adânc, cu picioarele întinse înainte și înfipite în scări, reclama utilizarea unor piteni lungi și ascuțiți. Unii autori sunt de părere că în Evul Mediu au apărut bazele artei ecvestre veritabile, ale dresurii, iar caii de luptă din epocă stăpâneau, în esență, principalele exerciții de dresaj, ce au apărut tocmai din necesitățile practice ale luptei: capriolla (zvârlirea picioarelor dinapoi pentru anihilarea inamicului aflat în spate), levada și courbetta (cabrarea pe picioarele dinapoi și saltul înainte, ce putea lichida pedestrașul), pirueta (răsucirea necesară utilizării eficiente a sabiei). Este greu să te exprimi cu privire la această părere, izvoare scrise existând în cantitate minimă, și, astfel, metodele de antrenament ale cailor de luptă rămân în sfera impresiilor și presupunerilor noastre. În lupta propriu-zisă nu era, cu siguranță, vreme pentru capriolle sau levade, călărețul având serios de lucru pentru a împărți lovituri mortale și a se feri, la rândul său, de ele, fără a părăsi în acest timp șaua. Baza „dresurii” medievale

consta în instrumentele coercitive, îngrozitoare, chinuitoare zăbală cu efect de pârghie* în botul calului și la fel de inumanii piteni înfipți în burtă animalului. Despre cruzimea antrenamentului mărturisește cartea despre arta ecvestră, scrisă de fondatorul primei celebre academii de călărie din Neapole, Federico Grisone, apărută sub titlul *Gli Ordini di Cavalcare (Regulile călăriei)* în prima jumătate a sec. XVI, care conține, printre altele, și sfaturi pentru îndreptarea unui cal îndărătnic, de pildă, a unuia care nu vrea să meargă înainte. Marele maestru al artei călăriei îndemna să i se pună sub coadă un mănunchi de paie aprinse, o pisică sau un arici. Iar aceste sfaturi nu erau invenția domnului Grisone, fiind aplicate cu mult înaintea lui. În codicele din anul 1434, aflat la Biblioteca Națională din Praga, ce conține transcrierea lucrării meșterului Albrant, se găsește și un scurt text latinesc dedicat cailor – conține nu doar caracteristicile elementare ale cailor, clasificarea lor după utilizare și culoare, câteva sfaturi pentru probleme

* zăbala cu strună

de sănătate ale cailor, ci și unele metode de antrenament, foarte asemănătoare celor ale lui Grisone, printre care și aceea pentru corectarea calului ce refuză să meargă înainte. Spre deosebire de paiele aprinse, recomandate de specialistul italian, autorul medieval îndemna să i se pună calului sub coadă nuiile din alun aprinse, iar calul să aibă picioarele legate, ca să poată merge, dar nu fugi. Și o altă instrucțiune pentru rezolvarea fricii calului ce refuza să treacă pe lângă un obiect de care-i era teamă este mai degrabă un mijloc de tortură pentru animal: călărețul trebuia să confecționeze instrumente de tortură inventive, care să-i provoace calului o traumă atât de puternică, încât teama să nu-i mai permită în viitor „să nu asculte”. Ce departe era Xenofon, cu abordarea sa calmă și gingașă!

Ca să fim drepecți, trebuie spus că, la

aceste metode de călărie, antrenare a cailor și utilizare a lor în luptă, în Ungaria exista probabil alternativă. Să ne amintim statuia ecvestră a Sf. Gheorghe din atelierul fraților clujeni și zăbala fină din botul calului. Zăbala păstorească, ce menaja botul calului, constituia tipul de înfrânare predominant în Ungaria, în sec. XIV și la începutul sec. XV. Cruntele zăbale cu efect de pârghie, răspândite în Europa în toată perioada medievală, au fost folosite în Ungaria doar la începutul acestei epoci (în sec. XI–XIII) și apoi abia în a doua jumătate a sec. XV, când au revenit în Ungaria, împreună cu tipurile la modă de cai și echipament, din apusul Europei și din Italia.

Și modul de luptă „cavaleresc” a început să se impună în Ungaria mai târziu. Se poate vorbi despre el abia în sec. XIII, așadar, în comparație cu restul Europei, a întârziat cu un secol întreg, dar avea să predomine abia mult mai târziu, în timp ce cavaleria ușoară, cu arcași pe cai mici și iuți, s-a menținut ca o componentă importantă a armatei ungare. Tocmai cavaleria ușoară și tactica sa de luptă, adusă de vechii maghiari din patria lor inițială, aducea succese oștilor ungare și băga groaza în dușmani. Ea consta în deplasarea rapidă a grupurilor mici de luptători, care se străduiau, cu urlete ce înfricoșau caii dușmanilor, prin asalturi sistematic repetate și însoțite de salve de săgeți, să spargă formația de luptă a inamicului. Această manieră de luptă este menționată, de exemplu, de cronicarul Ottokar von Steier (de Stiria), în descrierea luptelor dintre oștile ungare și șvabe, din anul 1268: în timp ce șvabii erau aliniați cal lângă cal, lance lângă lance, într-o formație compactă, ungurii călăreau în jurul lor, în maniera cumană, făcând larmă și lansând neconținut săgeți.

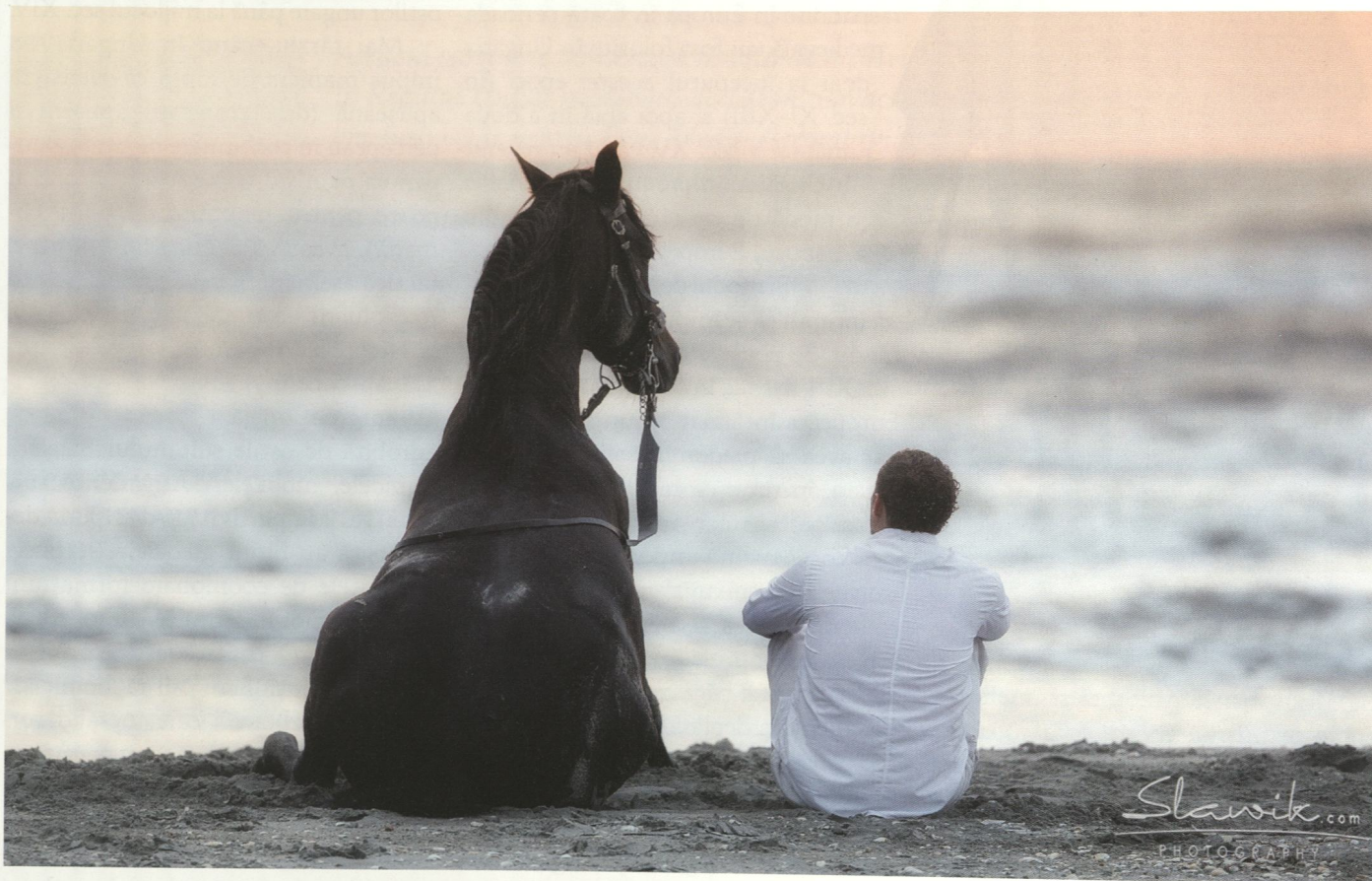
Înfricoșându-le și răbindu-le caii, au descompus total alcătuirea de luptă a cavalerilor șvabi. Un mod de luptă asemănător al oștilor ungare este descris, cu aproape un secol mai târziu, de cronicarul Matteo Villani în legătură cu expediția italiană a lui Ludovic I, din anul

1356; conform mărturiei sale, ungurii nu duc războiul menținându-și poziția, ci se deplasează permanent, expediind săgeți cu care nimeresc foarte bine caii și pedestrașii. Se îndepărtează în galop și se întorc îndată în luptă, în grupuri mici, din 10-15 membri. Mișcarea neîntreruptă, decimarea cailor inamicului și înfricoșarea acestora prin larmă au constituit tactica de luptă principală a oștilor ungare până la mijlocul sec. XIV.

Mai târziu, când în Ungaria s-a impus maniera de luptă cavaleriească apuseană (deși cronicarii apuseni îi percepeau în continuare pe oștenii ungari ca pe niște nomazi semisălbatici, poate pentru renumita cavalerie cumană), aveau să fie nimicite, printr-o tactică asemănătoare, de cele turcești. Acest lucru s-a arătat clar în bătălia de la Nicopole, din anul 1396, unde ura, aproape invincibila armată cruciată internațională a fost literalmente zdrobită de oștile sultanului Baiazid. Rapidele, mobilele detașamente turcești, tactica potrivită și disciplina desăvârșită au biruit greoaiele, staticele și lipsite de coordonare formațiuni ale cavalerilor în armură. Un rol tragic în înfrângerea oștirii creștine l-au jucat propriii cai. Erau caii războinicilor francezi, războinici care, nerăbdători și indisciplinați, au atacat prematur, imediat cum au văzut primii turci, deși detașamentele ungare și valahe încă nu erau aliniate. Temerarul, dar nepregătitul și neînțeleptul atac i-a aruncat drept în mijlocul oștirii turcești. Baiazid și-a divizat armata în două părți, iar francezii au crezut că prima dintre acestea era întreaga oștire. La atacul schimbului doi al războinicilor lui Baiazid, oastea franceză a fost nimicită în câteva clipe. Turcii s-au ocupat mai întâi de cai, pe care-i străpungeau cu lăncile, iar francezii săreau de pe ei, luptând pedestrași contra pedestrași. Caii lor înșeuăți, răniți și înfricoșați, acum fără călăreți, s-au întors și au intrat cu toată viteza în formațiunile ungare aliniate, pe care le-au împrăștiat complet, oștirea fiind cuprinsă de haos.

„Cele mai multe probleme de conviețuire între oameni și cai decurg din ignorarea de către om a laturii emoționale și intelectuale a vieții calului.”

Interviu cu Valentin Vasilescu, cascador coordonator și horse master

De când datează pasiunea dvs. pentru cai?

Pasiunea pentru cai, ca la majoritatea oamenilor, bănuiesc, își are rădăcinile în poveștile copilăriei. Mi-a plăcut mult istoria, și am început s-o cunosc din cărțile pentru copii, pline de reprezentări ale domnitorilor români călare. Sămânța pasiunii pentru cai a fost sădită și, cum am avut ocazia, am căutat un loc unde să îmi pun în aplicare fantezia.

Când ați început să practicați echitația?

Am început să practic echitația la 13 ani, făcând agrement în singura

fermă unde așa ceva era posibil la vremea respectivă, deținută de un cascador, undeva în Voluntari.

Cum ați făcut trecerea către cascadorie?

După un an de agrement, cascadorii din fermă pregăteau un spectacol și aveau nevoie de “figurație călare”. Cum am auzit, m-am oferit voluntar, bineînțeles. Apoi am avansat până la a juca unul dintre rolurile principale din spectacol, și, odată cu vârsta, au venit filmele, primul cal și, în final, propriile mele spectacole și filme.

Ați avut un cal preferat? Acum aveți?

Fiecare dintre cail mei are talente

speciale și, evident, o personalitate aparte față de ceilalți, așa că preferința unui cal în detrimentul celorlalți intervine numai referitor de treaba pe care o avem de făcut. Unul este preferatul meu pentru focul călare, altul pentru urcatul scărilor, altul pentru căderi la galop, dresură liberă, sărit prin geam sau cărămizi și așa mai departe. În rest, sunt toți partenerii mei și încerc să îi tratez pe toți la fel (de bine)...

Am înțeles că dețineți o fermă la Ciolpani. Câți cai aveți acolo?

În fermă se află cei opt cai ai mei. Planul este ca, în maximum doi ani, să ne extindem la douăzeci. Cei opt cai

Valentin Vasilescu este cascador co-ordonator, instructor de echitație, dar și alpinist și scafandru NAUI. Deși are numai 32 de ani, 15 dintre ei se constituie în experiență în domeniu, fiind primul român acceptat în The Taurus World Stunt Academy, cea mai prestigioasă asociație a cascadorilor din întreaga lume. În 2004, a înființat OPG (Oval Production Group), o companie specializată în consultanță de cascade, care lucrează în toate domeniile audiovizualului.

Mai multe, pe

<http://www.stunts.ro/>

– patru andaluzi, doi frizieni, un arab și un cal cumpărat de la un cetățean țigan – sunt dresați special pentru film și spectacol, și îi folosesc pentru actori și pentru cascadele mai complicate. Pe site am o bază de date cu 150 de exemplare – sunt cai de toate nivelurile, de la cai pe care am încredere să pun un actor până la cai de figurație, pe care îi închiriez, pentru diverse producții cinematografice, de la proprietarii lor. În 2008, am realizat recordul personal (care, după cunoștințele mele, este și un record în România postrevoluționară), angajând 150 de cai de călărie și 60 de cai de atelaj pentru o secvență din filmul “Barbarossa”, a cărei pregătire și filmare, la Călugăreni, au durat 3 săptămâni.

Aveți și o colecție de harnașamente. Ce piese dețineți?

Da, am o colecție de aproximativ 80 de șei, care include modele din lumea întreagă: arăbești, spaniole – vaquero și alta escuela, portugheze, franțuzești, englezești, americane-western și McLelan, mexicane, bineînțelese românești, am două șei care au făcut războiul mondial, una oțeterească și una de trupă, și șei fabricate la comandă, special pentru film, după modele găsite în stampe vechi – șei medievale. Colecția mea, de care sunt foarte mândru, m-a ajutat să înțeleg mai bine drumul adaptării omului la

cal și viceversa, de la samar la șeile cu schelet de lemn și piele netăbăcită, la șeile din material textil, la cele medievale din care călărețul nu putea fi scos decât pe direcție verticală, la cele ornamentale care veneau odată cu înalte ranguri nobiliare, la cele căzăcești gândite pentru acrobații călare (țarul Petru I angaja pe oricine avea o astfel de șa în cavaleria cazacă și îi dădea și doi cai din grajdurile regale) și, în cele din urmă, la cele sport din zilele noastre, unde primează utilul și confortul calului și al călărețului.

Care este viziunea dumneavoastră față de "oameni și cai" în România? Avem, pe de o parte, caii de rasă, care sunt îngrijiți, și avem caii de "povară", din gospodăriile oamenilor, unde asistăm la cazuri de maltratare, abuzuri...

Aici nu suntem neapărat pe aceeași lungime de undă. Datorită naturii muncii pe care o prestează cu caii, am avut ocazia să mă plimb prin toată țara. În majoritatea zonelor, caii sunt foarte bine îngrijiți și foarte bine tratați. Țăranul român se duce dimineața la câmp cu căruța, scoate calul din ham și îl lasă să pască toată ziua, apoi îl pune înapoi în ham seara și își cară rodul muncii acasă. Abuzuri există, desigur, ca peste tot (nu numai în România), dar acestea rămân totuși

cazuri izolate (din observațiile personale, izolate în jurul Bucureștiului sau al orașelor mari, unde diverse persoane își dau măsura inculturii prin felul cum tratează animalul care îi ajută să își câștige pâinea). Pe de altă parte, abuzuri există și în ferme de renume de prin jurul Bucureștiului și de oriunde din Europa, unde, după părerea mea, vina omului este mai mare, deoarece aici nu mai este vorba de sărăcie sau incultură, ci de lene, rea-voință sau decizii economice premeditate. În plus, nu știu ce este mai greu de suportat pentru cal, un bici ocazional sau plictiseala veșnică izvorâtă din repetarea aceleiași activități în același loc, sau statul pe boxă câte o săptămână în așteptarea stăpânului care este prea ocupat la serviciu, sau statul legat la stănoagă în herghelie cu lunile în așteptarea vânzării, lipsa mișcării și a unui stimul intelectual și negarea nevoilor naturale ale animalului la adăpostul argumentului că exemplarul este prea valoros să poată fi lăsat liber afară pe ploaie – dacă aleargă și alunecă și se tendonează – sau să fie lăsat liber în compania altor cai etc.

Cum se crește și se îngrijește un cal, în viziunea dvs.? Aveți și vreun sfat anume?

Am început să studiez și să lucrez cu acest animal nobil la noi în țară,

608358-6

unde din păcate lipsa de informație m-a afectat, ca pe toată lumea. Am fost însă mai norocos ca alții deoarece, activând în această meserie, am avut ocazia să cunosc oameni care aplicau metode necunoscute la vremea respectivă la noi în țară, și cai care păreau sincer fericiți. Am făcut tot posibilul să învăț, atât în țară de la oameni ca Mario Luraschi sau Steve Dent, veniți aici pentru o filmare, cât și plecând din țară, pentru diverse cursuri și specializări în Germania sau Spania. Concluzia pe care am tras-o după 20 de ani de lucru cu caii este că cele mai multe probleme de conviețuire între oameni și cai decurg din ignorarea de către om a laturii emoționale și intelectuale a vieții calului. Ne concentrăm exclusiv pe dezvoltarea fizică a animalului, uitând să prevenim plictiseala, sau insistând pe o relație de superioritate ierarhică față de cal, care îi distruge personalitatea și cheful de viață. De asemenea, facem apel la soluții rapide pentru problemele întâlnite – dacă animalul este exuberant, îl castrăm, fără să ne întrebăm dacă nu cumva energia demonstrată are ca sursă timpul excesiv petrecut în boxă și izolarea mai mult decât un exces hormonal, aplicăm pintenii și cravașe, zăbale din ce în ce mai mari și mai dure, botar dublu, martingale, gog și jabou, hamuri pessa etc., o grămadă de scule care nu fac decât să ne pună piedici în a avea o relație cu calul, inhibând în acesta din urmă orice semnal care ne-ar ajuta să identificăm sursa și, implicit, soluția problemei. Tot datorită naturii muncii mele, poate aceste lucruri au devenit evidente mai repede pentru mine. La filmare trebuie să aduc un cal pe care se va sui un actor care, de cele mai multe ori, are un total de 3 ore de agrement (dacă le are și pe acelea), și care trebuie să se comporte ca și cum ar fi unul dintre marii clasici ai călăriei. Singura modalitate de a obține acest efect este să am o relație atât de bună cu calul, încât acesta să fie atent numai la mine, să execute mișcările

dorite de regizor „îmboldit” numai de mici semne din mână sau corp făcute de mine adesea de la o distanță de 5-6 metri, iar actorul să se poată concentra la replicile și actoria lui, fără a avea nicio grijă vis-a-vis de cal. Am reușit să obțin în oarecare măsură această relație respectând două reguli de „aur”, pe care le recomand tuturor: prima este că încep relaționarea cu toți caii după metoda cunoscută ca *natural horsemanship*, pe care o aplic permanent

apoi în decursul relației noastre ulterioare, iar a doua este că mă asigur că animalele mele nu sunt niciodată plictisite și fac asta oferindu-le activități cât mai variate, de la dresaj, la atelaj singuri, în perechi, formații de 4 clasice sau romane, anduranță, dresură liberă, trick riding și trick training, sărituri, înot, teren cât mai variat și cât mai multă libertate. Cel mai bun sfat: atunci când vă hotărâți să aveți un cal, alegeți unul cu care aveți șanse

să stabiliți o relație (evitați perechi de genul tânără domnișoară începătoare caută armăsar de 4 ani, astfel de combinații se pot termina prost pentru ambii parteneri), asigurați-vă că aveți disponibilitatea sufletească și timpul necesar să vă ocupați de acest animal, și dacă le aveți, încercați să vă bucurați de cât mai multe răsărituri și apusuri alături de calul dumneavoastră.

Știu că aveți o recunoaștere internațională. În ce constă aceasta?

Greu de spus. Am lucrat în străinătate cu cai atât în spectacole (Ben Hur Live – München 2009, Roma 2011), cât și în filme și reclame (The three musketeers 2011, Reclame „Yes TV” în Israel 2008–2012 etc.), am interviuri și articole despre mine în reviste ca Pegasus și Cavallo (cu ziariști veniți în România să vadă cu ochii lor ce se întâmplă), toate după părerea mea fiind rodul muncii mele cu caii pentru filme. Bănuiesc că inițiatorii acestei

recunoașteri internaționale au fost diverși producători străini veniți în România să își facă filmele, care apoi au avut de spus cuvinte de laudă vis-a-vis de experiența lor din România (în domeniul filmului, există chiar o expresie de genul „Să te ferească Dumnezeu să lucrezi cu cai sau cu copii mici”). Aceste mici laude au fost preluate într-o lume restrânsă (cea a oamenilor de cai), unde majoritatea practicanților au dificultăți să își convingă calul să calce într-o baltă sau să se apropie de un nor de fum, sau să stea liniștiți într-o zonă foarte zgomotoasă etc. Pentru acești practicanți, caii care sar prin geam, sau sar în lac, sau acceptă relaxați un foc de aproape 2 m pe spinare pot părea fantastici, deși nu este cazul. Edificator a fost pentru mine când au venit ziarista și fotografa de la Pegasus și, la finalul interviului, au vrut să meargă în pădure să facă poze cu caii în libertate. Am mers în pădure, am dat jos caii din remorcă și le-am dat drumul în pădure, moment în care toată lumea s-a panicat, a întrebat de ce nu am montat un gard electric și cum o să-i mai recuperez etc. Am fluierat caii, am făcut ședința foto așa cum și-au dorit cele două – cabrează aici, îngenunchează aici, fă calul să alerge spre mine etc. – și m-am ales cu multe elogiuri în articol, deși nu știu dacă sunt meritate, elogiile trebuiau făcute cailor....Din păcate, pe plan internațional, din și despre România, se aud, în general, lucruri rele. Bănuiesc că puținele lucruri bune care se aud sunt cumva exagerate și capătă o aură aparte, deși nu sunt neapărat ieșite din comun.

*Aveți doi băieți...sunt mici acum...
îi veți lăsa să vă calce pe urme? De obicei, așa se întâmplă...*

Bineînțeles, sunt liberi să aleagă ce vor să facă în viață. Dacă aleg să îmi calce pe urme, vor avea la dispoziție o bază materială care să le asigure un start fericit în meserie, dar părerea mea este că această meserie e pe cale de dispariție. Din păcate, filmele apelează, din ce în ce mai mult, la efecte

speciale și imagini generate pe calculator, iar exclusiv din spectacole se duce o viață grea, atât pentru călăreți, cât mai ales pentru cai.

Ce aveți în pregătire pentru viitor?

Pe linie cinematografică, din păcate, contractele de confidențialitate nu îmi permit să divulg nici măcar numele filmelor. Pe linie de spectacole, anul acesta am schimbat un pic strategia. De-a lungul anilor, am preferat să facem spectacole mai rar, dar atunci când le facem, să fiu sigur că sunt show-uri mari și beneficiază de o putere financiară care să le garanteze calitatea (recordul a fost de 6000 de bilete, vândute în ianuarie 2008, pentru un spectacol în Suceava). Din păcate, situația economică a permis realizarea a destul de puține spectacole, fie la festivaluri medievale în Suceava, Hunedoara, Sibiu, Sighișoara etc., fie cu alte ocazii în București, Turda, Bacău etc. După atâția ani de spectacole, am selectat câteva numere care pot fi realizate cu costuri mai mici și, de anul acesta, încercăm să fim prezenți la cât mai multe evenimente, să creăm un public pentru astfel de spectacole și în România, public care, odată format, să frecventeze apoi și concursurile de obstacole, dresaj, anduranță sau atelaje. Nu este o idee originală și nici nouă, este exact strategia care a făcut calul o ocupație atât de larg răspândită în țările civilizate, garantând astfel bunăstarea animalelor. Sper ca strategia să funcționeze și în România și să ni se alăture și alții deoarece singuri nu cred că avem șanse de reușită. Dacă funcționează, se va crea un public, existența publicului va atrage presa, presa va atrage sponsori iar sponsorii vor garanta condiții bune de antrenament și rezultate în sport, și implicit un standard de viață mai bun atât pentru cai, cât și pentru călăreții din România, fie ei din sport, spectacol, film, agrement sau orice altă activitate legată de cai.

Interviu realizat de Laura Matei

Caii liberi din Grindul Letea: ai nimănui și ai tuturor...

Foto: Cristian Nistor

Povestea dramatică a cailor din Grindul Letea începe la data de 20 mai 2011, când 54 de exemplare au fost îmbarcate într-un tir supraetajat, la periferia satului Cardon, în vecinătatea Pădurii Letea, cu scopul de a fi abatorizate în orașul Sfântul Gheorghe.

Operațiunea de îmbarcare nu a corespuns, din start, normelor de bunăstare animală: numărul de exemplare era mult peste cel admis, din punct de vedere legal, în spațiul pe care îl oferea tirul și nu exista posibilitatea adăpării și nici a furajării lor.

De asemenea, pentru fiecare cal ar fi

trebuit să existe un pașaport cu datele proprietarului și numărul microcipului, precum și dovada efectuării testului serologic pentru anemie infecțioasă, condiții care nu au fost respectate. Datorită unei acțiuni fără precedent în România - un protest la care au participat cetățeni care s-au mobilizat cu ajutorul rețelelor de socializare, dar și organizații de protecția animalelor, totul pe fundalul unei puternice mediatizări - transportul ilegal a fost oprit, în final, de un grup de voluntari, reușindu-se și implicarea autorităților, care, inițial, nu au reacționat. Animalele au petrecut 30 de ore în

„tirul groazei”, timp în care un număr de 4 cai au suferit leziuni și traumatisme atât de grave, încât au murit în următoarele ore, iar o iapă-mamă deja murise în timpul transportului. După ce poliția a oprit acest transport ilegal, animalele au fost debarcate într-o fermă de lângă satul Urleasca, din Brăila, intrând, la scurt timp, în proprietatea Fundației Vier Pfoten.

Care este, în acest moment situația, aflăm de la Kuki Bărbuceanu, manager proiecte Vier Pfoten, pentru care Letea a devenit a doua casă...

Foto: Mihai Vasile

Domnule Bărbuceanu, oferiți-ne un „tablou” al situației cailor de la Letea. Care este istoria lor?

Documente istorice arată că, în urmă cu peste 700 de ani, „strămoșii” cailor de astăzi au fost aduși de tătari, în timpul Marii Migrații din sec. al XIII-lea. Ei au lăsat câțiva cai în stepa Buceagului, din sudul Basarabiei, care s-au adaptat și și-au găsit adăpost în nordul Deltei Dunării, unde s-au înmulțit, ajungând la câteva mii. Prin sec. XVII–XVIII, în zonă au apărut și niște ruși, veniți să prindă armăsari, pentru a-i împerechea cu iepe arabe, să îmbunătățească rasa, să le crească rezistența - deci ei sunt acolo de foarte mult timp, în număr mai mare sau mai mic, în funcție de foarte mulți factori. În anul 1990, odată cu desființarea CAP-urilor, numeroși cai au fost înapoiați oamenilor din regiune. Aceștia și-au păstrat, eventual, un cal și pe ceilalți i-au lăsat să pască liberi pe teritoriul Grindului Letea. Evident, caii iarăși s-au înmulțit, au mai fost duși la abator – cam prin anul 2000 s-a

început practica asta, în niște condiții înfiorătoare, fiindcă pe vremea aceea n-aveau voie să ducă animale sănătoase la abator și atunci îi băgau în tiruri, unde li se tăiau tendoanele sau li se rupeau picioarele... până când în 2011, în luna mai, a apărut în zonă un samsar, să cumpere cai. Estimările specialiștilor arată că, până în anul 2011, în zona respectivă trăiau până la 1000 de cai. Localnicii evident că nu și-au vândut caii lor cu care făceau treabă, și s-au gândit să vândă din caii liberi.

Ultimul astfel de transport cu TIR-ul a avut loc atunci când am intervenit noi, în mai 2011. După ce au fost alergați mai mult de două săptămâni, localnicii au reușit să prindă vreo 50 de cai cu mânji cu tot, pe care i-au încărcat într-un TIR, ca să-i ducă la un abator din Sfântul Gheorghe, în condiții nu doar inumane, ci și ilegale, încălcându-se Regulamentul (CE) nr. 1/2005 al Consiliului din 22 decembrie 2004 privind protecția animalelor în timpul transportului și al operațiunilor conexe și a ORDINULUI nr.

52 din 9 iunie 2010 privind aprobarea Planului pentru eradicarea anemiei infecțioase ecvine pe teritoriul României, cât și prevederile Legii nr. 9/2008 de protecție a animalelor. Vier Pfoten a acționat imediat. În urma numeroaselor discuții și întâlniri cu autoritățile, trimiterea cailor la abator a fost oprită.

Comerțul înfloritor cu carne de cal în Letea datează de multă vreme: locuitorii cam din asta trăiesc, autoritățile închid ochii, ba chiar au încurajat acest lucru, susținând că acești cai intră și în zona protejată a pădurii, care este în patrimoniul UNESCO, deteriorând copacii și plantele. Ce șanse au aceste animale unice, ale nimănui și ale tuturor, să poată fi protejate?

Au șanse dacă cineva dintre autorități s-ar implica cu mai mult interes. Noi încercăm din 2009 să facem un parteneriat cu autoritățile locale în privința unui program de control al reproducției. E adevărat că dacă mai vine o iarnă grea, numărul lor – trist spus – se reglează cumva, în mod

Foto: Mihai Vasile

natural, dar nu se poate gândi așa. În câțiva ani, se fac 2-3000... Acolo sunt și în jur de 2800 de vaci înregistrate la Registrul Agricol din CA Rosetti – în realitate, sunt ceva mai puține – pentru care localnicii primesc subvenții. Și ele sunt lăsate să pască în zonă, deci este o “concurență” pe hrană, dar interesul este mai mare pentru vaci, așa încât situația trebuie gestionată obligatoriu.

S-a afirmat că au un potențial genetic unic, valoros, zestre de care ar putea beneficia și alte state, prin achiziționarea unor exemplare. Este adevărat?

Este adevărat, există exemplare care au caracteristici asemănătoare cu tarpanul ancestral, dar nu avem încă nicio dovadă științifică. Pentru a da un exemplu, calul sălbatic Przewalski din Mongolia are 66 de cromozomi, cel domestic are 64. Deci clar Przewalski aparține calului ancestral sălbatic, care nu a avut niciodată un strămoș domestic. Caii din Letea ar trebui să fie considerați sălbaticiți (și vor fi): calul sălbaticit este calul care are strămoși domestici, dar a fost lăsat în libertate, la un moment dat. Deci

avem caii sălbaticiți, calul domestic – de căruță, de sport etc. și a treia categorie, calul sălbatic, cum e Przewalski.

Sunt, totuși, mulți cai care suferă de anemie infecțioasă. Cum ar trebui gestionată situația lor din acest punct de vedere, pentru stoparea răspândirii acestui flagel?

Noi, România, suntem obligați, ca toată Europa, să eradicăm anemia infecțioasă ecvină. Autoritățile susțin că această afecțiune se poate eradica numai în urma testelor repetate de sânge. În gospodăriile populației, acestea se efectuează o dată pe an, în exploatațile profesionale – herghelii, cluburi de călărie – de 2 ori pe an, iar în zonele în care există focar sau suspiciunea că acesta există, se fac o dată la 3 luni, conform unui nou ordin al ANSVSA (dat acum 2 luni). Toate bune și frumoase, numai că a prinde 1000 de cai, care sunt liberi pe o suprafață de 6000 de hectare, este practic imposibil. Și asta din trei în trei luni.... Noi am înaintat o propunere către ANSVSA, și vom merge pe această idee, de a declara Delta Dunării – bineînțeles în niște hotare bine stabilite – ca fiind

zonă de carantină, o zonă practic închisă, din care caii nu au voie să plece. Caii care trăiesc liberi în această zonă să fie declarați sălbaticiți, în acest fel, statul român să nu mai fie obligat să ia probe de sânge. Caii sălbaticiți și caii sălbatici nu se supun regulilor de eradicare a bolilor, se consideră că se „reglează” singuri. Dacă acești cai vor fi declarați sălbaticiți – cum de altfel și sunt – atunci nu va mai fi obligatorie această testare împotriva anemiei infecțioase, iar peste vreo 2 ani, când România va trebui să ajungă la zero cu această boală, în restul țării probabil că se va rezolva, iar Delta Dunării va fi zonă închisă, cu cai sălbaticiți. Evident, proprietarii cailor din Delta, dovediți cu acte conform legii că au acest statut, pot să-și vândă caii, dar cu respectarea ordinului privind eradicarea anemiei infecțioase.

Ce plan de măsuri a oferit Vier Pfoten?

Noi încercăm să implementăm un program de control al reproducției printr-un program de vaccinare imunocontraceptivă. Acum 20 de ani, în SUA a fost pus la punct un vaccin care practic creează un scut în jurul ovulului iepei, iar spermatozoidul nu mai poate penetra ovulul, deci nu se mai produce fecundarea. Iapa intră în călduri, ovulează, se montează, dar nu va procrea. În acest fel, nu se schimbă structura lor socială, ierarhiile, ei rămânând în continuare în grupurile respective. Prin castrarea armăsarilor, ar fi un dezastru – în primul rând, pentru că s-ar despărți aceste grupuri. În plus, dacă rămâne un armăsar, el poate monta o sută de iepe... deci n-am făcut nimic, că tot o să avem o sută de mânji. De ce vrem noi să controlăm numărul cailor? Fiindcă nu vrem să ne trezim că vine cineva și spune că sunt prea mulți cai acolo și trebuie împușcați, vânduți, măcelăriți, că strică nu știu ce... Și atunci numărul lor va fi ținut sub control. Acest vaccin este reversibil, este activ aproximativ 3 ani – respectiv, dacă nu-l mai administrez, iapa va putea avea mânji din nou – și

o doză costă 200 dolari. Fiindcă, teoretic, jumătate din cai sunt femele (numărul lor ar fi 600), vom investi în jur de 120.000 de dolari. Peste 3 ani, dacă se constată că numărul lor a scăzut foarte mult, poți să nu-l mai administrezi, iapa va fi gestantă și va face un mânz și tot așa... Metoda se folosește în America, Australia, Argentina, Africa, acolo unde există cai mulți, este foarte eficientă și funcționează. Nu trebuie să inventăm noi roata, este deja inventată, trebuie doar s-o învățăm. Din păcate, autoritățile noastre se mișcă greoi, sunt dezinteresate și trebuie ca presiunea să fie permanentă, constantă și puternică pentru a se mișca ceva. Reușiserăm să convingem mai multe persoane din ANSVSA că este în interesul lor să rezolve problema cu anemia infecțioasă, dar s-a schimbat conducerea ANSVSA chiar în ziua în care organizase un consiliu științific în care să se discute proiectul nostru. Programul ar fi trebuit început în noiembrie, fiindcă cel mai ușor prindem caii pe timpul iernii. Numai că, din cauza numeroaselor autorizații care ni s-au cerut, nu s-a putut începe. Așa e în România: când vrei să rezolvi pe banii tăi o problemă care teoretic e în sarcina statului, ești întrebat „da' ție ce-ți iese la afacerea asta?”

S-a pierdut foarte mult timp și în fiecare an populația cailor crește cu circa 25%, prin înmulțire. Se nasc cam 30%, dar supraviețuiesc doar 25%, potrivit statisticii internaționale. Deci dacă avem 1000 de cai, în primul an apar încă 250, în următorul an alți 300, și tot așa... În mod evident, cu cât aplici această metodă pe un număr mai mic de animale, cu atât este mai ușor. Și mai ieftin.

Caii de pe Grindul Letea au, în mod evident, și un potențial turistic, datorat unicității lor. Se întreprinde ceva în direcția aceasta?

În urma acțiunii din 2011, am luat legătura cu ministrul turismului de atunci, Elena Udrea, care a fost acolo de două ori. Am semnat un protocol cu Ministerul, care a elaborat rapid

(în 2 luni) un studiu de impact și de dezvoltare a zonei din punct de vedere turistic, cu plan de măsuri și de finanțare, s-au găsit și banii – 4 milioane de euro – ca să facă drumurile, să construiască 3 campinguri, să îngrădească 1000 de hectare, în care să poată fi mutați caii etc. Dar, când totul era gata să înceapă, s-a schimbat guvernul... Parcă am fi blestemați aici, în România.... Am luat legătura cu Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Turism condus de dl Ovidiu Teodorescu, o persoană deosebită, care chiar e pasionat de meseria pe care o are și își dă toată silința. Dar mai sus i se taie din elan.... Vom avea o întâlnire și la Ministerul Economiei. Sperăm să pornim această „poveste” turistică menită să le aducă locuitorilor de acolo niște avantaje nesperate nici chiar de mine... În 2011, după scandal, localnicii care transportă turiștii prin pădure ca să vadă caii sălbatici au câștigat de patru ori mai mulți bani decât în 2010. Toată lumea voia să vadă caii. Iată ce a generat doar o

săptămână de scandal în presă. Vă dați seama ce ar însemna să fie un program serios acolo în zonă? Ne-am dori să apară și pensiuni, care să fie construite controlat, cu păstrarea specificului zonei și cu protejarea mediului, absolut totul ecologic... Când se va redeschide aeroportul din Tulcea, închis acum din lipsă de clienți, vom ști că programul este un succes!

Să înțeleg că ați reușit să convingeți localnicii că aceste animale nobile nu trebuie să ajungă pe mesele occidentalilor, ci pot produce bani în zonă, pe alte căi?

Cu localnicii am discutat, le-am explicat, și ei sunt de acord cu proiectul nostru. Primăria din Rosetti chiar a dat o hotărâre de consiliu prin care aprobă proiectul, ceea ce este foarte important, dar nu suficient. Și da, locuitorii au început să-și dea seama că acești cai le pot aduce mai multă bunăstare și prin alte metode decât cele folosite până nu demult...

Interviu realizat de Laura Matei

Foto: Mihai Vasile

Un mod de viață ideal

Ioan VALERIU

Un cal fericit este un cal în care modul său de viață se apropie cel mai mult de ritmul său biologic natural. Bazându-se pe cunoștințele științifice actuale, iată câteva piste pentru a ameliora cotidianul tovarășului vostru.

DEPLASAREA

O pajiște mai degrabă decât o boxă

Organismul calului este adaptat mișcării permanente. În fiecare zi, un animal în libertate poate parcurge până la cincisprezece km doar pentru a se alimenta și a se adăpa. Staționarea impune cailor care trăiesc la boxă

poate deci să aibă consecințe negative asupra sănătății sale (probleme articulare, digestive, respiratorii...), dar ea reprezintă mai ales una dintre cele mai mari probleme comportamentale. La modul ideal, un cal ar trebui deci să trăiască pe pajiște. Soluții intermediare cum ar fi asocierea pajiște/boxă pot fi, de asemenea, luate în considerare.

Conform unui studiu, adăugarea unui padoc exterior boxei ar permite să facă trecerea perioadelor de activitate de la 6 la 20% din timp.

Leșirile în libertate

Dacă tovarășul vostru este menținut la boxă, va trebui să-l scoateți cel puțin de câteva ore pe zi. Însă dacă lucrul constituie un mijloc bun să-i

Dincolo de faptul că el se va plictisi mai puțin decât la boxă, paștea este o alternativă bună pentru a răspunde nevoilor psihologice ale calului domestic. În cazul ideal, un cal trebuie să poată, în mod regulat, să zburde, liber în mișcările sale.

dezmorțiți picioarele și să-l faceți să-și consume energia, el nu-și va permite să exploreze liber mediul său înconjurător. Alternați deci ședințele de lucru cu ieșirile la padoc sau, chiar mai bine de atât, luați-vă animalul să pască.

Iarbă, apă și un adăpost

Domeniul vital al unui grup de echide variază de la unul până la mai mulți kilometri, încadrați în funcție de disponibilitatea de hrană. Ea cuprinde, în general, mai multe zone specializate: păscut, puncte de apă, adăposturi împotriva intemperiilor, cuvețe nispoe pentru rulaș... Atunci când resursele lipsesc, grupul se deplasează. Pe paște, caii sunt limitați în spațiu prin garduri, este deci indispensabil să le furnizăm ceea ce ei au nevoie: hrană și apă în cantitate suficientă, dar și un adăpost. Echidele, chiar dacă se tem puțin de ploaie, au cu toate acestea nevoie să se adăpostească de vânt, soare și de atacurile tăunilor. Un boschet sau un gard de măracini le poate conveni de minune.

Să stimulezi mișcarea

Pentru a stimula caii să facă mișcare atunci când sunt în padoc ori pe paște, nimic nu se compară cu un spațiu larg, pe cât posibil de formă alungită. Gândiți-vă de asemenea să

lărgiți zonele de interes (apă, adăpost, fân iarna...).

ALIMENTAȚIA

Fân: digestie și ocupație

Principală problemă a calului de la boxă hrănit cu granule este timpul scurt pentru a se alimenta: o activitate care, în mod normal, îi ia 60% din timp nu-i ocupă așadar decât 15% din zi. Această inactivitate poate duce la activități precum ronțăitul porților, găleților și litierei. Însă este și o greșală de alimentație, întrucât organismul său este dotat pentru asimilarea

lentă a unor cantități mari de hrană, cu valoare energetică scăzută. O rație de concentrate înghițită rapid lasă stomacul gol timp de mai multe ore și favorizează apariția ulcerului. Aportul de mai multe kilograme de fân pe zi – în cazul ideal, după poftă – este deci esențial pentru a-i asigura buna funcționare a sistemului său digestiv și a-i oferi o ocupație.

Mese fracționate

Studiile efectuate pe caii suferind de ticuri au relevat necesitatea distribuirii fracționate a meselor: cu cât numărul meselor este crescut, cu atât stereotipiile tind să se atenueze.

Comportament explorator

Atunci când paște, calul nu face doar să se hrănească: el explorează zonele ierboase, adulmecând și alegând cu minuțiozitate cea mai bună iarbă. La grajd, există mijloace simple pentru a-i permite să reproducă această activitate, cum ar fi de exemplu să fie pus fânul pe un filet sau să fie dispersate granulele pe sol. Există, de asemenea, suporturi de hrană de tip „foodbal”, care distribuie alimente concentrate în cantități mici, obligând astfel calul să-și caute hrana preferată. Altă variantă care și-a demonstrat utilitatea: furnizarea mai multor tipuri de furaj calului odată. Această variantă reduce viteza de absorbție a fânului, oferind, în mod natural, o alternanță a alimentelor.

Bălegar în „farfurie“?...

Ați remarcat că, pe paște, caii tind să-și depună bălegarul mereu în aceeași zonă, în care vor evita să pască? De fapt, ei evită instinctiv să se hrănească în zonele murdare. Gândiți-vă la binele tovarășului vostru și curățați în mod regulat boxa, în special înainte de a-i depune fânul!

VIAȚA SOCIALĂ

Niciodată singur!

În sălbăcie, un cal izolat este un cal în pericol. Cu un comportament profund gregar, acesta posedă nevoia vitală de a fi în contact cu congengerii săi. Nu este deci recomandabil să trăiască singur. Compania animalelor de

alte specii (câine, capră, vacă...) poate să-i aline singurătatea pentru o perioadă, dar nu înlocuiește interacțiunile sociale cu un alt cal.

Contacte permanente

Numeroase studii științifice au subliniat importanța contactelor sociale în cazul cailor aflați în grajd. La caii tineri, în mod special, socializarea a redus considerabil semnele stresului și apariția stereotipiilor, crescând în același timp capacitățile de învățare și facilitând manipularea de către om. Pe cât posibil, favorizați contactele vizuale și fizice: lăsați mai mulți cai la padoc în același timp, folosiți boxe în care partea superioară permite animalelor să se atingă și autorizați aspirările pe nas la „priza de contact”. Bineînțeles, va trebui să-i

supravegheați, la început: noii companioni trebuie introduși în mod progresiv și prudent, pentru a nu provoca accidente sau un stres suplimentar așezând alături cai care nu se înțeleg!

Tineri și mai puțin tineri

Grupurile de cai sălbatici sunt, în general, formate dintr-un armăsar, de trei sau patru iepe și mânjii lor, până în jur de 3 ani. Pe scurt, sunt formate din masculi și femele, tineri și bătrâni. Și tot acest lucru pentru beneficiul mânjilor, care învață imitând adulții. A organiza caii pe clase de vârstă este o eroare, care trebuie evitată.

Trăiască stabilitatea socială!

Nu este deloc ușor pentru un cal să-și părăsească prietenii și să-și facă prieteni noi! Puțin studiată la cal, instabilitatea socială provoacă la

majoritatea animalelor de fermă (bovine, pui, porci...), situații de stres și conflict. Odată ierarhia bine stabilită, lăsați-vă partenerul împreună cu tovarășii săi de pajiște obișnuiți, cât mai mult timp.

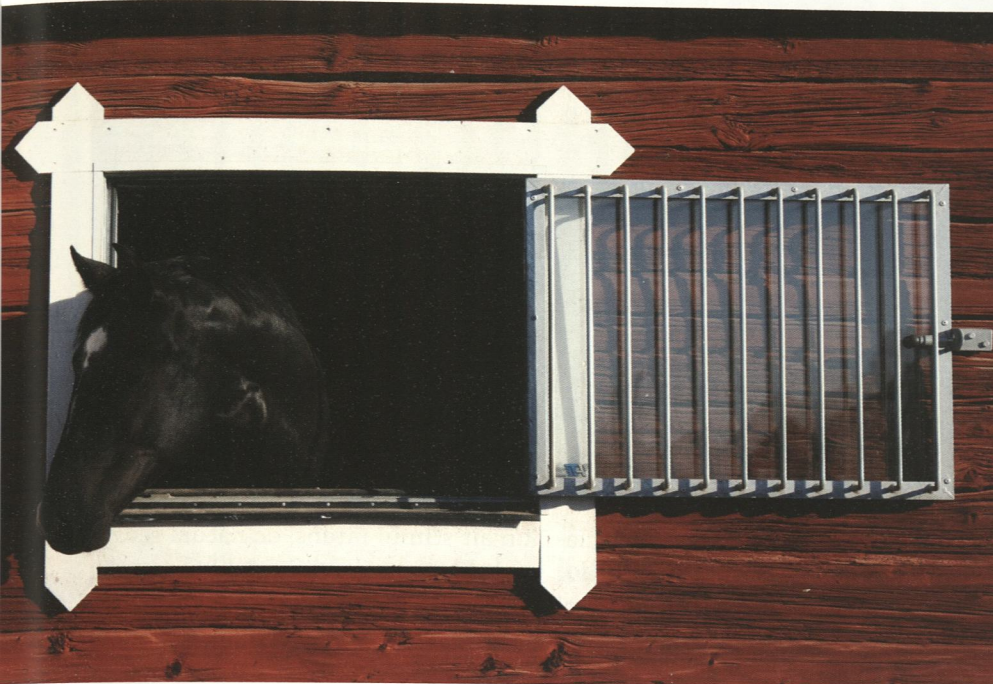
ODIHNA

Un loc de odihnă corespunzător

Caii își petrec majoritatea timpului lor de somn în picioare; ei dorm culcați în jur de 1h 30 până la 2 ore pe zi, în secvențe scurte. Este deci important să-i lăsați tovarășului vostru suficient spațiu pentru a se culca întins, fără riscul de a se răni. Pentru un cal de călărie francez, spațiul corespunde la circa de 12 m².

Legături excepționale

Pentru a se culca la pământ, calul are nevoie de libertate de mișcare.

Un cal la boxă trebuie să poată observa ceea ce se întâmplă în exterior.

De asemenea, punerea în legătură, de exemplu într-o boxă de grajd, nu trebuie să fie decât temporară (distribuirea hranei, bivouac în plimbare...), și nu poate să constituie un mod de găzduire durabil.

A OBSERVA

Un mediu stimulant

În natură, toate simțurile calului sunt „treze” pentru a repera eventualii prădători. La boxă sau la padoc, aceste simțuri trebuie să continue să fie stimulate, în special pentru a evita apariția tulburărilor de comportament. Evitați boxele în care ușa este făcută din grilaj sau care dau înspre perete, sau chiar închiderea lui, pe timp îndelungat, într-un maneaj ermetic. Mai multe ferestre, o panoramă asupra congenerilor pe pajiște sau pe pista de alergat, puțină muzică: iată variante pentru a-i menține atenția calului vostru timp de mai multe ore.

MUNCA

Concentrarea de scurtă durată

Nu există studii asupra duratei ideale a unei ședințe de lucru. Dar ceea ce este sigur: un cal va învăța mai bine de-a lungul sesiunilor scurte decât la

capătul unei lungi perioade de lucru. Acordați așadar două sau trei ședințe, de câte trei sferturi de oră, mai degrabă decât o sesiune de 2 ore.

Faceți-l pozitiv!

Voce, recompense, întoarcerea la grajd: stimulii pozitivi dau rezultate mai bune decât întărirea negativă. Aceasta este concluzia mai multor cercetări care pun în evidență importanța întăririi pozitive: o motivare mai mare a calului pentru lucru și un spirit de

inițiativă mai bună față de o solicitare sau o situație nouă.

O altă relație

Și dacă nu ați fi doar călărețul calului vostru, ci și un bun prieten? Petreceți timp cu el și-n alt mod decât pentru a-l călări, duceți-l să pască, fiți în întâmpinarea nevoilor și a dorințelor lui și adaptați-vă ședințele de lucru în funcție de dispoziția sa. În cele din urmă, nu neglijați importanța țeșălării: frecând spatele animalului vostru, imitați grooming-ul mutual care intervine între caii „prieteni” și contribuiți la reglarea ritmului cardiac.

Un program bine stabilit

În stare sălbatică sau în semilibertate, calul posedă un program bine stabilit. În medie, el petrece:

- 15 ore pentru a paște
- 5 până la 6 ore pentru a se odihni
- 2 ore pentru a se deplasa (să ajungă la o sursă de apă, să-și caute adăpost etc.)

Restul timpului este ocupat de perioade de vigilență și interacțiuni sociale: grooming reciproc, jocuri...

Pot fi observate variații importante, în special în funcție de vârstă și de sex, dar și în funcție de condițiile de mediu. Este, în orice caz, interesant de notat că un cal nu este, prin natură, foarte rutinat: activitățile sale nu urmează un ritm cotidian regulat.

Cum să-ți educi mai bine calul

Ioan VALERIU

Să cunoști regulile de învățare se dovedește foarte util pentru a-ți educa mai bine calul: lucrul pe jos sau călare, antrenamentul, îngrijirea medicală ori sarcinile curente pot fi pe larg facilitate. Cu toate acestea, trebuie el să aplice în mod corect aceste principii, din nefericire atât de puțin cunoscute...

În literatura științifică, desemnăm sub termenul de învățare schimbările relativ durabile ale comportamentului (modificarea unui comportament existent, achiziția unui nou comportament) ce pot fi atribuite experienței individului, și care nu pot fi explicate nici prin fenomene de maturare, nici prin influența oboselii, a vreunei boli sau a vreunui medicament. Cât despre memorare, acest fenomen implică o retenție în timpii de informații ori comportamente acumulate prin învățare. Capacitatea unui animal de a învăța și de a-și aminti îi va permite să arate un comportament plastic cu privire la un mediu complex, și să adapteze astfel aceste particularități.

NIVELURILE DE ÎNVĂȚARE

Caii prezintă capacități mentale elaborate și pot învăța și memora un anumit număr de sarcini, simple sau complexe. Evident, nu au toți aceeași ușurință de a învăța iar aptitudinile lor variază: astfel, un animal poate să fie dotat pentru o sarcină instrumentală și mai puțin performant pentru o misiune legată de spațiu. Mecanisme de învățare la cal, atât de puțin studiate, sunt probabil indicate altor specii de animale (oamenii, primatele, rozătoarele), pentru care diferite nivele au fost definite, plecând de la forme simple la altele mult mai complexe.

Obișnuința este o atenuare a reacției subiectului la un stimul, pe măsură ce acesta din urmă este repetat. Această diminuare a intensității

răspunsului nu trebuie să fie asociată niciunei diminuări a capacităților senzoriale ale animalului, niciunei oboseli motrice. Acest fenomen de obișnuință este o formă de învățare, desigur elementară, dar foarte importantă, în măsura în care individul nu va reacționa deloc la o stimulare fără consecințe (nici pozitivă, nici negativă). Vorbim în această calitate de o învățare disociată. Astfel, un cal va reacționa din ce în ce mai puțin la loviturile mici de palmă aplicate pe corpul său, sau la zgomote, pe măsură ce ele se vor repeta. Obișnuința este legată de prezentarea unui același și unic stimul iar acestuia îi va fi deci specific. Rapiditatea în dobândirea obișnuinței este în funcție de intensitatea stimulului prezentat: el va fi mai lent dacă stimulul este intens și mai rapid dacă el este mai ușor. S-ar părea că reacția unui cal față de un obiect nou, ca și gradul său de obișnuință, diferă față de cel căruia i-a fost prezentat inițial, pe stânga sau dreapta sa. În cele din urmă, odată animalul obișnuit la un stimul dat în mod regulat, continuarea e absolut necesară. Se poate ajunge ca expunerea animalului la

un alt stimul intens, de natură senzorială identică sau diferită (de exemplu, un zgomot puternic), să antreneze o creștere netă a amplitudinii la primul stimul. Acest fenomen este numit dezobișnuință.

Obișnuința poate fi văzută și ca o contraparte a fenomenului de sensibilizare, care corespunde unei creșteri temporare a unui răspuns, urmare a unei stimulări intense. Astfel, mânjii separați frecvent de mama lor în primele luni de viață (perioadă de-a lungul căreia ei sunt dependenți de aceasta) tind să arate, în momentul înțărării, reacții de suferință cumplită mai vii și mai durabile decât ceilalți. Termenul de desensibilizare, frecvent

Calul va fi mult mai receptiv la stimuli dacă ordinele călărețului său sunt date în mod clar, într-un cadru calm.

Obişnuirea va fi mai rapidă dacă stimulul este prezentat cu blândețe.

utilizat în lumea calului, rămâne, în ceea ce îl privește, ambiguu în măsura în care el nu este definit în literatura de specialitate. Ar putea fi echivalentul obişnuinței, deși procedeele folosite implică uneori o încordare a mușchilor și obolesc animalul.

CONDIȚIONAREA

Condiționarea este o învățare prin asociere: ea implică stabilirea de relații între evenimente, de exemplu între mai mulți stimuli, între un stimul și un răspuns sau chiar între un răspuns și consecințele sale. Putem distinge două mari forme: clasic, numit pavlovian sau de tip I, în care animalul pune în relație două evenimente care se manifestă independent de comportamentul său. În condiționarea operantă, numită instrumentală sau de tip II, animalul învață să facă o

legătură între comportamentul său și un eveniment al mediului înconjurător. În primul caz, stimulul de condiționare este un eveniment exterior, în al doilea caz, este vorba de o acțiune a individului însuși.

Elaborată de Pavlov în 1904, condiționarea clasică este o metodă care constă în a asocia un stimul necondițional (hrană, presiune fizică) inducând în mod natural la individ un anumit răspuns, numit necondițional (salivare, evitare), la un stimul neutru, care nu provoacă inițial acest răspuns (un sunet, o lumină). Prezentând într-un mod regulat și repetat stimulul neutru înaintea stimulului necondițional, se creează o asociere între cele două: stimulul neutru devine atunci un stimul condițional și induce un răspuns, numit condițional, similar celui cu al

stimulului necondițional. Astfel, dacă prezentăm unui câine, în mod repetat, un sunet de clopoțel (stimul neutru) înainte de a pune mâncarea (stimul necondițional) în fața sa, secreția salivară, inițial declanșată numai de hrană, se va produce în mod egal, cu timpul, la simpla ascultare a sunetului de clopoțel. În crescătoriile ecvine, poți întâlni frecvent cai care încep să se agite atunci când personalul însărcinat să-i alimenteze deschide ușa grajdului sau emite zgomote familiare, care au fost asociate cu distribuția meselor. Tot prin condiționare clasică, un animal, după câteva îngrijiri medicale, asociază eventualele manipulări dezagrabile bluză practicianului, inducând deci, cu timpul, o stare de agitație, reacții de evitare sau de agresivitate.

În cazul condiționării operante, teoretizată de Skinner în 1938, animalul învață să facă o legătură între comportamentul său și consecințele sale. Condiționarea operantă stă la baza învățării prin încercări și greșeli: animalul selectează, dintre operațiile pe care le efectuează spontan și la întâmplare în mediul său, pe acelea care îi sunt favorabile. Astfel, după experiența lui Skinner, atunci când un șobolan se sprijină pe o pârgie plasată în cușca sa – răspuns pe care experimentatorul decide să-l întărească –, îi este oferită puțină mâncare. Foarte repede, șobolanul va învăța astfel să se sprijine pe pârgie pentru a obține hrană. Probabilitatea emisiei acestui răspuns va crește și se va menține la un nivel stabil atâta timp cât ea va fi urmată de hrană. Condiționarea operantă este deci o procedură experimentală vizând să controleze un comportament definit sau un răspuns asociindu-l într-un mod sistematic unei întăriri sau unei pedepse. În cazul unei pedepse, un stimul care evită durerea sau o situație defavorabilă survin după un răspuns nedorit al animalului, restituind astfel mai puțin probabil reproducerea acestui comportament. Invers, o întărire induce o creștere a probabilității

O mamă calmă influențează în bine caracterul tânărului.

Ușa care se închide, roți care scârbâie... este ora mesei (un bun exemplu de condiționare pavlovian).

emiterii răspunsului dorit. Noțiunea de întărire este deci legată de o motivare subiacentă. Rămâne de văzut ce tipuri de întăriri („surse de motivare”) se folosesc. Întăririle pozitive sunt caracterizate de faptul că apariția lor este cea care a crescut probabilitatea răspunsului: hrana este astfel o întărire pozitivă pentru un cal căruia îi este foame. Întăririle negative se caracterizează prin faptul că suprimarea ori evitarea lor este cea care va crește probabilitatea răspunsului: un cal va da înapoi dacă exercităm o presiune pe pieptul său. Vorbim, în mod egal, de întăriri primare pentru a le desemna pe acele direct legate de o nevoie organică: hrana, băutura, partenerul social sau sexual, sau secundare, pentru stimulii care au devenit puternici prin asociere cu întărirea primară (felicitățile, de exemplu).

REGULI DE RESPECTAT

În cadrul unei învățări prin condiționare clasică sau operantă, este primordial să se respecte anumite reguli. O învățare nu este acumulată decât după mai multe încercări, asocierea între stimulul condițional și răspunsul condiționat (condiționare clasică) ori

între răspuns și întărire (condiționare operantă) trebuie să fie repetată în mod regulat. La fel, este necesar să se respecte o continuitate temporală între cele două evenimente: învățarea va fi cu atât mai ușoară și eficace cu cât intervalul dintre cele două elemente va fi slab. Pe de altă parte, legătura stabilită între stimulul condițional și răspunsul condiționat ori între răspuns și întărire nu este decât temporară: odată învățarea stabilită, este necesar să continue să asocieze, din timp în timp (dar nu într-un mod sistematic), cele două evenimente. În cele din urmă, o condiționare poate să se generalizeze, adică un cal care emite un răspuns condițional vizavi de un stimul dat poate, în mod egal, să emită un răspuns pentru stimulii apropiați. Vorbim deci de generalizare. Dar este, de asemenea, posibil să se obțină atunci când individul răspunde exclusiv la un stimul ales (o presiune pe o parte anume a corpului, de exemplu) și nu prin altele asemănătoare, ceea ce poate să se dovedească în special utilă în dresaj. Vorbim atunci de diferențiere.

ÎNVĂȚAREA SOCIALĂ

Aceste procese diferite privesc

învățarea individuală. Dar există și o învățare socială. Se pune întrebarea: este capabil sau nu un animal să învețe de la congenerii săi?

Învățarea prin imitare se face prin reproducerea exactă a unui comportament, în special a unui model. Aceasta presupune că animalul asociază un răspuns nu numai la un stimul sau la o întărire oarecare a mediului, ci chiar răspunsului modelului însuși, comportamentul în cauză fiind reprodus după aceea la fel. Calul, ca și multe alte specii de animale, nu posedă a priori această capacitate. Este deci puțin probabil ca stereotipiile să se propage între vecinii de grajd printr-un proces de imitare: condițiile de viață au, în schimb, influență.

Învățarea prin observare se face prin intermediul unui model experimentat, care îl va învăța, de exemplu, pe animalul observator că un oarecare loc sau obiect este interesant. Acesta din urmă, odată ce informația este înmagazinată, va trece la încercări și greșeli. Acest proces permite nu doar accelerarea învățării unui individ naiv, însă informațiile sau comportamentele

astfel acumulate sunt la fel de durabile ca acelea acumulate în mod unic prin învățare individuală. Cu toate că această problemă a fost foarte puțin abordată la cal, câteva activități sugerează existența unei anumite aptitudini a cailor de a învăța mai bine după ce li se demonstrează sarcina pe care o au de realizat (deschiderea unei cutii, acceptarea unui frâu...) de către un congener experimentat. Dar oare pot toți să fie considerați drept bune modele? Asemenea fenomene fiind legate de organizarea socială, este puțin probabil ca ei să depindă de relații de afinitate și de dominare-subordonare care unesc modelul și elevul. În aceeași manieră, vârsta și sexul calului model sunt, în mod sigur, parametri de care să se țină cont. Este clar, în orice caz, că mama constituie pentru mânz o referință majoră, putând influența puternic comportamentul său, în special față de om. Este de preferat, în general, să fie privilegiați indivizii calmi, experimentați și obișnuiți cu prezența umană.

A FAVORIZA ÎNVĂȚAREA?

Atunci când vrem să educăm calul, este primordial să urmărim un anumit număr de reguli, dar este de asemenea absolut necesar să facem lucrul cu el atractiv. Astfel, mai bine să limităm în timpul ședințelor de lucru orice stimuli dăunători (zgomot, mișcare, miros, noutate...) care pot perturba procesul de adaptare și să diminueze atenția calului asupra sarcinii în curs. Este la fel de important ca ordinele să fie clare și precise, pentru a evita orice confuzie: dacă dorim să obținem diferite răspunsuri, ordinele sau stimulările folosite trebuie să fie diferite. Mai bine să privilegiem principiul întăririi pozitive decât să folosim stimulările care evită durerea ori întăririle negative, care sunt însoțite de frică. Chiar dacă relațiile dintre stres și învățare sunt complexe, un nivel de anxietate important are în general un efect inhibitor asupra achiziției unei sarcini. Nu uitați că o învățare distribuită,

cu intervale între încercări succesive și pauze, este mult mai eficace decât o învățare susținută. Acest principiu nu este mereu atins, căci pentru fiecare cal și după sarcina de învățat, există o împărțire optimă a ședințelor de lucru. Este deci important să țineți cont de semnele de oboseală sau de scăderea atenției la cal... sau la educatorul său! Totuși, este important să adaptați durata ședințelor la vârsta și capacitățile elevului, pentru ca animalul să accepte cu plăcere exercițiile. Pentru exemplarele cu atenția selectivă mai slabă decât a unui adult, mai bine să privilegiați ședințele de învățare scurte. Nu uitați niciodată nici că lucrul călare, dacă nu există apropiere om-cal, poate să inducă tensiuni fizice, "instrumentele" neadaptate (șei prost ajustate etc.) pot provoca reacții nedorite și pot lăsa calului (și omului) o amintire neplăcută a ședinței, și că propriile noastre emoții pot să inducă, prin diferite canale, o emotivitate crescută. În cele din urmă este important ca fiecare ședință să se încheie într-o notă pozitivă, să-i lase calului o amintire agreabilă a exercițiului, dar și să favorizeze memorarea sarcinii dobândite. Alți factori, cum ar fi condițiile de viață oferite animalului, pot de asemenea influența performanțele. Astfel, caii tineri izolați în boxă învață în general mai puțin rapid și sunt mult mai agresivi față de antrenor decât tinerii care trăiesc în grup pe pajiște. Aceștia din urmă, fără îndoială, au dobândit, la contactul congenerilor, respectul celui alt, observarea și atenția

permițând să răspundă semnalelor prietenilor și să reproducă comportamentele bune la momentul potrivit.

Această atenție permanentă a educatorului, grija de a reda lucrul pozitiv și luarea în calcul a particularităților calului pot să permită fiecăruia să găsească un mod de educare adaptat calului său, mult mai apropiat decât orice metodă standardizată.

DE CE SUNT EI CAPABILI?

Puțin studiați pentru capacitățile lor cognitive și în ciuda existenței mai multor mituri referitoare la aptitudinile lor limitate, caii prezintă capacități cognitive elaborate. Ei pot categoriza diferitele elemente ale mediului lor înconjurător, pot deosebi obiecte în funcție de culoarea lor, forma sau situarea spațială, pot transpune informații dobândite în situații diferite și pot elabora concepte abstracte. Astfel am putut, de exemplu, să învățăm de la cai să-l alegem dintre mai multe cartonașe, pe acela care prezintă sensul/semnul cel mai mare sau cel mai mic.

Tinerii învață mult mai repede, dar sunt mai puțin capabili de o atenție susținută.

Învățarea prin observare a unui congener experimentat este durabilă.

Ei învață de asemenea ușor sarcini instrumentale (să apese pe o pedală, să deschidă o cutie pentru a accede la mâncare), spațiale (să iasă dintr-un labirint) ori să răspundă la un ordin vocal. Ei întâmpină, în schimb, dificultăți în exercițiile de ocolire pentru care ei trebuie să se îndepărteze de la început pentru a-l atinge înconjurând un obstacol. În cele din urmă, caii supuși unei serii de probleme similare își ameliorează performanțele la capătul experiențelor, sugerând că ei se pot învăța „să învețe”.

DOTAȚII PENTRU A ÎNVĂȚA?

Știm că factorii genetici pot conta, în măsura în care anumite rase sau anumite linii paterne învață anumite sarcini mai ușoare decât celelalte. Sexul, în schimb, nu are prea mare importanță.

Performanțele variază, la fel, în funcție de vârsta subiectului: caii tineri învață mai bine, dar au o capacitate de atenție mai mică. Condițiile mediului înconjurător pot, de asemenea, să influențeze capacitățile de învățare. Condițiile generale de viață au repercusiuni asupra performanțelor. Indivizii izolați, emotivi sau care prezentau stereotipii au învățat în general mai greu o nouă sarcină. Tipul de lucru pare la fel de important: caii de la școala înaltă, de exemplu, tind să fie mai puțin buni și mai reactivi.

SURSE DE MOTIVARE

Învățarea la cal, ca și la alte specii este facilitată dacă este întărită de ceea ce este pozitiv. Cu cât lucrul este mai atractiv, cu atât calul învață mai ușor și relația cu omul este mai bună. Din această cauză, întăririle pozitive

(hrana) sunt de preferat întăririlor negative și prezintă o eficacitate superioară pedepselor: folosirea lor excesivă poate fi o importantă sursă de stres și poate diminua motivarea calului pentru lucru. În schimb, folosirea recompenselor ineficiente, ca bătutul ușor cu palma pe grumaz (care nu este o stimulare plăcută înăscută), la momente nepotrivite (prea târziu sau în afara contextului lucrului) sau puțin apreciate diminuează efectele benefice. Este de notat că puterea unei întăriri pozitive secundare (felicitări, mângâieri) rămâne mai puțin eficace decât cea a întăririi primare: astfel, o recompensă alimentară induce efecte pozitive mult mai marcate și permite cooperarea mai rapidă a animalelor cu ocazia unui antrenament decât mângâierile.

Povestirile cuplărilor

Ioan VALERIU

Caii trăiesc, în natură, în grupuri familiale asociind un mascul mai multor femele adulte, ca și tinerii lor descendenți. Între armăsar și iapă, „poveștile” sunt mult mai complexe decât par...

La cai, masculii și femelele părăsesc grupul lor natal înspre vârsta de doi ani. Plecarea masculilor este un caz obișnuit la speciile gregare, însă aceea a femelelor este particulară, la speciile care stabilesc o structură socială de tip harem. Consecința este reducerea riscurilor cosangvinității. Întrucât tinerii ajunși la maturitatea sexuală se află încă în sânul grupului natal, alte fenomene tind să limiteze cuplările consanguine. Armăsarul dominant interzice tinerilor masculi orice apropiere sexuală de iepele sale, deci, potențial, de mama lor. Atunci când devin prea îndrăzneți, el le „vânează” în mod „nevinovat” și simplu. Pe de altă parte, el curtează puțin tinerele femele (fiicele sale, în general), le lasă libere să se apropie de alte haremuri

sau de tineri celibatari și nu se opune plecării lor. În cazul masculilor, ca și al iepelor, familiaritatea, mai mult decât legătura de rudenie, pare un obstacol al cuplărilor.

În preajma primelor lor călduri, tinerele femele încep să facă vizite din ce în ce mai regulate la un harem vecin și ajung, cel mai adesea, să se integreze în acel grup. Ele aleg, în general, un harem în care se găsește o femelă „prietenă” sau înrudită.

PARADA SEXUALĂ

Un armăsar experimentat este capabil să detecteze iapa care va intra în călduri, o izolează de grup cu câteva zile înainte de estru și o pune „sub supraveghere” pentru a determina momentul propice împerecherii. De-a lungul secvenței de comportament

sexual care ajunge până la cuplare, au loc numeroase adulmecări și acțiuni de a linge, în mod special în regiunea ano-genitală, ca și mușcături ale părților laterale și ale membrelor posterioare ale iepei. Ca răspuns la aceste stimulări, ea urinează, transmitând astfel indicii asupra stării sale fiziologice prin substanțe odorante, feromonii sexuali. Armăsarul efectuează adesea, ca răspuns, o postură flehmen ca urmare a percepției acestor mirosuri, simțul mirosului fiind foarte important în atragerea masculului de către femela în călduri. Semnalul care-i poate indica între timp masculului că poate merge mai departe cu „avansurile” sale rămâne imobilizarea iepei. Dacă el se înșală și trece dincolo de semnele de refuz ale acesteia din urmă, va fi respins, uneori chiar într-o manieră agresivă. În timpul acestei perioade, armăsarul se află într-o stare de excitație crescută. Mușchii sunt încordați, se ridică, răzuiește și lovește frecvent solul cu piciorul din față. Întrucât există mai multe iepe în călduri în același timp, activitatea masculului este foarte intensă și nu mai poate asigura o supraveghere optimă a grupului. Tinerii masculi subordonați pot deci profita de ocazie, pentru a accede la o iapă. Douăsprezece zile după fătut, iapa revine în călduri. Dacă ea nu a fecundat la acel moment, va reveni în călduri la fiecare trei săptămâni. Ea nu-l acceptă pe armăsar decât în timpul estrului, perioadă care durează de la patru până

Una dintre figurile de la paradă; armăsarul râcâie și lovește solul cu un picior din față.

la nouă zile. Așa cum se întâmplă la numeroase specii, și contrar a ceea ce observăm în mod superficial, rolul activ al femelelor în derularea secvenței sexuale este foarte important. Cu puțin timp înainte de estru, iapa caută proximitatea armăsarului și-l urmează. Ea urinează frecvent, vulva este animată de mișcări spasmodice (ea "clipește"), trezind atenția armăsarului. În acest moment, ea nu acceptă să fie încălecată, mușcă, atacă și țipă pentru a-și manifesta refuzul. Mai târziu, ea este cea care va prelua inițiativa, prezentându-și crupa masculului, proptită, cu coada ridicată într-o parte, lăsând să-i scape jeturi de urină.

Cuplarea poate deci să aibă loc. Ea este scurtă: câteva zeci de împingeri de bazin care nu durează decât vreo cincisprezece secunde. Partenerii pot relua activitatea sexuală după vreo cincisprezece minute. Felul și durata secvenței sexuale depind de experiența protagoniștilor și pot fi reduse la cea mai simplă expresie, în cazul animalelor experimentate.

În natură, nu se găsește nicio iapă în estru care să nu fie urmată de mânz. Acesta rămâne deci lângă mama sa în timpul distracțiilor ei amoroase, mormăind într-o manieră caracteristică, în semn de supunere.

Tânărul mascul este capabil să se reproducă la vârsta de 1 an și

jumătate – 2 ani. În natură, el nu are acces la reproducere decât mult mai târziu. Acest caz este atât de general la animale, încât vorbim despre acest lucru ca fiind pubertate „sociologică”, prin opoziție cu pubertatea fiziologică, în general mult mai precoce. Tinerele femele sunt în general gonite la 2 ani.

ÎN CONDIȚII DE CREȘTERE

Reproducerea este larg controlată de om, în special în cazul cailor de vânzare. În grajduri, monta numită „în mână” este practică curent. După ce este asigurată de o trecere la bară cu un armăsar „sufălător” în bune dispoziții iepei, o prezentăm pe aceasta armăsarului reproducător, ținut în mână, cum se cuvine împiedicată, adesea echipată cu o iavașă. În acest caz, iapa nu are rol activ, ci este forțată să se împerecheze. În alte cazuri, armăsarul este pus în prezența unui simplu manechin pentru a i se recolta lichidul seminal în vederea unei inseminări artificiale. În cele din urmă, semnalul declanșator al comportamentului masculului este imobilitatea femelei. Acest semnal este atât de puternic, încât ajunge de-o formă vagă apropiată de cea a unei iepe sau chiar de-un simplu cal cu armătura șei pentru a provoca erecția și monta armăsarului. El poate, de asemenea, să fie condiționat de evenimentele care

preced în mod obișnuit împerecherea. Observăm așadar frecvent în grajduri că anumiți armăsari au erecție îndată ce li se pune căpăstrul, sinonim pentru ei cu accesul la o iapă. El merge fără să spunem că, în toate aceste cazuri, secvența naturală de comportament sexual, „curtea” pe care masculul o face în mod normal femelei în vederea obținerii favorurilor sale, este practic inexistentă. Chiar și în cazurile unde se practică „monta în libertate”, armăsarul nu este introdus în grupul de iepe decât pentru o perioadă determinată și pentru un timp limitat.

Preferințe sexuale există iar anumiți armăsari pot, de exemplu, să refuze să se împerecheze cu iepe de-un anumit fel ori care au un anumit păr.

Procentul de testosteron al unui mascul menținut la boxă fără contact cu iepele sale este inferior celui al unui armăsar posesor de un harem sau în plină activitate sexuală. Astfel, se pot întreține masculii destinați reproducerii într-un mediu fizic și social astfel încât să aibă un procent de hormoni și un comportament sexual la nivel optim.

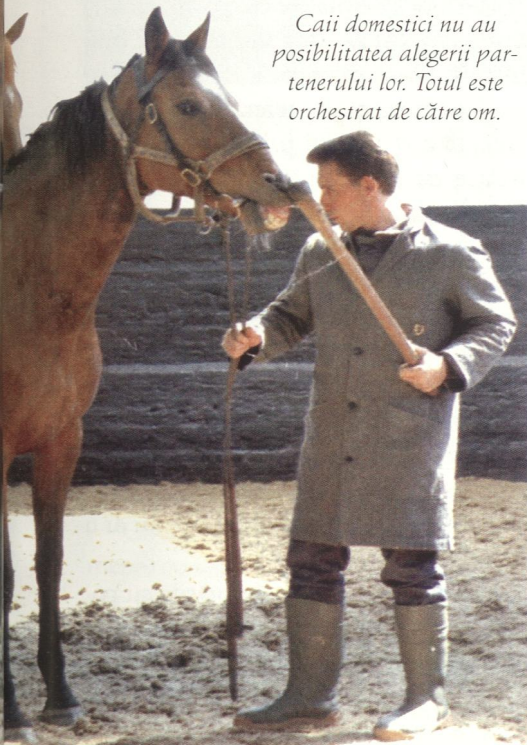

CAL NECASTRAT?

Prin tradiție, în anumite culturi, iepele nu se duc la montă iar masculii sunt toți necastrați/armăsari. În Europa, caii necastrați nu sunt bineveniți în numeroase crescătorii și sunt uneori pur și simplu interziși. Atunci când sunt acceptați, ei sunt în orice caz frecvent supuși unui "regim" special, constând în izolare, îndepărtare de congenerii săi și alte constrângeri, ceea ce nu rămâne fără consecințe nefaste asupra comportamentului și a bunăstării lor.

Fără a vrea să banalizăm posesia și utilizarea cailor necastrați, care necesită experiență și precauție, nu trebuie să nu-i mai considerăm ca neapărat puternic periculoși. Unii sunt în mod special docili și ușor de folosit și de manipulat, cu atât mai puțin atunci când sunt singuri și neexcitați de o iapă ori un concurent potențial. Alții pot chiar să fie întreținuți în grup cu alții necastrați și jugani. Totul este legat de temperament...și de educație!

Caii domestici nu au posibilitatea alegerii partenerului lor. Totul este orchestrat de către om.

În mediu natural, femelele receptive la cuplare sunt în general urmate de mânz.

ÎNTÂLNIRILE DINTRE GRUPURI

După observațiile făcute pe calul Przewalski și Camargue, diferitele familii ale unei turme sunt în mod regulat aduse să se întâlnească. Armăsarul joacă deci un rol crucial: el se îndepărtează temporar de familia sa la întâlnirea cu un alt armăsar, în timp ce iepele și tinerii rămân grupați.

Interacțiunile sociale observate pot merge de la o simplă adulmecare până la posturi extraordinare prin complexitatea lor. Competiția între armăsari apare atunci când „motivul” disputelor este „limitarea” de orice fel: poate să fie vorba de hrană, apă, adăpost sau de femele. Astfel, proximitatea iepelor de apărat sau de cucerit este o miză majoră pentru un armăsar adult.

RITUALURILE ARMĂSARILOR

Ritualurile dintre armăsari sunt secvențe complexe care apar în jurul unui bălegar sau al unei grămezi de bălegar. Apropierea se efectuează prin mișcări aeriene exagerate, cu grumazul îndoit. Armăsarii se pot apropia din față ori să rămână paraleli, după care adoptă o postură foarte ridicată, pentru a defeca. Cu timpul, ei se întorc și își adulmecă

bălegarele, sau adulmecă împreună unul dintre bălegarele lor, nas în nas, cu nările foarte dilatate. Întâlnirea poate să rămână acolo sau chiar să se intensifice. Rivalitatea se exprimă deci prin adulmecări însoțite de lovituri cu picioarele din față și țipete ascuțite, sau chiar prin cabrări. Aceste interacțiuni sunt viguroase, dar neagresive. Lovirea piciorului din față se efectuează paralel cu partenerul și nu este deci destinată să-l atingă. La fel, cu ocazia unei cabrări, armăsarii nu se ating în mod necesar.

LUPTĂ ȘI IERARHIE

Armăsarii pot câteodată să se lupte intens: cu urechile pliate, se cabrează boxând iar uneori mușcându-se, se întorc brusc pentru a zvârli din picioare, și urmărindu-se. Rănirea gravă se produce foarte rar. Consecința acestor lupte este stabilirea unei ierarhii între armăsari: cei care câștigă îi domină pe ceilalți și toată familia lor profită de acest statut.

Ritualurile dintre armăsari constituie o veritabilă alternativă la aceste lupte. Ele amintesc statutul social al fiecăruia, evitând rănirile. O lecție de viață pe care armăsarii au văzut-o, crescând într-un mediu social natural.

Expoziții de cabaline

Nina LUPU

Spectacolele ecvestre din Europa își trag originea din târgurile medievale în care animalele de toate felurile erau expuse spre vânzare. Astfel de târguri încă mai au loc peste tot în lume. Unele s-au transformat în licitații sofisticate de cai, ca în multe ținuturi europene, altele și-au păstrat ambianța tradițională. Scopul esențial al acestor parade, unde animalele sunt aduse laolaltă pentru a se întrece între ele, este acela de a încuraja speciile ori diversele manifestări.

Expunerea cailor, în sensul comercial, este ca o prezentare în vitrină pentru crescătorii și proprietarii care doresc să cumpere ori să vândă cai și în aceeași măsură o fixare și o păstrare a standardelor impuse de diversele rase ori tipuri de cai.

În țările europene, se pune accent pe testele de performanță, ca și pe aprecierea conformației și a mișcării.

Clasele arenei expoziționale

Clasele arenei expoziționale tradiționale englezești se formează în cadrul expozițiilor de cai ce se țin în Marea Britanie și Irlanda, dar și în țări ale Commonwealth-ului ca Australia, Africa de Sud și Canada și chiar în interiorul câtorva târguri naționale din India și Pakistan.

Imensul circuit expozițional american diferă de târgul tradițional și oferă o gamă foarte largă de clase care acoperă cele trei stiluri de călărit: caii de vânătoare - Hunter-ii, caii de călărit și caii de prăsilă.

Criteriile și metodele de evaluare aplicate categoriei cailor pentru călărie variază considerabil, în vreme ce aprecierile făcute celeilalte clase diferă doar la detalii.

Sistemul tradițional

Modelul englezesc al categoriilor expoziționale este aproape la fel de cuprinzător ca și cel din Statele Unite, deși în Marea Britanie sunt mai multe târguri anuale decât în majoritatea țărilor.

În sistemul britanic, despre care se poate spune că se bazează mai mult pe experiența juriului și pe aprecierile

experților decât pe exigențele specifice, criteriile elementare ale evaluării claselor de cai se bazează pe patru fundamente: prezență, conformație, mers și înfățișare. Pentru caii de prăsilă, în plus, mai este importantă și rasa de apartenență.

Prezența poate fi interpretată direct, ca personalitate. Este prima calitate care atrage și care impune imediată atenție. Această caracteristică o au, de obicei, doar animalele cu o conformație bună ce posedă, în consecință, și calități psihice excelente.

Conformația se referă la atitudinea corectă a structurii psihice a calului în relație cu scopul pe care acesta îl are de îndeplinit. Acest factor va guverna calitatea acțiunilor pe care animalul le face. La categoriile cailor de vânătoare de prăsilă, a cailor de vânătoare de lucru, a cailor de călărie, arbitru/arbitrii (nu mai mult de trei) încalcă fiecare cal. Demonstrației călare i se acordă mare importanță pentru că, oricât de frumos ar fi un cal, acesta nu ar fi bun de nimic dacă plimbarea călare nu ar fi de mare calitate.

La categoria cailor de prăsilă cu potențial pentru călărit, arbitru trebuie să analizeze conformația animalului în acțiune. La toate categoriile unei expoziții, înfățișării animalului i se acordă o apreciere suplimentară. Există categorii pentru mânjii de ponei (pe trei grupe

de înălțime), pentru poneii folosiți la vânatoare, din nou grupați după statută, și pentru cea mai importantă secțiune a expoziției de ponei, poneii care participă la vânatoare.

De asemenea, pe lângă alte categorii (dintre care îi amintim pe cei utilizați în demonstrațiile ținutei), expoziția aduce în scenă clase ale diverselor rase de cabaline și cuprinde: selecția, înmulțirea și rasele tinere.

Expozițiile americane

Circuitul american activează în domeniul cu scopul de a dezvolta diferitele rase incluzându-le aici, pe lângă clasele de călărit, pe cele adiacente, ale cailor prezentați din mână.

Clasele englezești de Hunteri sunt foarte asemănătoare celor americane, diferența constând în faptul că animalele din America nu sunt încălecate de

arbitru, ca în Marea Britanie, și că toate exemplarele clasei, indiferent de categorie, trebuie să sară și să fie arbitrate pentru abilitatea și stilul pe care-l au în această mișcare.

De altfel, și cailor britanici antrenați pentru vânatoare sunt puși să sară într-o cursă de obstacole, 60 % dintre obstacole fiind puse pentru evidențierea performanței, iar restul pentru călărit și conformație.

Hunterii pentru spectacol nu sunt puși să sară, în schimb ei sunt apreciați pentru alte calități mai importante, considerate de arbitri indispensabile unui potențial cal de vânatoare.

Sistemul american are destulă experiență pentru a prezenta săritori pentru spectacol ori chiar cai de competiție clase comparabile cu Hunterii britanici de lucru.

Clasele americane de rasă sunt cele ce pot fi călărite în stilul western. Ele includ și clasele western popular de plăcere, a celor ce iau urma – aproape o cursă cu obstacole, westernul de călărie – care prezintă trei pași: de mers, de salt și de galop, și clasa ținută în frâu care presupune mișcări avansate făcute din viteză.

Clasa cailor de călărie este formată doar pentru cailor antrenați pentru acest scop: Saddlebred, Missouri Fox Trotter și Tennessee Walkers.

O clasă de prăsilă

Arena expozițională este ca o vitrină pentru crescători și contribuie la stabilirea standardelor pentru diversele rase. Cailor, ca această iapă gestantă Suffolk-Punch (foto), sunt aduși în alergare astfel încât calitățile să le poată fi evaluate.

Comunicarea de mesaje variate

Ioan CRISTESCU

Pentru a comunica tovarășilor lor, caii folosesc, în totalitate, toate „canalele” pe care le au la dispoziție: auditiv, olfactiv, tactil și vizual. În majoritatea timpului, sunt utilizate mai multe simțuri. Caii sunt capabili să emită mai multe sunete. Unele dintre ele sunt produse de coardele vocale, însă nu toate. Pentru a le desemna, terminologia franceză este un pic mai precisă, în timp ce limba engleză posedă cuvinte pentru fiecare tip de sunet.

Vom face o paralelă între cuvintele în limba engleză și în limba franceză. Sunetul cel mai cunoscut de către călăreți este, bineînțeles, „nechezatul” („neigh” sau „whinny”). Caii nechează atunci când pierd din vedere un congener sau pentru că sunt izolați. Această vocalizare

poate deci să se audă de la un kilometru. Atunci când se adulmecă nară la nară, caii țipă frecvent, adesea „aruncându-se” în spate. Acest strigăt sau țipăt este numit „scream” sau „squeal” în limba engleză. Putem, în mod egal, înțelege această vocalizare atunci când caii se joacă împreună și când

unul dintre ei este „împuns” de celălalt. Uneori, de-a lungul zvârlirilor din copite sau săriturilor, acest strigăt este emis pe un ton grav. Un alt sunet bine cunoscut este apelul surd („nicker” în engleză): caii, văzându-și îngrijitorul că sosește cu rația de hrană, se manifestă și ei... Ei îl folosesc, de asemenea,

și între ei, fiind un semnal asemănător cu acela de bun venit.

Alte zgomote sunt emise de caii fără coardele vocale intermediare. Este cazul suflului („blow”), emis brusc, ca și semnalul de alarmă în caz de pericol, al sforăitului („snore”) în timpul căruia calul inspiră aer în mod

zgomotos, de exemplu când descoperă un obiect de care îi este frică, sau încă de sforăit, emis eventual după o perioadă de trap, atunci când călărețul lasă hățurile. Sforăitul face să degajeze nările, dar ar putea la fel să fie semn de neliniște. Caii combină uneori mai multe sunete, de exemplu apelul surd și nechezatul.

MIROSURI DETERMINANTE

Modul de comunicare olfactiv al cailor este foarte slab cunoscut, dar există ceva anume în care mirosul le permite să schimbe informații care nouă ne scapă. Flehmen este o postură caracteristică ce pune în joc acest simț: atunci când un cal, mascul sau femelă, adulmecă un miros particular, el adoptă această „mimică” foarte specială: grumaz îndoit, buza superioară răsfrântă și incisivii descoperiți. El efectuează astfel o analiză de molecule chimice volatile conținute în acest miros, feromonii, grație unui element al cavității sale nazale, organul vomeronazal sau organul lui Jacobson, absent la oameni. Postura Flehmen este adesea observată la armăsarii care simt urina iepelor, pentru a obține informații asupra stării hormonale ale acestora. Adesea este frecvent să-l observi la iapă atunci când ea se pune jos.

Armăsarii se pare că își folosesc simțul mirosului în ritualuri de-a

lungul cărora ei defechează și se întorc înapoi pentru a-și mirosi bălegarele. Armăsarii își depun de asemenea excrementele deasupra grămezilor de bălegare lăsate de către alți masculi, după ce le-au adulmecat îndelung. Ei folosesc și urina lor pentru a acoperi bălegarele și urinele iepelor lor, probabil pentru a masca mirosul de călduri al celorlalți masculi. Știm, de asemenea, că iapa își recunoaște puiul său nou-născut în parte și datorită mirosului său.

COMUNICAREA TACTILĂ

La cai, spre deosebire de alte specii cum ar fi pisica sau câinele, contactele tactile nu se află la baza schimburilor între indivizi. Ele există totuși în „toaletarea” reciprocă, sau „allogrooming”, observată între caii care se apreciază, de exemplu o mamă și puiul ei. Ei se poziționează unul cu capul la picioarele celuilalt și își mușcă partenerul, adesea la baza greabănului sau a cozii. Acest comportament, în afară de funcția sa igienică de a se debarasa de pielele moarte sau da a ajunge să atingă în zonele în care nu se poate scărpinga singur, permite, de asemenea, reducerea ritmului cardiac al fiecăruia dintre animale. Constatăm astfel o creștere a toaletărilor reciproce după tensiuni sociale într-un grup, probabil ca mijloc de aplanare a conflictelor. Echidele se ating în timpul agresiunilor, prin

mușcături sau lovituri de copite. În grupurile stabile, asemenea demonstrații sunt aproape inexistente, întrucât ierarhia este bine stabilită. Amenințările simple și evităările sunt suficiente pentru a împiedica unele contacte fizice agresive sau defensive.

POSTURA CONTEAZĂ

Toată lumea a înțeles deja că un cal cu urechile culcate riscă să muște. Adevărat sau fals? Fals, dacă ținem cont doar de urechile sale: el ar putea să asculte un zgomot din spatele lui sau, dacă este călărit, își îndreaptă atenția asupra călărețului, situat în spatele capului său... Adevărat, dacă ținem seama de celelalte indicii care confirmă o intenție de agresiune: nări pliate, maxilar încleștat, albul ochiului vizibil, cap avansat, coadă care plesnește... În comunicarea corporală, toate detaliile contează, și ele sunt acelea care compun postura: unghiul capului și al grumazului, poziția urechilor, tonusul muscular, mișcările cozii...

Caii sunt capabili să dobândească

o comunicare corporală foarte subtilă dacă trăiesc alături de alți tovarăși. Pe parcursul anilor, caii învață să se cunoască și să deceleze primele semne ale unui anume comportament. În cele din urmă, unul dintre ei nu-și va agresa niciodată un congener din senin fără vreun semn de avertizare: înainte de a azvârli din picioare, el își va culca urechile, va ridica din cap, își va orienta crupa spre destinatar și, eventual, va zvârli din copite dacă celălalt nu s-a îndepărtat la primele semne.

În relația dintre om și cal, se pare că neacordarea atenției asupra acestor semne de avertizare se află la originea accidentelor. Astfel, un studiu elvețian asupra riscurilor profesionale la veterinari a dezvăluit că echidele responsabile de accidente nu erau nervoase... Putem deci crede că semnele premergătoare nu fuseseră percepute de către practicieni. Alt fapt interesant descoperit în acest studiu: înșiși veterinarii proprietari ai unui cal erau mai degrabă subiecții accidentelor în practica lor

decât cei care nu posedau niciun cal. O greșală de atenție, poate legată de obișnuința de a-și mânui propriul cal și de a fi mai puțin vigilent, pare a fi cauză de accidente.

INDISPENSABILA ÎNVĂȚARE

Pentru a putea transmite mesaje celorlalți indivizi, a răspunde corect la semnele lor, puiul începe, încă de la naștere, să învețe cum să se comporte, să decodeze posturile adulților. Nu este chiar atât de rar să găsești cai nesocializați, incapabili să interacționeze într-un mod corespunzător cu congenerii lor. Caii care nu au crescut decât cu mama lor au comportamente bruște cu tovarășii lor, deoarece mama este foarte permisivă și lasă să treacă anumite comportamente pe care ceilalți adulți nu le-ar fi tolerat. Cu toate acestea, fără contacte sociale, un cal nu știe să-și plieze urechile. În prezența altor echide, el nu-și va arăta întregul comportament normal către o postură de agresiune și va mușca fără să culce urechile.

Aceast lucru poate, la fel de bine, să pună probleme armăsarilor care gonesc ielepe, căci ei ignoră semnele zvârlirilor din copite ale acestora, chiar dacă ele se află în călduri. Prezența congenerilor, a adulților în special, este crucială pentru ca un mânz să dobândească modurile de comunicare ale speciei sale.

SĂ ȘTII SĂ-ȚI „CITEȘTI” PROPRIUL CAL

Pentru a înțelege și a decripta modul de comunicare al cailor, trebuie să ținem cont de contextul în care se desfășoară un comportament. Un semnal singur, cum ar fi orientarea urechilor, nu are semnificație proprie, tot ca și un comportament ieșit din contextul său și fără sens. Să luăm exemplul unui cal aflat pe pajiște care „răzuiește” pământul cu un picior anterior din față. Ce putem spune despre asta? Nu mare lucru, dacă ne luăm numai după această informație. Dacă precizăm că este singur pe pajiște și că ceilalți sunt în grajd, ne putem gândi că el manifestă neliniște. Dacă tocmai a fost deșeuat după o ședință de lucru, este probabil ca acest comportament să preceadă o rostogolire. Dacă este pe pajiște cu tovarășii, își privește în mod regulat părțile laterale, merge, se agită și răzuiește cu copita,

n-ar putea fi semne de colici?

Observarea permite determinarea contextului în raport cu un comportament și explicarea semnelor. Să știi să determini dacă postura calului este asociată cu o separare socială, cu dorința de a-și găsi confortul sau cu durerea este extrem de important. Doar timpul petrecut alături de cai îți permite să-i citești mai bine. În cazul în care tovarășul tău își va schimba comportamentul, vei ști să decelezi această diferență, în raport cu comportamentele obișnuite. Adesea, o durere sau o jenă este însoțită de schimbări posturale caracteristice. Să-ți cunoști calul înseamnă, de asemenea, să cunoști și ceilalți cai, în general, pentru a ști care sunt semnele care arată o stare proastă sau o stare de bine. Dacă vă faceți timp să-l observați, animalul vostru vă va arăta ce apreciază sau nu în relația voastră...

RECEPTIVITATEA ÎN TIMPUL CĂLDURILOR

Un studiu realizat pe 201 iepe arată că, în funcție de receptivitatea lor sexuală, ele nu reacționează în același fel la stimulii senzoriali. Astfel, o iapă care nu este în călduri (diestru) are mai mult tendința de a zvârli din copite dacă îi atingem părțile posterioare sau părțile genitale decât atunci când este

în călduri. Cu toate acestea, o iapă în perioada de rut (estru) care înțelege „vocalizele” unui mascul se imobilizează și își pune coada pe-o parte, comportamente absente în diestru.

INTERACȚIUNI SOCIALE

Cu ocazia unui studiu condus pe 231 de armăsari sălbatici, 70 % din întâlniri se terminau fără contact fizic după adulmecarea reciprocă sau țipele („squeal”). De asemenea, bălegarele depuse de către masculi ar părea că vehiculează informații. Astfel, când un armăsar întâlnește un bălegar de cal străin, îl adulmeacă de două ori mai mult timp decât pe al celui al unui cal familiar. Nu se știe însă ce tip de indicație este transmis.

MUȘCĂTURI ȘI ZVÂRLIRI DIN COPITE

În condiții naturale, ierarhia de dominare permite diminuarea conflictelor dintre cai. Aceștia rămânând mai mulți ani împreună, ierarhia este rareori disputată. Rănile legate de comportamentele agresive sunt deci puțin frecvente la armăsari. În condiții domestice, acestea depind de stabilitatea grupului și de un spațiu suficient, care garantează diminuarea riscului de rănire cauzat de mușcături sau zvârlituri.

Sălbatic sau domestic, calul rămâne social

Ioan CRISTESCU

În natură, caii nu sunt pur și simplu gregari, dar duc o viață social intensă, fondată pe legături puternice. Natura relațiilor depinde, în mod esențial, de indivizii prezenți în grup: o adevărată societate se organizează în sânul turmei... Pentru început, armăsarul nu apără teritoriul delimitat ca anumite zebre sau măgari sălbatici, ci doar femelele și tinerii lor. Acest lucru permite familiei să se deplaseze pe arii întinse (domeniu vital) care asigură resursele necesare supraviețuirii sale (apă, iarbă, adăposturi, săruri minerale, parteneri sociali...) și reproducerea adulților.

Ceea ce este mai remarcabil în sistemul social al cailor este că armăsarul rămâne cu iepele sale de-a lungul anului și pentru mai mulți ani, spre deosebire de cerbii și căpriorii masculi adulți din pădurile noastre, care reunesc grupurile de femele și tineri doar în perioada rutului (perioada de reproducere). De asemenea, aceste legături durabile între armăsar și iepele sale constituie fundamentul structurii sociale a cailor. Consecința directă a prezenței continue a doi părinți în familie este că tinerii masculi și tinerele femele părăsesc grupul lor spre vârsta de 2–3 ani – apare astfel dispersia grupului. Acest fenomen permite să se evite orice încrucișări incestuoase între părinți și progeniturile lor devenite adulte. Tinerele femele se îndreaptă către o altă familie unde se vor reproduce, în timp ce tinerii armăsari se reunesc într-un grup de masculi celibatari, în cadrul căruia ei vor rămâne câțiva ani înainte de a-și forma propria familie. În consecință, familia cailor se compune, în general, dintr-un armăsar adult (uneori mai mulți) și în jur de două până la trei iepe cu mânjii și cu tinerii lor, din cei doi ani precedenți. Ansamblul mai multor familii și grupuri de armăsari celibatari care împart aceeași arie geografică formează o turmă, de asemenea numită și cireadă.

COEZIUNEA FAMILIEI

Stabilitatea familiei se bazează pe legături solide întreținute atât între armăsar și iepe, cât și între iepe. De-a lungul anului, armăsarul își apropie în mod regulat iepele sale cu o vocalizare particulară. Masculul și femela se adună și eventual scâncesc; ei întrețin o adevărată relație socială. Armăsarul își apropie la fel și tinerii săi și oferă îngrijiri paterne: îi miroase, poate să-și facă toaleta și să se joace cu ei. El își apără familia împotriva prădătorilor adunându-și, în mod regulat, membrii. Un comportament caracteristic pe care îl efectuează: urechile culcate și grumazul aplecat. Conduita constă în a-și împinge partenerii apropiindu-i

prin spate la pas, la trap sau la galop. În general, iepele și tinerii nu cer să rămână și cedează; familia este din nou adunată.

Relațiile iepelor sunt bazate pe afinități pe termen lung și respectul locului fiecăreia în ierarhia grupului. Această fidelitate între iepele familiei conduce, de altfel, la o puternică ostilitate față de noile sosite. Sosirea unei tinere iepe în familie nu se face fără o ciocnire! Iepele rezidente sunt agresive și datorită tinerilor, nou-venita se integrează, adesea, de-a lungul jocurilor. Cât despre mânji, ei au cu mama lor o relație foarte „exclusivă” timp de câteva săptămâni, care pierde în intensitate prin relațiile pe care le stabilesc cu alți parteneri prezenți. Ei vor merge să se joace cu caii tineri, să se amenințe și să-și facă toaleta, în timp ce vor miroși celelalte iepe, se îndepărtează la amenințările lor sau se supun unor conduite ale armăsarului. Față de adulți, ei fac „snapping”, un comportament tipic juvenil, care relevă statutul lor social în grup.

DOMINANȚA

Relațiile de dominare sunt, evident, prezente în familie. Statutul de dominant îi conferă unui cal accesul prioritar la o resursă care îi convine: un adăpost, hrană, apă sau chiar un partener social sau de reproducere. Înțelegem prin „ierarhie de dominanță” un sistem organizat pe baza acestor relații sociale. În majoritatea familiilor de cai, de exemplu, ierarhia este de tip „liniar”. Adică o iapă A domină o iapă B, care la rândul ei domină C, apoi D etc. Dar, uneori, apar triangulații. În acest caz, iapa A domină iapa B, B domină mereu C, dar C domină A. Relațiile de dominare sunt întotdeauna puse în evidență cu ocazia unei competiții directe între doi cai pentru aceeași resursă: fiecare va încerca să-l îndepărteze pe celălalt prin amenințări sau zvârlituri din copite având urechile culcate; acestea sunt interacțiuni agonistice. Acela care se îndepărtează pierde competiția, acela care rămâne accede la resursă și devine

dominant peste celălalt. Atenție, prima întâlnire poate să fie decisivă! În cele din urmă, un cal A care a câștigat o singură dată împotriva lui B va avea mai multe șanse decât B să câștige a doua oară și toate celelalte dați, căci interacțiunea precedentă rămâne în memorie. Astfel, ierarhia este rapid stabilită în sânul grupului și este ușor de prezis ce cal va câștiga în sânul fiecărui cuplu posibil!

Armăsarul domină în general toate iepele familiei care-și mențin poziția ierarhică între ele prin amenințări ușoare. Mai mult, subordonatele au tendința să le evite pe dominante (inutil să te bați pentru nimic!); la fel de bine putem observa acest lucru în realitate, adică foarte puține interacțiuni agonistice. Dar ce cal câștigă la prima întâlnire și de ce? Rangul depinde foarte mult de vârstă, dar și de rangul mamei (pentru armăsari) și de timpul petrecut în familie (pentru iepe). Astfel, noii sosiți, ca și tinerii, sunt în general la baza ierarhiei. Fiecare plecare și sosire modifică un pic ordinea ierarhică a cailor grupului, dar în

mare, relațiile de dominare doi la doi rămân stabile. În sfârșit, amenințările și zvârliturile din copite pe care tinerii cai le schimbă între ei sunt ineficace: ei nu au poziție ierarhică stabilă și nici relații de dominare stabilite cu fiecare dintre membrii familiei.

RELAȚIILE DE AFINITATE

Cu toate acestea, dominanța nu exclude afinitatea. Cu relații ierarhice previzibile, tensiunile sociale în familie rămân slabe: acestea sunt în realitate relațiile de afinitate pe care le predomină! Fiecare cal are, de-a lungul vieții sale adulte, între unul și trei parteneri preferențiali cu care asocierea este mai frecventă. Armăsarul are, de exemplu, una sau două iepe preferate în familie cu care el își face toaleta și alături de care se odihnește. Între ele, iepele au adesea una până la două vecine mai apropiate preferate, cât și parteneri privilegiați de toaletă reciprocă.

Aceste relații de afinitate sunt primele pe care puiul le dezvoltă. El va învăța alături de vecinii lui cei mai apropiați și de partenerii săi de interacțiune. Până la 2 ani, tânărul o are pe mama sa ori un alt tânăr din familie drept cel mai apropiat, în timp ce partenerii săi privilegiați de interacțiune se schimbă pe măsură ce el crește.

În grupurile de armăsari celibatari naturali, principalele interacțiuni observate sunt jocul social, toaleta reciprocă și ritualurile în jurul bălegarelor. Armăsarii întrețin relații de afinitate și de dominare stabile. Dar, atenție, aceștia din urmă depind de un context specific acestui grup: absența femelelor. Prezența iepelor poate modifica drastic relațiile între armăsarii adulți. Totuși, caii domestici, trăind în grupuri sociale, răspund în mod egal contextelor precise. În grupurile de ponei islandezi cuprinzând iepe adulte, jugani de orice vârstă și tineri de ambele sexe, este greu probabil să observi conduite! Studiul științific al acestor grupuri arată că structura socială este dominată de iepe: ele domină juganii și pe cei mai tineri, întrețin legături de afinitate puternice cu foarte mulți parteneri preferați.

Juganii și tinerii sunt mai activi decât grupurile naturale și se joacă foarte mult împreună. Astfel, prezența juganilor nu are același efect ca și prezența unui armăsar asupra structurii grupului. Aceste două exemple ilustrează în ce punct alcătuirea grupului condiționează relațiile sociale care se creează în cadrul acestuia.

LA BOXĂ SAU LA PADOC

Viața la boxă și la padoc rămâne condiția de viață clasică a calului de sport și de plimbare. Așadar, boxa restrânge posibilitatea contactelor sociale, căci ea nu permite să vezi prea mulți parteneri și nici să-i atingi. În plus, vecinii sunt impuși, aleși de om. Un studiu științific danez realizat pe armăsari tineri de 2 ani crescuți în boxă arată că atunci când caii sunt lăsați pe pajiște timp de șase săptămâni, vecinii lor vechi nu devin cei mai apropiați vecini ai lor. Aceeași experiență arată că animalele crescute la padoc în grup de trei își conservă aceiași parteneri o dată eliberați pe pajiște împreună cu ceilalți cai. Aceasta arată că boxa nu este suficientă pentru stabilirea de relații de afinitate.

Dar ce se întâmplă la ieșirea de la boxă? Este atât de bine cunoscut acest lucru de către călăreți! La ieșirea de la boxă, caii au manifestări specifice, cum ar fi "efectul săriturii", care se manifestă ca urmare a unei privări de spațiu și de contacte sociale.

Să revenim la experiența noastră. Odată eliberați pe pajiște, tinerii armăsari care provin de la boxă interacționează mult mai mult decât cei proveniți de la padocuri; ei se joacă, își fac toaleta și se miros mai mult, și sunt mai agresivi. Aceste contacte fizice sunt indispensabile în stabilirea relațiilor sociale.

Deci, ce este de făcut atunci când doi cai vin deodată să vă adulmece în mijlocul unei piste de alergat? La ce se referă acest comportament? Adulmecatul este pur și simplu comportamentul de întâlnire și de explorare de bază. El permite cailor să se identifice cu ocazia unei prime întâlniri sau să reînnoiască

contactul dacă ei se cunosc deja. Mai multe comportamente neagresive pot urma, cum ar fi adulmecatul altor părți ale corpului sau partea piciorului din față. În fine, aceste comportamente nu au nimic periculos, cu o condiție: caii și călăreții să aibă posibilitatea să se deplaseze și să adopte o poziție adecvată.

DOMINAREA ÎN CONDIȚII DOMESTICE

Ce sunt agresivitățile? În grupurile stabile și care dispun de un spațiu suficient, relațiile sociale sunt în general echilibrate. Aici ierarhia este stabilă iar amenințările rare. Învers, în grupurile sociale instabile sau dense, frecvența agresivităților și riscurile de răniri sunt crescute. Un studiu condus într-un grajd de iepe arabe arată că, la padoc, iepele au un comportament social alterat dacă grupul este mare. Ele nu arată motivare pentru a interacționa și nu au comportamente amicale; relațiile sociale se rezumă la agresivități. Totuși, caii crescuți în boxe efectuează relații agonistice de o intensitate mai mare decât cei crescuți în grup: ei vor mușca mai degrabă decât să amenințe. În plus, un limbaj social normal dezvoltat permite să întrețină relații de dominare cu amenințări ușoare. Acest comportament legat de izolare este bine documentat la speciile domestice și ar putea sta la originea agresivităților care apar în contexte diferite, cum sunt zvârliturile din copite și amenințările între cai, de exemplu.

La caii domestici, interacțiunile agonistice și jocurile de luptă sunt printre principalele motive care împing la izolarea cailor. Or, în natură, aceste interacțiuni duc rareori la contacte fizice serioase: caii au învățat pur și simplu să amenințe înainte de a lovi, astfel încât să evite bătăile. Caii domestici sunt izolați, căci le lipsește experiența socială datorată acestei izolări! Cu toate acestea, un cal care crește în grup are toate șansele să utilizeze codurile bune de comunicare și să exprime un comportament social adecvat.

DOMINANȚA

Din punct de vedere al unui om, să domini un cal nu are nimic de-a face

cu relația de dominare care există între doi cai. Doi cai sunt în competiție pentru același obiect la care vor să ajungă. Cel care domină are un acces prioritar la obiect. De partea cealaltă, omul nu are această dorință. El intră mai degrabă într-un "conflict de interes" cu calul, căutând să obțină de la calul său comportamente independente proprii sale motivații.

ÎNTÂLNIRILE DINTRE ARMĂSARI

În natură, doar armăsarii interacționează cu ocazia unei întâlniri între două familii. Apropierea se face în general prin mișcări exagerate și aeriene, cu grumazul răsucit. Cei doi armăsari față în față își adulmecă mai întâi nasul, apoi, umăr contra umăr, își aruncă unul sau două picioare din față. Aceste interacțiuni, viguroase dar neagresive, permit să le amintească statutul social fiecăruia fără să genereze lupta.

EFECTELE ISOLĂRII

Izolarea socială crește în mod durabil motivația calului pentru a interacționa, dar îi influențează anumite performanțe. Caii crescuți în boxă progresează mai puțin rapid decât cei crescuți în grup și sunt mai agresivi față de om. În cele din urmă, privarea de contacte sociale și lipsa de exercițiu fizic sunt printre multiple factori care favorizează apariția stereotipiilor locomotoare, cum sunt ticurile.

DOMINARE ȘI AGRESIUNE

În grupurile de cai pursânge în vârstă de un an aflate pe pajiște, frecvența agresiunilor este mult mai crescută decât în grupurile mixte care cuprind jugani și iepe. Caii pursânge dominanți sunt de asemenea cei mai agresivi, chiar dacă nu este cazul în grupurile mixte. Masculul și femela reacționează diferit la agresiuni: femelele tind să se supună, în timp ce

masculii contestă. Să ne amintim că la aceeași vârstă într-o familie naturală, tinerii nu au nici relație de dominare, nici poziție ierarhică definită!

LEXIC

Interacțiune agonistică: interacțiune destinată să distanțeze partenerul. Ea include amenințările și zvârliturile din copite care sunt agresive (cu urechile culcate), ca și îndepărtările și evităările neagresive.

Joc de combat: secvențe de joc neagresive, cu urechile culcate, care reiau interacțiunile de luptă între armăsari într-o manieră dezordonată, repetitivă și încetinită.

Snapping: „rumegare” caracteristică pe care tinerii o realizează complet înainte iar buzele sunt retrase, dezvelind gingiile.

Structură socială: se referă la maniera tipică în care se asociază indivizii unei specii. Este alcătuirea diferitelor grupuri întâlnite la o specie.

Analiză cu rezultate surprinzătoare: iepele pot fi mai valoroase decât armăsarii

Octavian METONI

Un studiul efectuat la comanda ziarului elvețian Le Temps a reliefat că, în ceea ce privește performanța sportivă, omul este un animal aparte. Într-adevăr, bărbații sunt mai puternici și mai rapizi decât urmașele Evei, dar acest lucru nu este neapărat valabil și la unul dintre cei mai buni prieteni ai omului, calul. Adrenalina și hormonii nu funcționează întotdeauna ca un doping natural și, pe urmă, bidiviii concurează în sporturi diferite în care calitățile fizice nu sunt neapărat cele mai importante.

In principiu, viteza este esențială în proba de galop, rezistența la trăpași, agilitatea la obstacole, dar și un oarecare simț artistic și ureche muzicală (oricât ar părea de ciudat, animalele au și așa ceva) în cadrul probei de dresaj.

Chiar și așa, nu întotdeauna cel mai rapid este un armăsar, după cum

nu întotdeauna la dresaj câștigă o iapă. Pe de altă parte, trebuie discutat și nivelul performanței obținute de caii castrați. Aici, făcând o analogie cu omul, să reamintim că cei mai importanți tenori ai secolului XIX au fost exact cei care nu mai puteau avea urmași... Discuția a fost declanșată după

victoria armăsarului Blame în celebra cursa de galop Breeders Cup Classic, care a urmat celei obținute cu un an mai devreme de către iapa Zenyatta. Chiar și așa, Blame a câștigat la limită și, spun mulți specialiști, chiar nemeritat, tot Zenyatta fiind cea care ar fi meritat victoria.

Curse cu handicap pentru caii pursânge

Se acceptă, în general, ca în cursele de viteză, să fie protejați caii pursânge, considerați a avea glezna mai fină, de aceea organizatorii și pariorii au căzut de acord ca aceștia să plece în curse cu handicap. Dar, discriminarea pozitivă a acestora se face după rasă, nu după sex. De altfel, nimeni nu poate preciza, în cazul cabalinelor, fie că este vorba despre cai, zebre sau măgari, dacă masculul este mai bun și mai rezistent decât femela sau invers. Imaginați-vă, deci, calul de competiție ideal, maestrul medieval al vechilor turniruri cavalești. Sare elegant peste obstacole, face piruete perfecte în ritmul respirației și fuge cu viteza luminii. Este mare, puternic și suplu, având pielea strălucitoare și fiind, probabil, de culoare neagră. Domina hipodromurile, la fel și padocurile. Acum, examinat mai îndeaproape, este vorba despre un cal castrat, despre o iapă sau despre un armăsar?

Caii campioni și îngerii nu au sex

La fel ca în cazul celebrei Capele Sixtine, dilema rămâne totală. Acolo, îngerii au fost îmbrăcați și, astfel, nu s-a mai pus nici problema goliciunii, nici problema sexului. Dar nu același lucru se întâmplă cu caii. Și asta, sute de ani mai târziu. Culmea, aici nici măcar jocheii care fac parte din lumea sexului frumos nu beneficiază de avantaje. De altfel, puțină lume știe că ani buni de zile lumea „obstacolelor” a fost dominată de Monika Teodorescu, o nemțoaică de origine română și care a fost de mai multe ori campioană a lumii. Mai mult, a fost de trei ori consecutiv campioană olimpică între 1988 și 1996, o dată reprezentând fosta Germanie Federală și de două ori Germania unită. Revenind la discuția noastră, să spunem că, spre exemplu, în cazul oamenilor, niciun specialist nu poate nega evidența. În materie de forță, viteză și rezistență, bărbații sunt superiori femeilor, iar cel

mai bun exemplu îl reprezintă proba de maraton. Aici, cel mai rapid bărbat a acoperit cei aproximativ 42 km în 2h03, în timp ce cea mai rapidă femeie a făcut același lucru în 2h15. Deci, o diferență de 10% în cazul bipedelor. Iată cum se prezintă situația în cazul patrupedelor.

Hipodromul, locul ideal pentru o analiză obiectivă

Arenele hipice sunt cele mai indicate pentru a compara performanțele cailor, deoarece influența dresajului sau a jocheului este considerabil mai mică decât într-un concurs de viteză în jurul unui teren oval. În microcosmosul săriturilor peste obstacole, armăsarii sunt rareori castrați, dar trebuie precizat că aici este vorba și despre un interes strict financiar, sămânța unui asemenea telegar putând fi vândută pentru inseminare artificială cu sume care pleacă de la sute de mii de euro în sus. Mai mult decât atât, anumite curse au interzis fățiș participarea cailor castrați. În cursele de trap cu atelaj, iepele și armăsarii aleargă separat, în general, cam până în jurul vârstei de patru ani. „Armăsarii tineri sunt mai puternici când sunt mici”, spune directorul pentru relația cu mass-media al hipodromului din Vincennes. „După vârsta critică, încep să alerge în competiții mixte și, judecând după ultimii opt ani, de exemplu, situația este perfect egală. De patru ori a câștigat

un mascul, de alte patru ori o femelă. Odată cu înaintarea în vârstă, nivelul performanțelor se reechilibrează și, deși în medie tot armăsarii sunt ușor superiori, este evident că există iepe care îi pot bate de fiecare dată. Repet, însă, media este în favoarea armăsariilor. În cazul iepelor, în schimb, am observat că există exemplare chiar invincibile ani de zile la rând, dar este vorba de câteva zeci de patrupede feminine, nu mai mult decât atât.

Cum se prezintă situația la galop

Specialiștii probelor de viteză sunt ceva mai pesimiști atunci când vine vorba despre egalitatea dintre sexe. Și aici, armăsarii de doi până la trei ani aleargă separat de „surorile” lor, iar după patru ani sunt puși să concureze împreună. Aici însă, dominația armăsariilor este evidentă, deși diferențele sunt minime atunci când se ajunge la sosire. Pentru a da șanse egale tuturor, iepele sunt ușor avantajate, ele plecând „cu handicap”. Motivul? Musculatura, spun experții. „Iepele primesc acest avantaj deoarece cantitatea de mușchi este mai mică, ele având în medie între 1,5 și 2 kg de mușchi mai puțin decât un omolog mascul. „Aici este o asemănare clară cu oamenii”, spune directorul de la France Galop.

Cum se vede problema din State

În Statele Unite, țară care a inventat, practic, ingineria genetică,

lucrurile se văd un pic altfel. Paulin Entin, cercetătoare în aplicațiile mecanicii în sport, a studiat diferența de viteză dintre sexe. Studiul său a acoperit cursele de trap și cu atelaj (specialitate tipic americană), dar și cursele de galop în linie dreaptă. Rezultatele confirmă, într-un fel, studiul făcut de europeni, și anume că armăsarii sunt mai rapizi decât iepele, dar doar cu un procent, cu mențiunea că trăpașii aleargă absolut la fel. „Diferența, deși statistică, ar putea părea interesantă pentru unii, dar să știți că exemplarele feminine care îi întrec pe bidiviii masculi o fac cu 5%, doar majoritatea armăsarilor doar cu foarte puțin mai rapizi reușind

să răstoarne media în favoarea lor. Pe urmă, este vorba despre metodele de antrenament și de factorii fiziologici și psihologici. Astfel, există teoria, larg răspândită, că iepele nu ar trebui antrenate la fel de dur precum se face cu telegarii, iar mulți patroni refuză să își înscrie exemplarele în cursele în care aleargă și armăsari. Ceea ce este o prostie”, spune doamna Entin, care este des consultată și de federațiile de atletism sau de cea de ciclism. De altfel, persoana în chestiune a scris o carte pe tema aceasta, remarcând că și în cazul ogarilor, spre exemplu, nu există discriminare la start, fiind acceptați la concursuri, atât câinii, cât și cățelele.

Cursele celebre, adjuocate de „ele”

Deși media este, după cum remarcăm mai sus, ușor favorabilă armăsarilor, trebuie spus, pe de altă parte, că marile curse au fost adjuocate de iepe. Este vorba de cele pentru trăpași cu atelaj sau cele de galop, la obstacole fiind mai buni armăsarii, iar la dresaj caii castrați. Mai exact, Zenyatta a câștigat Breeder's Cup Classic în 2009, Zarkava s-a impus în Arcul de Triumf 2008, iar Moni (de la... Money) Maker în Marele Premiu al Americii 2009. Per ansamblu, în concursurile hipice toate cele trei sexe (iepele și armăsarii castrați sunt considerați ca aparținând unui al treilea sex) au concurat, dintotdeauna, împreună, dar nu în aceeași proporție. La amatori, armăsarii sunt foarte rari, spre exemplu și exact același lucru s-a întâmplat până acum vreo două decenii în cele mai importante Grand Prix-uri. Acum, însă, exemplarele masculine sunt cele mai numeroase. „Este vorba de reputație”, explică Pierre-Alain Glatt, medic veterinar și o somitate în domeniu. Proprietarii doresc ca bidiviii lor să câștige competiții importante pentru a le crește valoarea, pe de o parte, și pentru a le vinde „sămânța”, pe de altă parte”, explică el. Pe urmă, este clar că patrupedele necastrate sunt mai vioaie, mai agresive și mai atașate de jochei, lucru care este pe placul acestora. „Armăsarii au mai mult tupeu decât caii castrați”, spune franțuzoica Penelope Leprevost, de două ori campionă națională și a noua în lume în proba de obstacole. „Atunci când sunt puțin obosiți și trebuie să facă un efort maxim, așa cum este cazul în momentul ieșirii din combinația de trei, o fac, mi se pare mie, cu mai multă plăcere decât iepele. Se autodepășesc, ce mai”, mărturisește ea, deși ziaristul de la ziarul citat remarcă faptul că Penelope aleargă în competiții cu Jubilee d'Ouilly, care este de sex feminin, de fapt. Discuția rămâne deschisă și din acest punct de vedere.

Sunt și fani ai sexului fără... sex

„Armăsarii au un plus de forță, ce-i drept, dar caii ideali la săriturile peste obstacole sunt cei castrați”, consideră elvețianul Philippe Guerdat, antrenorul naționalei de echitație a Belgiei. Sunt protectori, ca niște frați mai mari, nu intră în călduri, nu se enervează niciodată, nu se cambrează aiurea. Eu prefer caii castrați. O iapă are, parcă, mai multă strălucire decât un castrat, un armăsar mai mult nerv. Dar asta nu e totul. În ceea ce privește caii campioni la obstacole, și aici mă refer la cei castrați, care sunt majoritari, cred eu, sunt mai înalți decât ceilalți, deci sar mai bine. Pe de altă parte, au musculatura mai puțin dezvoltată, deci ar fi lejer bătuți în probele de viteză, să zicem. Singura iapă pe care o consider superioară cailor castrați este Shutterfly, exemplarul încălecat de Meredith Michaels-Beerbaum.”

Toate părerile sunt bune

Australianca Edwina Alexander se declară fanul iepelor, deoarece ele sunt mai sensibile. „Eu am o relație personală cu ele, întotdeauna le povestesc problemele prin care trec, ele ascultă și îmi dau mereu puterea să trec mai departe. Nu glumesc deloc, un armăsar nu ar ști să asculte, ciulește urechile și începe să se foiască. Pe urmă, dacă se plictisește sau nu îi place povestea divorțului meu, începe să caute zahăr prin buzunarele mele. Totuși, exemplele feminine au o mare problemă. Atunci când intră în călduri, nu te mai înțelegi cu ele”, consideră competitora de la Antipozi. Să remarcăm că datorită posibilității transferului de embrioni, mai multe iepe campioane au dat naștere la mânji super reușiți fără să-și întrerupă deloc activitatea.

Opinii războinice

„Armăsarii sunt mai musculoși decât cei castrați sau decât exemplarele feminine”, admite Pierre-Alain Glatt. „Dar asta nu e totul. Caracterul are un rol important și, pe urmă, mai este și simbioza cal-călăre mare, care poate schimbă totul. Dacă vreți, eu cred că

este ca la război. Fiecare consideră că are o armă preferată. Unuia îi place pumnalul, altuia bazooka, celorlalți puștile cu lunetă. Nu cred că sexul este determinant în stabilirea performanțelor cabaline, am găsit super cai aparținând tuturor sexelor. Sunt mai numeroși armăsarii în competiții, este adevărat, dar asta nu înseamnă mare lucru. Rămâne de stabilit dacă nu cumva este mai bine ca un armăsar să fie condus de un bărbat, iar o iapă de o femeie”, zâmbește el. La asta nu v-ați gândit, nu? Vă spun eu, aici chiar nu există un răspuns. Calul te alege pe tine, nu tu pe el. Dacă nu te place, indiferent că ești femeie sau bărbat, n-o să scoți nimic de la el”, încheie el. Lăsând gluma la o parte, deși omul n-a spus-o deloc doar ca să afle în treabă, rămâne neclar de ce performanțele sunt evidente în favoarea masculilor atunci

când este vorba de oameni, dar lucrul nu mai este deloc valabil atunci când este vorba despre cai sau despre câini. O ipoteză privilegiată este aceea că, de-a lungul timpului, încă din preistorie, atunci când s-a împărțit responsabilitatea pe sexe, la oameni acest lucru s-a făcut mult mai devreme. Bărbații au ales calea violentă, a luptei cu natura, iar femeilor li s-au încredințat treburile casnice. Sigur, nu este tocmai o teorie care să fie și „politically correct”, dar părerile specialiștilor converg în această direcție. „Ce vreți, omul a fost mai misogin. Calul, în schimb, este mai democratic, hoarda aplica teoria democrației militare echivalentă cu cea a vechilor germani. Cel mai tare se impune, indiferent de sex, vârsta sau ideologia. Doar că la patrupeze este o chestie de instinct pur, la oameni este doar o treabă autoindusă”.

Povestea lui Nabisco-Cookie

Any și Robert Drollinger și Oreo și Nabisco-Cookie, Las Vegas-NV, Focșani-România

Puțini știu că biscuitele Oreo (brand name din compania de dulciuri Nabisco) este de origine americană. Este tot alb cu negru, ca și culorile calului meu – OREO...

...Mă aflu în parcul național Floyd Lamb State din Las Vegas, când am văzut, pe un deal, un cal cu călărețul lui. Era negru cu alb, iar în bătaia vântului, coama lui albă flutura lin pe gâtul semeț, privirea-i dărză scrutând orizontul. Era Oreo.

Am fost uimită de această apariție, deși știam că acolo petrec iarna multe herghelii de cai cu stăpânii lor, Las Vegasul fiind cunoscut ca având ierni foarte blânde.

Am revăzut-o mai târziu priponită de un stâlp și ceva în ochii ei îmi transmitea un mesaj. Nu l-am putut înțelege

decât mai târziu, pe loc însă mi-am dorit foarte mult să o adopt. Era de vânzare, ni se spuse, și am făcut actele necesare ca să o cumpăram în câteva rate – noi fiind oameni obișnuiți, fără avere. Când am adus-o acasă, ne-am dat seama că era gestantă. Nimeni nu a știut, fostul proprietar dorise un mânz de la ea, dar până la urmă o crezuse stearpă și a hotărât să se descotorosească de ea. Acesta era mesajul pe care Oreo mi-l transmisese din priviri, la prima noastră întâlnire, dar cine să se aștepte la așa o turnură?...

Oreo dorea să aducă pe lume mânzul departe de alți cai, departe de herghelia gălăgioasă, să rămână doar ea cu puiul ei, să-l hrănească și să-l mângâie în tihnă. Dumnezeu ne aduce la

răscruci de drumuri și așa s-a întâmplat și în cazul meu și al frumoasei Oreo. În câteva luni, ea a adus pe lume un mânz frumos ca și ea, ceva mai deschis la culoare, tatăl fiind tot pinto, gri cu alb. Pentru că mama se numea Oreo, nu puteam să-l numim pe mânz decât Nabisco-Cookie. Atașez câteva fotografii cu cei doi „copii” ai noștri, în urmă cu trei ani și acum, în care puteți vedea evoluția frumoasă a mânzului, dar și participarea la un concurs a frumoasei Oreo, unde – pentru noi – era cel mai frumos exemplar din expoziție.

Dorim tuturor să iubească și să aprecieze frumusețea acestui deosebit animal, cea mai frumoasă creație a lui Dumnezeu pe pământ!

Un cal de legendă OKI DOKI

Emanuel FÂNTÂNEANU

Cupa Națiunilor a trecut pragul unui secol de existență, dar abia din 1965 a început să aibă și o câștigătoare globală, atunci când competiția a căpătat un anume format, purtând, desigur și diferite denumiri, pentru ca, din 2003 să intre pe actualul făgaș, cu o Super Ligă și o serie Promoție, cu retrogradări și promovări, dar și cu o câștigătoare a unui „turnir” la care iau parte cele mai bune dintre cele mai bune echipe naționale.

Născut în Olanda, la O. Boonstra, sub numele de Oliver, OKIDOKI a marcat prin prestațiile sale anii 2000, cu al său incredibil galop spre victorii, el făcând parte din echipa Țării Lalelelor campioană mondială la Aachen, în 2006, și campioană europeană, în 2007, la Menheim, loc în care a ocupat și locul 4 la individual, înainte de a obține bronzul la finala Cupei Mondiale de la Las Vegas.

În 2010, după 8 ani petrecuți pe parcursurile marilor concursuri, avându-l în șa pe Albert Zoer, cu care obține un număr incredibil de succese în Mari Premii, Cupa Mondială, Cupa Națiunilor, Oki Doki trece, pentru doua milioane de euro, la Jose Larroca. Anul a debutat cu bine, până în momentul în care s-a accidentat la tendon, în urma unei sărituri pe parcursul de la Cannes, din cadrul Global Champion Tour de Cannes.

La 21 iulie 2010, la doar 14 ani, Oki Doki moare în urma unui șoc septic.

Cu adevărat lumea ecvestră s-a aflat în doliu. Dispăruse un mare sportiv, dispăruse un bun prieten.

„Oki Doki a fost un cal de legendă pentru lumea ecvestră și suntem foarte mâhniți pentru că nu mai este cu noi”, declara John Roche, director al Federației Ecvestre Internaționale.

Inițial, Oki Doki, după realizare

operației, a revenit în grajdurile lui Jose Larroca, lângă Geneva, dar au apărut complicații, fiind transportat imediat la Spitalul Veterinar din Berna, dar nu a mai putut fi salvat.

„Un star unic, o legendă, de neînlocuit, adio, Oki Doki!”, „Salut, campionule!”, „Trist final pentru un mare cal. El ne va rămâne în amintire...”, „Multă tristețe să vezi un cal celebru că sfârșește așa. Schimbarea nu este întotdeauna benefică pentru anumiți

cai... Accident sau decepție că a fost părăsit de Albert Zoer? Căii sunt mai sensibili decât am crede...”, „Sunt foarte mâhniți de dispariția sa... a fost genial... am avut plăcerea să-l văd în concurs cu Albert Zoer... Omagiu acestui super campion”, „Câtă tristețe...” – sunt doar câteva dintre miile de mesaje trimise din toată lumea atunci când Oki Doki s-a stins la spitalul din Berna.

Oki Doki s-a dus în Raiul celor care nu cuvântă, alături de alți „colegi” ai săi, care au scris, la rândul-le, pagini de glorie în istoria echitației mondiale...

Câteva curiozități privind caii mongoli

Tatiana SEGAL

În Mongolia, caii au un rol mult mai important decât oriunde în alt colț de lume. De aceea, poate sunt și atât de diferiți de rasele de cai folosiți în manejurile și cursele europene.

Mongolii nu impun cailor decât un dresaj sumar, domesticirea lor fiind minimă. Pentru a trăi în stepă, unde pășunile enorme sunt rare și unde prădătorii se aventurează adesea în căutare de hrană, ei constituind numai unul dintre pericolele ce amenință oameni și animale, caii trebuie să-și păstreze măcar în parte instinctele de native, sălbatic.

În timpul nopții, caii sunt lăsați liberi să alerge pe unde vor. Sunt adunați dimineața, pentru a alege iepele care vor fi folosite ca animale de tracțiune în ziua respectivă.

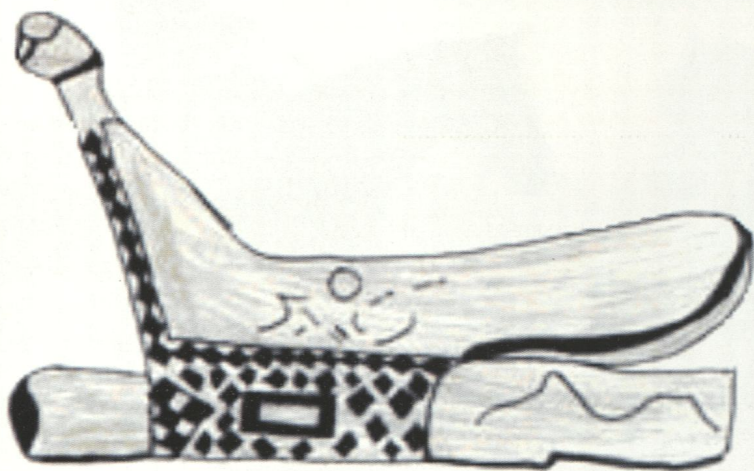
În Mongolia, chiar și sudoarea calului este importantă, căci grija cea mai mare a antrenorilor, atunci când pregătesc o întrecere, cu ocazia marilor sărbători, este să facă în așa fel

Copii mongoli în șa

încât calul să elimine grăsimea suplimentară prin transpirație.

Șaua tradițională este simplă și practică. Ea este formată din îmbinarea a două bucăți din lemn „legate” cu o curea de piele sau cauciuc, decorate cu pietre prețioase sau semiprețioase neșlefuite. Pentru mongoli, ea este foarte delicată, dar pentru europeni ar fi un adevărat instrument de tortură.

Șa mongolă
(desen făcut de un copil de clasa I)

Aventuri ecvestre

Doina PIEPER

„Călătoriile cu calul nu sunt doar o experiență fizică, ci și o aventură culturală.”

Jean-Louis Gouraud (Hipomania)

Nimic nu pare să fi marcat istoria omenirii mai mult și mai pregnant decât lungul drum parcurs de om pe picioarele calului. Un parcurs milenar ce a schimbat fața lumii și a făcut din cal și călăreț un singur corp, atât de sugestiv reprezentat de mitul centaurului ca ideal de putere și de iscusință.

În timp ce omul a profitat și exploatat din plin această forță, calul a preferat să își păstreze cu demnitate orizontalitatea poziției lui mai greu de detronat.

Astăzi, când „civilizația” e din ce în ce mai supusă semnelor de întrebare și ghilimelelor de rigoare, omul își amintește tot mai mult de acele vremuri, când i se oferea cezarului ce i se cuvenea, iar calului ceea ce acesta nici măcar nu visa: titluri de senator, prinț etc. Oricum, se pare că omul a rămas pe undeva un admirator împătimit al jumătății lui neîmplinite. Un filozof din secolul XVII, Spinoza, ar fi îndrăznit chiar să declare că omul nu va putea ajunge niciodată la perfecțiunea

calului. Se referea oare filozoful la gabaritul impunător al frumosului patruped sau era doar o provocare pentru a-l determina pe om să își urmeze visul de evadare și depășire a propriei condiții?

Lăsând deoparte istoria războaielor și campaniilor călare care au transformat milioane de oameni și cai într-o masă de sacrificiu în numele unor idei megalomane, mai impresionante ne apar astăzi destinele singulare ale unor semeni care nu au încetat să creadă și

să dovedească că tovarășul cel mai bun al omului – la bine și la rău – rămâne totuși calul. Și că acesta mai poate salva oameni acolo unde mașinile se opresc...

Stephan BIGO, inginer aeronautic din a doua jumătate a sec. XX, a decis într-o bună zi să părăsească Franța și să ia drumul cunoașterii în forma ei cea mai pură și nemijlocită: cu/pe cal. Astfel, el a reușit să traverseze călare, într-o primă etapă (1976–1977): Turcia, Irakul, Iranul și Afganistanul. Apoi (1979–1980) Statele Unite, Mexicul, Brazilia, Argentina, Chile și Peru iar mai târziu, Africa (1995) și China (1999). În total, peste 50.000 km călare! De ce călare? „Pentru că am sentimentul că orice alt mijloc de locomoție s-ar interpune între mine și sufletul locurilor pe care doresc să le cunosc.”

A scris 5 cărți: *Coame în vântul Asiei*, *Coame în vântul Indiei*, *Coame fără frontiere*, *Coame de abanos* și *Coame de jad* (Ed. Belin).

Laurence BOUGAULT, o femeie, profesoară universitară, a parcurs între 2001 și 2002 mai multe mii de kilometri în Africa de Sud și de Est. Recent,

ea a străbătut călare pe o iapă Akhal-Teke, distanța între Ispahan (Iran) și Fontainebleau (Franța), parcurgând în compania calului zone minate, fiind populate de bipezi în căutare de pradă ușoară. Au reușit să ajungă la destinație în stare bună, atât ea, cât și calul. A scris cartea *Sub privirile cailor africani* (Ed. Belin).

Jean-Louis GOURAUD: cel mai important editor specializat în cărți și albume dedicate culturilor ecvestre, scriitor și globe-trotter, fin observator al acestui univers sub toate formele lui, inițiator de proiecte legate de patrimoniului și acțiuni de celebrare a calului.

În 1990, a realizat un raid ecvestru de la Paris la Moscova însumând 3333 km parcurși în 75 de zile pe doi trăpași francezi, călăriți în alternanță (maniera turkmenă). Ajuns la Moscova, în Piața Roșie, i-a oferit cei doi cai lui Gorbaciov și i-a recuperat în timpul guvernării lui Elțin.

A inițiat strângerea de fonduri pentru restaurarea cimitirului ecvestru al Țarilor de la Țarskoe Selo.

A deschis drumul turismului ecvestru în Mongolia.

A contribuit la realizarea de spectacole și materiale împreună cu ilustrul său prieten, Bartabas.

Autor al romanului *Serko* inspirat din istoria adevărată a unui ofițer cazac, Dimitri PEȘCOV care, între 1889-1890, a parcurs călare mai bine de 9000 de km, pe un singur cal devenit erou, Serko. Cei doi au traversat, pe timp de iarnă, în condiții climatice extreme, teritoriile de la granița de Est a imperiului cu China, de-a lungul Siberiei, Mongoliei și Lacului Baikal, populate de diverse triburi necunoscute. Au ajuns la St. Petersburg, unde cazacul a fost întâmpinat de Țar, iar calul a rămas în grajdurile imperiale.

Un film a fost realizat după acest roman.

(va urma)

În aceeași perioadă (1889), un alt ofițer rus, Mihail ASSEV, a străbătut distanța între Ucraina natală și Paris (2633 km) în doar 33 de zile (80 km pe zi), călare în alternanță pe două iepe, în dorința să vadă Turnul Eiffel, care tocmai fusese terminat.

Calul de război și calul Finder

Nina LUPU

Publicată în 1982, nuvela *Calul de război* (WAR HORSE), scrisă de Michael Morpurgo, autor englez premiat pentru literatura pentru copii, este pusă în scenă la Londra, în 2007, ca mai apoi, în 2011, Steven Spielberg să ecranizeze povestea calului Joey, nominalizată la șase premii Oscar, două premii Globul de Aur și cinci premii BAFTA.

Întrată de tânăr în familia unor fermieri englezi, Joey este crescut, antrenat și iubit de fiul acestora, Albert. Emoționanta odisee a tânărului și a calului său, din ținuturile de provincie ale Angliei, în Europa Primului Război Mondial și înapoi, o puteți descoperi citind ori vizionând *Calul de război*, însă interesante sunt sentimentele pe care acest superb animal le generează, cât și informațiile din culisele unei producții cinematografice care are ca erou principal *calul*. Regizorul recunoaște că nu a fost niciodată, înainte de vizionarea și lecturarea poveștii, atât de interesat de Primul Război Mondial și că: „N-am făcut niciodată un film în care personajul principal era un cal sau un animal. Fiica mea, Mikaela, care are 15 ani, participă la curse de cai cu obstacole. Soția mea tocmai s-a apucat de dresaj. Așa că locuiesc cu caii de opt ani și au fost o parte din viața mea în ultimii 16-17 ani. Am regizat un film cu cai, iar acum știu că sunt cele mai inteligente animale pe

care le-am văzut vreodată”.

„Spielberg este un minunat povestitor și un copil. Adoră poveștile și de aceea este un atât de bun regizor”, spune despre acesta Morpurgo, autorul nuvelei, care s-a documentat temeinic înainte de a scrie această istorie și care a descoperit că în timpul Primului Război Mondial au pierit în lupte peste 10.000 de cai.

Principalul *îmblânzitor* al Hollywoodului, născut în familia celor mai mari crescători de cai de călărie și sărituri din Africa de Sud, în Los Angeles din 1989, veteran cu peste 46 de ani de experiență în antrenarea cailor, Bobby Lovgren a avut la dispoziție doar trei luni pentru a pregăti cei peste 150 de cai pentru filmari. A fost ajutat de câțiva antrenori pe care i-a adus din Australia, Spania și America să deosebească comportamentul și reacțiile fiecărui cal la fum, focuri de armă ori alte distrageri. Antrenorii au apelat la limbajul trupului, la semnalele cu mâna și la exercițiile repetitive

Michael Morpurgo

pentru a-i determina pe cai să răspundă la comenzi și să-și folosească abilitățile de a sări, alerga ori trage.

Rolul principal, al lui Joey, l-a avut chiar calul personal al lui Lovgren, pe nume Finder, exemplar cu abilități deosebite în a-și comunica emoțiile, conectat cu omul și camera de filmare, care apare în majoritatea scenelor, deși s-au utilizat 14 cai diferiți pentru a interpreta rolul lui Joey din diferitele momente ale vieții.

Înalt de 15 palme și 2 inches (hand = 4 inches; inch = 2,54 cm), fără prea mare succes la cursele de cai, Finder – cal de rasă în vârstă de 12 ani, și-a construit o formidabilă reputație printre starurile care doresc să lucreze cu el: primul său mare rol, *Seabiscuit*, în 2003, alături de Tobey Maguire și Jeff Bridges; *Legenda lui Zorro*, în 2005, cu Antonio Banderas; *Ai auzit de Morgani?*, cu Hugh Grant în 2009; *De neoprit*, în 2010, alături de Denzel Washington, *Oglindă, oglinjoară*, alături de Julia Roberts.

Perechea Lovgren-Finder datează

Albert și calul Joey

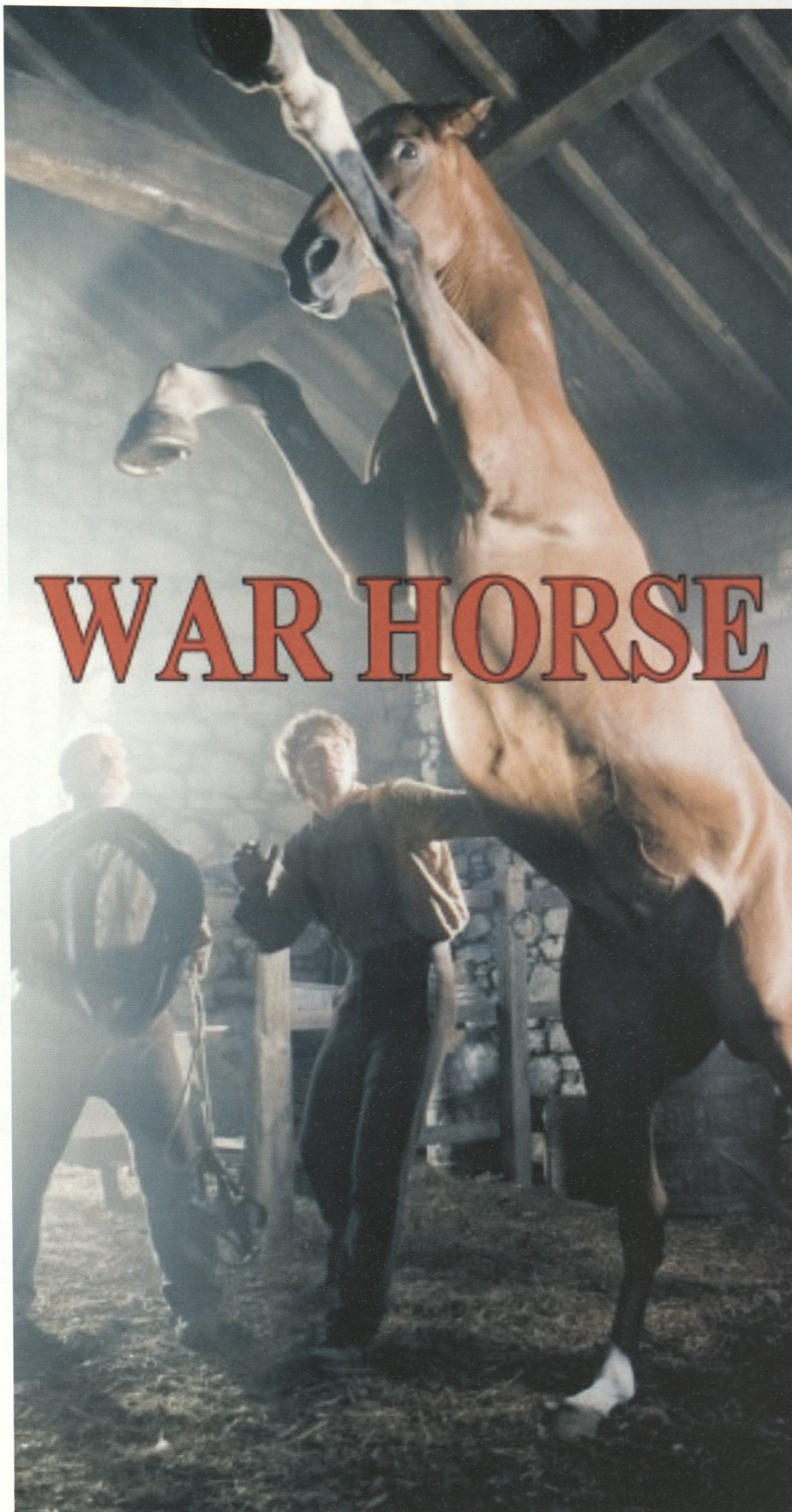

din 2003, când cei doi, unul antrenor celălalt actor principal, au lucrat la filmul *Seabiscuit*. După filmări, cucerit total, Lovgren a cumpărat calul de la producătorul filmului iar timpul petrecut cu el, atașamentul și legătura specială dintre cei doi l-au făcut pe Finder să reacționeze și la cea mai mică mișcare a stăpânului său, adesea fără să fie nevoie de cuvinte. Antrenorul vorbește despre încredere și repetiție, spune despre animal că e foarte subtil, iar unica explicație a legăturii dintre ei este asemuirea calului cu un partener de dans, care repetă tot ce face el: dacă merge la dreapta, calul se duce în dreapta, dacă o ia la stânga, calul vine la stânga... Lovgren folosește biciul ca pe un ghid, ca pe o extensie a mâinii care nu ia niciodată contact cu calul. Învăță calul să aibă încredere în el și să i se supună necondiționat substituind, ca în natură, armăsarul dominat al hergheliei compusă din ei doi. Fără amenințări, îi câștigă încrederea, îl face să se concentreze și să excute singur comenzile fără ca animalul să fie obedient, ci doar un foarte bun elev. Finder are o personalitate puternică și un bun pedigree – nu a fost bun în cursele de cai pentru că nu a fost destul de iute, pentru că pur și simplu nu i-a plăcut asta. Nu este un cal liniștit, ci unul care solicită un călăreț cu experiență. În scenele în care calul alergă liber, Lovgren poate trimite calul de la un capăt la celălalt al câmpului doar printr-un semn al capului ori o mișcare a încheieturii mâinii pe care animalul o observă și execută întotdeauna. Nu poți să nu vezi, privindu-i pe cei doi, dragostea și respectul mutual dintre ei.

Câteodată, Finder se comportă ca un copil nu ca un cal antrenat, este dificil,

Perechea Lovgren-Finder

Finder, în rolul lui Joey din War Horse

a declarat că Lovgren și băieții săi au făcut miracole în acest film cu caii lor, că a avut sentimentul că animalele și-au jucat rolurile la fel de bine ca actorii, că au fost momente în timpul filmărilor în care caii au reacționat într-un fel în care nu și-a putut imagina vreodată că niște cai o pot face – ceea ce l-a făcut să stea deoparte și să mulțumească stelelor norocoase pentru competența și abilitatea animalelor de a desăvârși astfel de momente.

www.dailymail.co.uk
www.goerie.com
www.en.wikipedia.org

dar iubește enorm să fie în fața camerei de filmat, deși îi este greu să stea nemișcat. E mai mult expresiv decât cal – ceea ce-l face să fie o stea de cinema. E *DL. Hollywood* în persoană. Actor desăvârșit, poate interpreta ambele genuri pentru că, în prime minute ale filmului, Funder joacă rolul iepei care-l aduce pe lume pe Joey, lucrul cu un mânz fiind una dintre cele mai dificile scenele pe care Lovgren le-a realizat în film. Funder și unii dintre caii-actori în film, pentru unele scene de război, au fost dați cu cremă de ras care să le zăbrească părul și să-i facă să arate deplorabil, coastele le-au fost evidențiate cu machiaj închis la culoare, care să de impresia că străpung pielea. Spielberg

Azi, la ranch-ul din Californial al stăpânului său, Funder cu părul vopsit în negru de o vopsea organică, nedăunătoare, se antrenează pentru ultimul său rol dintr-un serial american Tv, CSI Miami

Povești despre cai

Către fiul meu nenăscut încă

Răzvan Ioan DINCĂ

Dragul meu Matei,

Nu te-ai născut încă, dar ești, mic animăluț, în burtica mamei tale și în sufletele noastre, ale celor care te-am conceput. Și ai și un nume! Fără să îți începi încă existența terestră, ești prin tine puțin și prin noi mult. Ne-ai schimbat viețile... Totul capătă acum alte valențe, alte culori... Parcă și alte sunete. Sistemul de valori s-a schimbat. Datorită ție, și tu nici măcar nu știi sensul real al cuvintelor pe care le scriu acum, emoționat, pentru

tine. Înțelegi doar tonurile.

Dragul meu copil, fără să știi, noi îți pregătim o viață. Camera ta, camerele tale, hăinuțele, nașii, contactul tău cu lumea exterioară depinzând, dragul nostru, doar de noi... Deocamdată.

Îți pregătim o viață cum poate noi nu am avut. Dar pe care o considerăm, în mintea noastră și mai ales în sufletul nostru, ca fiind perfectă pentru tine.

Acum îți pregătim animăluțele cu care vei învăța să crești. Azi s-au născut cinci ieduți, dintre care, două pe-rechi de gemeni.

Dar ceea ce vreau să încep să îți povestesc, Matei, este ceva ce vei înțelege cu adevărat mult mai târziu. Mult, mult mai târziu, când probabil că personajele despre care vom vorbi nu vor mai fi demult... Poate nici cel care îți scrie nu va mai fi. Dar vor rămâne urmele trecerii prin viață a tuturor acestor viețuitoare prin tine, care trebuie să duci mai departe ceea ce Dumnezeu îți va lăsa ca și moștenire.

A fost odată, Matei, un căluț. Ce e acela un căluț? Da, nu știi, pentru că deocamdată tu nu vezi. Dar auzi

bine. Și simți și mai bine. Căluțul este un animăluț care are patru picioare cu copite, două urechi drepte și un cap mare și frumos - sigur nu așa frumos ca al tău - și doi ochi prin care vei reuși să îți vezi propriul suflet. Se spune că, atunci când te uiți în ochii unui căluț, vezi din reacțiile lui cum ești tu: bun, rău, slab sau puternic... Și, cel mai ciudat, dragul meu copil încă nenăscut, căluțul este acel animal care are sufletul la fel ca al tau, inocent și sperios, cald și timid, iubitor și emotiv. Gata să primească puțin și să ofere foarte mult. Tatăl tău îți pregătește, pentru când te vei naște, mai mulți căluți de la care să înveți ce este iubirea și dăruirea, munca cinstită făcută cu drag și eleganță în orice situație.

Dar să încep povestea.

A fost odată un căluț - acum și tu știi ce e acela un căluț.

Pe acest căluț îl chema Othello. Era mic, avea doar un an și încă trăia lângă mama lui, o iapă foarte frumoasă, care fusese de multe ori campioană de sărituri. Mama lui avea tot timpul grijă de el. Îl învăța să mănânce, să se joace, să sară, să fie atent la tot ceea ce îl înconjoară, să aleagă fânul bun de cel uscat și plin de praf și multe alte lucruri utile pentru lumea lor, a căluților. Ei vorbesc altfel decât noi, oamenii. Au altă limbă. Se numește nechezat. Așa se înțeleg și dacă ești atent, dragă copile, vei putea să o deslușești cu ușurință. Ai să auzi de multe ori între oameni că animalele sunt necuvântătoare. Unele da. Caii însă, nu. Ei vorbesc, trebuie doar să vrea să îți vorbească și tu să vrei să înțelegi, și atunci nu va fi niciun fel de problemă să vă înțelegeți.

Eiiii, și Othello al nostru, la vârsta de 1 an, credea că tot ceea ce a învățat de la mama lui îi era suficient pentru a putea să fie independent și să înceapă, de unul singur, să exploreze lumea. Și atunci când mama lui se antrena pentru concursurile la care participa, Othello era supărat că nu stă destul cu el, că există cineva care stătea în

mod ciudat pe spatele ei, și care tot timpul o împungea cu niște piteni mari. Atunci, Othello și-a jurat ca niciodată să nu se lase încălecat și niciodată să nu se asculte de omul acela de deasupra. Trec anii, mama lui Othello câștiga competiții după competiții, iar Othello face deja patru ani, vârstă la care, mare de-acum, mai mare fizic decât mama sa, trebuie să învețe să sară obstacole. Și atunci, amintindu-și jurământul făcut, Othello refuza să învețe, să se supună, supărându-i, rând pe rând, pe oamenii care încercau să îl învețe. Mama lui fiind acum departe, la competiții și având deja un alt copil, nu mai avea așa de mult timp să se ocupe de el, și Othello, singur și puternic, nu dorea să facă nimic. Azi așa, mâine așa, în cele din urmă după ce oamenii care nu mai aveau răbdare îl împungeau din ce în ce mai tare cu pitenii aceia mari și îl ardeau cu cravașa pe fund, el aproape că nu mai simțea durerea. Din nou a trecut timpul și Othello a ajuns să aibă 6 ani, o vârstă la care alți căluți deja participaseră la competiții, aveau haine și șei frumoase, aveau îngrijitor propriu, tain de ovăz, zahăr. Othello vedea toate acestea și nu înțelegea de ce ei aveau de toate și el primea o rație simplă de fân cam uscat pe zi și niște apă. Încetul cu încetul i-au crescut coama, coada, părul, nimeni nu îl mai tunde și nu îl mai țesăla. Ajunsese să fie atât de sălbatic, încât atunci când cineva intra în boxa lui, ultima din grajd, cu cea mai puțină lumină, să se întoarcă cu spatele și să încerce să-l lovească pe cel ce se îndura să facă curat. Într-o zi, în grajd se auziră zgomete mai puternice și un om îmbrăcat destul de ciudat, cu o căciulă mare pe cap, cu câțiva dinți lipsă și o țigară ce mirosea foarte urât se apropie împreună cu unul dintre îngrijitori de grajdul lui Othello. Othello atenționează printr-un furnăit că el are un jurământ de ținut și nu se va lăsa supus de niciun om, și apoi, așa cum îi era felul, se întoarce cu spatele, spre a lovi cu picioarele. Omul

cu căciulă intră cu curaj în grajd, îl ia de căpastrul vechi pe căluțul nostru, îl ademenește cu o găleată de ovăz de care el nu mai văzuse de când era mic, și reușește să îi pună zăbala. Atunci, cu o zmucitură puternică, omul cu căciulă reușește să îl facă pe Othello să simtă cum durerea îi cuprinde tot capul. Își dă seama că nu are încotro și nu poate decât să se supună omului ciudat cu țigara urât mirositoare și câțiva dinți lipsă.

Omul îl ia afară și, până să se dezmeticească Othello, ai cărui ochi nu mai erau obișnuiți cu lumina zilei, era deja suit într-o mașină de transportat porci și motorul se auzea cum hurduca pe strada plină de bolovani.

Ajuns la destinație, omul cu căciulă îl coboară pe Othello, acum speriat de-a binelea, și îl bagă într-un țarc cu gard înalt și cu un acoperiș rupt, fără pereți. Apoi, cu un zâmbet știrb, îi aplică o palmă pe crupă, de parcă o lopată a venit din cer. Pe jos se aflau câteva smocuri de iarbă și o mică baltă de apă. Othello mănâncă iarbă și bea din apa mocirlită. Viața sa începea să nu mai arate nici măcar așa cum era obișnuit. Deodată se aude un nechezat slab ce venea dintr-o cămăruță aflată la doi pași de locul său. De acolo scoate capul printr-o fereastră fără geamuri un cal mic, cu părul smotocit și ochii băgați în orbite, cu coama plină de ciulini. Oftează și apoi, trist, își trage capul lent înapoi. Vine noaptea. Fără să doarmă deloc, Othello veghează, așteptând cu sufletul la gură a doua zi. Nici nu se face ziuă și omul cu căciulă, mirosind a țigară, își face apariția, cu încă doi prieteni, unul foarte înalt cu un bici în mână și unul foarte gras, cu o funie mare. Othello nechează amenințător și între ei începe o luptă care până la urmă se soldează cu înfrângerea calului încăpățânat. Othello este acum, după 10 zile de chin, lângă calul cu ochii adânciți în orbite, tragând un car mare cu lemne. Este a doua zi când e nevoit să facă o muncă cu care nu era nici pe departe

obișnuit. Dar nu avea încotro. Durerea era prea mare. Mai mare decât oboseala și durerea de mușchi pe care o avea, care nu îl lăsa aproape să se miște. Dar nu avea cum să spună nimic. Nimeni nu îl asculta. Mânca pe unde apuca, bea apa din baltă, nu era spălat, nu era țeșălat. Într-un an, Othello ajunsese doar piele și os.

Într-o zi, amintindu-și de frumoasele sărituri pe care mama sa le făcea și profitând de un moment de neatenție a omului gras, care acum încerca să îl lege ca să pască în jurul unei ierbi aproape uscate, pe marginea drumului, smulge funia și fuge cu toate puterile, sperând că fuga sa îl va face să scape de tot ceea ce era urât în viața sa. Cu ultimele puteri, sare gardul aflat în fața sa, un gard de aproape doi metri, și reușește să alerge mult, mult, cu lacrimi în ochi, imaginându-și că, la capătul drumului, va da de mama sa. Când nu mai poate, se oprește lângă o casă mare, cu pajiște frumoasă în față și o fetișcană care călărea pe un cal alb. Totul părea că este ca într-un vis. Când fata îl vede pe Othello, coboară de pe calul său și încet, cu imitarea unui nechezat ce amintea de pântecul mamei sale, se apropie și reușește, ciudat, să îl atingă. Othello se simțea brusc ocrotit. Din spate însă se aude hurducând o mașină și mirosul de țigară se simte deja. Othello se deplasează câțiva pași în spatele fetei, implorând parcă ajutorul. Din mașină, se apropie, scuipând, omul gras, cu brațele desfăcute, și omul cu căciulă. Cu o găleată de ovăz în mână și cu o frânghie ascunsă la spate. Othello se retrage ușor, dar șansele sale erau foarte mici. Așa că omul gras reușește să îi pună frânghia și tot visul său începe să se stingă. Din casă se aude o voce puternică de bărbat. Tatăl fetei, un domn distins mirosind a flori, se apropie și vorbește fără să gesticuleze și zâmbind permanent cu omul cu căciulă. Apoi, pune mana în buzunar și îi dă acestuia câteva hârtii. Banii, scumpul

meu copil, sunt acel lucru care te poate face să îți pierzi inocența, dacă nu ești atent. Să ții minte de la tata asta, dragul meu. Mașina de porci cu omul cu căciulă și cu omul gras pleacă, Othello rămânând înmărmurit în spatele fetei, alături de iapa albă cu care începe să se adulmece...

Othello are acum 10 ani. De 1 an a început să participe la competiții de dresaj cu fata sa, pe care cu mare bucurie o acceptă acum pe spatele său, este îngrijit și are haine, mănâncă ovăz și este permanent pieptănat. În plus, de câteva ori se întâlnește cu cu mama sa, care chiar dacă a îmbătrânit, încă reușește să câștige competiții. Și totul se încheie cu faptul că Othello, acum, de câte ori simte miros de țigară tresare și nechează temător, cu gândul la carul plin de lemne pe care trebuie să îl ducă...

Dragul meu Matei, fiecare dintre noi, animale sau oameni, avem o misiune pe care trebuie să o îndeplinim... chiar dacă uneori e grea, chiar dacă poate nu întotdeauna ne place, chiar dacă a sta și a nu face nimic poate părea câteodată o bucurie... Matei, Othello acum e mare, a fost de multe ori campion și a lăsat, pentru cei care vor să îngrijească și ei cai, un testament. Te rog să îl citești, fiul

meu, și să îl spui tuturor, atunci când vei avea ocazia:

„Adresez această rugăciune ție, stăpânul meu. Hrănește-mă și dă-mi de băut. După ce am terminat lucrul, dă-mi un grajd curat, uscat care să mă pună la adăpostul vânturilor.

Vorbește-mi și mângâie-mă ca să pot lucra cu voie bună. Nu mă bate cu biciul când plecăm de acasă și nu trage din hățuri când mergem la vale.

Când ți se pare că nu înțeleg, nu mă bate. Cercetează mai bine hățurile, spre a te asigura că sunt în ordine și uită-te ca potcoavele să nu-mi rănească picioarele.

Dacă nu vreau să mănânc, uită-te în gura mea; se poate ca o rană sau o ulcerăție să mă împiedice să mestec.

Nu-mi tăia coada, căci este singura armă pentru apărare contra muștelor chinuitoare.

În fine, bunul meu stăpân, când bătrânețile mă vor face neputincios, nu mă osândi să mor de foame, sau să mă lași să mă omoare vreun cartuș crud. Omoară-mă fără să mă faci să sufăr, și Dumnezeu te va răsplăti.

Te rog să mă ierți că-ți fac această umilă cerere, în numele Celui ce s-a născut într-o iesle!”

5 martie 2013

Între pasiune și tradiție

Istvan ANTAL

Centrul de echitație a fost înființat de familia Contelui Kalnoky, dintr-o pasiune profundă pentru cai și din dorința de a continua o tradiție veche de sute de ani.

Familia având proprietăți în comuna Valea Crișului și spațiul ideal pentru creșterea cabinelor, la început s-a hotărât achiziționarea a doi ponei pentru cei trei fii ai soților Kalnoky. Dar unde există căluți, apar și alți copii dornici să învețe tainele acestui sport, și astfel s-a creat necesitatea de a extinde activitatea și a pune bazele unui adevărat centru de echitație.

În aceea perioadă, familia Kalnoky se ocupa deja de turism rural deținând în proprietate pensiunea din Micloșoara, iar într-un timp foarte scurt, activitățile ecvestre au devenit tot mai populare și în rândul oaspeților veniți din toate colțurile lumii. În acest fel, pe lângă educația ecvestră oferită atât copiilor, cât și adulților din zonă, programele centrului de

echitație s-au completat cu excursiile călare organizate în perioada aprilie-octombrie. În fiecare an, începând cu luna aprilie, din două în două săptămâni, se organizează tururi de 6 zile, iar pentru cei care au la dispoziție o perioadă mai scurtă, excursii de 3 zile. Marea majoritate a grupurilor, a călăreților individuali care optează pentru această activitate, provin din străinătate.

Aceste excursii oferă participanților, posibilitatea de a cunoaște frumusețile peisagistice ale Ținutului Secuiesc, mai exact ale Depresiunii Baraoltului, tradițiile acestei zone, păstrate cu grijă, modul de viață al sătenilor. Oaspeții, însoțiți de un ghid profesionist, pornesc de la grajdurile situate în Valea Crișului, și în cursul

celor 6 zile trec prin mai multe sate ascunse între dealuri și păduri, în fiecare seară odihnindu-se și petrecând noaptea într-un alt sătuc: Malnaș-Băi, Valea Zălanului, Bățanii Mici, Filia, respectiv Micloșoara.

La începutul anului 2011, s-a înființat Asociația Sportivă Club „Shagya” Valea Crișului, cu scopul de a se implica activ în crearea programelor de educație ecvestră, de a promova sporturile ecvestre și de a organiza, respectiv participa la diferite competiții în țară și în străinătate. Președintele asociației este doamna Contesă Anna Kalnoky, medic veterinar și manager în turism. Contesa și-a însușit cunoștințele de călărie de la domnul Mircea Chirvășuță, fost ofițer de cavalerie în perioada Monarhiei Austro-Ungare, și

a înființat clubul sportiv cu dorința de a preda aceste cunoștințe copiilor și tinerilor, respectiv a le îndruma pașii la competițiile sportive la care participă.

În prezent, centrul de echitație își continuă activitatea pe mai multe planuri, dintre care amintim:

- educație ecvestră cu ponei pentru copii între 4-9 ani, incluzând educație individuală și de grup,

- educație ecvestră pentru copiii de peste 9 ani,

- educație ecvestră pentru adulți, fără limită de vârstă,

- cursuri de săritură obstacole pentru avansați,

- organizarea de tabere în timpul vacanțelor de vară, pentru copii,

- pregătirea călăreților în vederea participării la diferite competiții sportive,

- organizarea de competiții și alte evenimente ecvestre,

- turism ecvestru.

Participanții la excursiile ecvestrice au la dispoziție 12 cai și pot alege dintre diferite rase: Shagya arab, lipițan, huțul și semigreu.

„Pentru mine personal, caii Lipizzan definesc eleganța”

Interviu cu Șerban Nica, proprietarul Complexului Casa Viorel, din Poiana Brașov

Domnule Nica, ce este Casa Viorel? Pare un loc magic...

Casa Viorel este primul hotel particular deschis în Poiana Brașov, din 1995. Complexul se întinde pe trei hectare, este format din trei vile de patru etaje, cu toate dotările necesare (restaurant, sală pentru conferințe, club, spa, terasa, parcare, bbq, bar lounge etc.),

un „Parc de Aventură” și un „Centru Ecvestru”.

Acest Centru Ecvestru este emblema complexului nostru, face diferența dintre hotelurile de rând. Trăsurile trase de cai de rasă eleganți înnobilează toată stațiunea, nu este turist care să nu le admire – mai ales atelajele conduse de copii și trase de ponei.

De când datează pasiunea dvs. pentru cai?

Primii cai i-am cumpărat în 1995, odată cu inaugurarea Casei Viorel. Am început cu Semigreu Românesc, o rasă foarte docilă, cu voință de lucru și, optic, foarte atrăgătoare. Însă după 2 – 3 ani, am realizat că nu sunt cai de trăsură și de călărie, ci de muncă.

Plăcându-mi caii semigrei foarte mult, nu am vrut să renunț de tot la ei. Astfel, am intenționat, în 1999, să aduc printre primii cai frizieni în România. Personal, consider că această rasă, pe lângă caii spanioli, sunt printre cei mai frumoși cai din lume. Am vizitat în patria lor mai multe ferme, clasări și expoziții de cai frizieni, care, efectiv m-au lăsat fără grai. După întoarcere, punând în balanță cele văzute, am concluzionat totuși că nu sunt cai de munte, de turism

ecvestru și de călărie, ci exclusiv cai de circ și de show-uri: sunt exact ca și un chibrit – se aprind repede, ard cu flacără intensă, însă se sting la fel de repede cum s-au aprins. Făcându-mi prieteni în lumea cailor, am avut privilegiul de a cunoaște caii Lipizzani, rasă care m-a cucerit definitiv. În boxă, un cal Lipizzan nu arată mult – nici unui turist și nici unui cunoscător. Văzând însă acești cai baroci în mișcare, la lucru – sub șă sau în fața atelajului, nu ai cum să nu te atașezi de ei, de voința

lor de muncă și de caracterul lor ferm, dârz, dar mereu binevoitor. În 2002, am cumpărat primii cai Lipizzani, am învățat să înham în atelaj de 4, de 6, și datorită devotamentului extraordinar al acestor cai am realizat destul de repede un atelaj de 8 armăsari albi magnifici. Acest atelaj cuprindea și armăsarii pepinieri Incitato V pe mama Maestoso și Incitato VII, tot pe mama Maestoso.

Toți Lipizzanii se nasc negri (sau foarte închiși la culoare). Până la vârsta de 12 ani, 80 % din ei trec prin toate fazele de gri și devin albi. 15 % sunt de alte culori (care nu sunt dorite sau nu sunt admise la reproducție), iar numai 5 % din efectiv rămân negri. Acești cai foarte rari sunt cu totul speciali și foarte căutați – ca și la alte rase, cum ar fi pursânge arab sau pura rasă spaniolă. Rămânând cu atracția față

de frizieni (pe care standardul rasei îi obligă să fie negri, fără niciun semn), am făcut un compromis. În 2008, s-a ivit oportunitatea de a schimba toată generația de cai pe care o dețineam. Astfel, am renunțat la armăsarii albi și am reușit să strâng mai mulți armăsari Lipizzani negri.

Câți cai aveți și căror rase aparțin?

În prezent, sunt fericitul proprietar al unui efectiv de opt armăsari Lipizzani negri și opt ponei Shetland, bineînțeles tot negri. Toți sunt îngrijiți și antrenați zilnic de patru frați. Pentru acești 16 cai avem o flotă de 10 atelaje noi produse în Ungaria de familia Galambosh și harnașamente stilate produse de familia Velicea la Mediaș.

Doi dintre Lipizzani, în urma promovării examenelor de clasare, au primit titlul și calitatea de Armăsari Pepinieri și sunt folosiți la reproducție în cadrul Asociației Crescătorilor Particulari de Cal Lipizzan: Neapolitano XXXIV, pe mama Siglavi Capriola XIV și Conversano XXXVI, pe mama Maestoso XXXIX. Atât armăsarii albi pe care i-am format (mai ales cei din linia Incitato), cât și cei negri sunt înrudiți de gradul I și II cu Lipizzani campioni europeni și mondiali la atelaje de doi și patru cai.

În urma a 3 – 4 ani de muncă, acești opt armăsari formează, în prezent, atelaje unice în țară: atelaj de opt în patru perechi și atelaj de opt în

linie (un tandem extins).

Împreună cu părinții Lipizzanului românesc – colectivul profesionist al hergheliei Sâmbăta De Jos și responsabilii pentru caii de rasă din cadrul RNP Romsilva – am reușit formarea unui atelaj unic în lume: 12 armăsari Lipizzani negri, înhămați împreună în fața unei singure trăsurii.

Aveți doi băieți. Practică și ei echitația?

Poneii aparțin copiilor, fiecare are și conduce câte un atelaj de patru. Bineînțeles că îi și călăresc. Îi prezintă în expoziții și show-uri ecvestre și la concursuri de atelaje pentru amatori. Au început sportul cu atelaje la vârsta de trei și cinci ani, acum au șapte și nouă ani. Darius conduce un atelaj

format din patru ponei Minishetland (talie 80 cm) și Silviu concurează cu patru ponei Shetland (talie 100 cm). Împreună cu echipa Centrului Ecvestru Casa Viorel, au format un atelaj deosebit, din toți opt poneii.

Ce servicii oferiți, legate de caii dumneavoastră?

Mulți turiști vizitează complexul nostru pentru ponei. Când copilașii sunt ocupați, toată familia petrece un concediu frumos. Copiii se pot bucura

și de trăsurica trasă de ponei.

Pentru adulți, principalul produs este plimbarea prin stațiune și prin pădurile din jurul acestora cu trăsurile de vânătoare și iarna cu sania. Pentru călăreții experimentați, oferim aceleași trasee, cu peisaje superbe ale munților Carpați. Cel mai slab stăm la capitolul călărie pentru începători, aceștia pot călări numai în padoc, cu instructor. Toți armăsarii sunt blânzi, bine formați sub șă, însă participând

la concursuri, nu sunt răbdători cu începătorii. Oferim și trăsurile de stil pentru nunți sau evenimente.

Aveți ceva proiecte noi, pentru anul acesta?

Da, omologarea și extinderea atelajului de 12 Lipizzani negri, precum și participarea la concursurile de atelaje (amatori) cu doi și patru cai, atât cu Lipizzanii, cât și cu poneii.

Pentru mine personal, caii Lipizzan definesc eleganța.

S-au reluat cursele de trap pe Hipodromul Ploiești

La viitoarea ședință a Consiliului Local Ploiești se va dezbate un proiect de hotărâre care prevede Regulamentul curselor de trap de la Hipodrom. Până la modernizarea acestuia, iată cursele anunțate pentru 2013.

21.04.2013

Premiul Sf. Gheorghe

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă, pe distanța de 1.600 m – Record.

04.05.2013

Premiul de Paște

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă, pe distanța de 1.600 m – Record.

12.05.2013

Premiul Debutanților

alergare semiclasică pentru caii de 2 ani pe distanța 1.600 m – Grupă.

19.05.2013

Premiul Constantin și Elena

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă pe distanța de 2.100 m – Record.

09.06.2013

Premiul Cailor de 4 ani

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani pe distanța de 2.200 m – Grupă sau Autostart.

23.06.2013

Premiul de Încercare

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani pe distanța de 2.400 m – Grupă sau Autostart.

07.07.2013

Derby-ul de Trap

alergare clasică pentru cai de 4 ani (cei mai buni 12 cai din generație) pe distanța de 2.800 m – Grupă sau Autostart.

21.07.2013

Premiul de Consolare

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani (nu participă câștigătorul Derby-ului) pe distanța de 2.200 m – Grupă sau Autostart.

28.07.2013

Premiul Rarău

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă pe distanța de 1.600 m – Record.

04.08.2013

Criteriul Cailor de 3 ani

alergare clasică pentru cei mai buni 12 cai din generația de 3 ani pe distanța de 2.200 m – Grupă sau Autostart.

25.08.2013

Criteriul Cailor de 2 ani

alergare clasică pentru cei mai buni 12 cai din generația de 2 ani, pe distanța de 1.600 m – Grupă sau Autostart.

08.09.2013

Premiul Hambletonian

alergare semiclasică pentru cai de 2 și 3 ani pe distanța de 1 600 m – Record.

29.09.2013

Criteriul de Fond

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă pe distanța 3.200 m – Record.

06.10.2013

Premiul Agriculturii

alergare semiclasică pentru caii de 4 ani și mai în vârstă pe distanța de 1.600 m – Record (două hituri).

20.10.2013

Premiul Municipiului Ploiești

alergare semiclasică pentru caii de 3 ani și mai în vârstă pe distanța de 2.200 m – Record.

27.10.2013

Premiul de Toamnă

alergare semiclasică pentru caii de 3 ani și mai în vârstă pe distanța de 2.200 m – Record.

10.11.2013

Premiul C.S.M. Ploiești

alergare semiclasică pentru caii de 3 ani și mai în vârstă pe distanța de 1.600 m – Record.

15.12.2013

Premiul de Închidere

alergare semiclasică pentru caii de 3 ani și mai în vârstă pe distanța de 2.200 m – Record.

Royal Friesian Horse Association of Romania, afiliată KFPS

În data de 27 februarie 2013, Royal Friesian Horse Association of Romania, asociație nonprofit reprezentată de Dr. Dragoș Petrache, președinte, a semnat un contract de afiliere cu KFPS (Koninklijke Vereniging „Het Friesch Paarden-Stamboek”), Studbook-ul olandez al rasei.

Prin acest contract, KFPS recunoaște asociația din România și o consideră unic partener.

Scopul principal al Royal Friesian Horse Association of Romania este promovarea Rasei Friesian în România, la standardele impuse de KFPS.

Obiective:

1. Sprijinirea testării, evaluării, achiziției și ulterior a înregistrării pe teritoriul României a exemplarelor de

mare valoare din rasa Friesian, importate de către membrii asociației.

2. Înregistrarea exemplarelor de cabaline din rasa Friesian importate sau produse pe teritoriul României, în vederea menținerii unei evidențe corespunzătoare cerințelor impuse de asociațiile și organizațiile dedicate acestei rase la nivel internațional, la care prezenta asociație va adera.

3. Sprijinirea membrilor asociației, dar și a celorlalți proprietari români de cabaline din rasa Friesian, implicați în activități de selecție și reproducție, creștere și antrenare.

- Toate interacțiunile dintre proprietarii de cai din această rasă din România și KFPS se vor derula prin intermediul Asociației Royal Friesian Horse Association of Romania (RFHAR).

- Toți membrii RFHAR sunt și membri KFPS, cu drepturi depline.

Membru fondator, dar și membru de onoare al asociației este tenorul Vlad Miriță (foto sus).

Piatra Neamț: Vor fi doar două reuniuni hipice

În calendarul competițional al Federației Ecvestre Române, sunt trecute concursuri în lunile iunie și august la Baza Haptică „Col. Virgil Bărbuceanu”.

Federația Ecvestră Română a anunțat cluburile din țară care este calendarul competițional pe anul 2013. Numele Bazei Hipice „Col. Virgil Bărbuceanu”, ca gazdă a unor întreceri de nivel intern, apare în acest program de două ori. Numai de două ori față de anii trecuți când, pe arena de „Peste vale”, Clubul Sportiv Ecvestru Piatra Neamț se pregătea de organizarea a câte patru competiții în sezonul de vară-toamnă, din care una era de nivel internațional.

În 2013, în partea a doua a lunii iunie, baza haptică va găzdui Cupa Municipiului Piatra Neamț, concomitent cu o etapă din cadrul Grand Prix-ului României și Cupa Federației Ecvestre Române, iar în august, se vor pune la bătaie premii la Cupa TCE 3 Brazi, Trofeul „Virgil Bărbuceanu” și încă o etapă din Grand Prix-ul României. „Având în vedere situația financiară generală din țară, consider că a găzdui aceste întreceri este un succes. Am încredere că vom găsi sprijinul necesar organizării în mod normal a acestor concursuri cu importanță în clasamentul național”, a declarat Costache Lupu, președintele Clubului Sportiv Ecvestru Piatra Neamț. El a

mai anunțat că își dorește ca în cel mai scurt timp să mai poată anunța o competiție ce urmează să fie programată pentru luna iulie. CSE Piatra Neamț a fost scutită de amendă de către Federația Ecvestră Internațională pentru ratarea organizării în 2012 a etapei de Cupă Mondială. „A fost vorba despre o amendă de 5.000 de euro, dar forul internațional a înțeles situația prin care trece România, iar un argument al imposibilității noastre de a organiza a fost și faptul că și alte țări cu probleme financiare au decis să nu mai găzduiască astfel de întreceri”, a explicat Costache Lupu.

Sursa: Monitorul de Neamț

Alltech va fi sponsorul titular al Jocurilor Ecvestre FEI Mondiale din 2014 din Normandia

Laurent Beauvais, președintele Consiliului Regional al Basse-Normandie și al Comitetului de Organizare Normandia 2014 și Președintele Alltech Dr. Pearse Lyons au anunțat că Alltech va fi sponsorul titular al Jocurilor Ecvestre FEI Mondiale din 2014 din Normandia. Semnarea acordului reprezintă un parteneriat istoric în lumea sporturilor ecvestre, angajamentul din partea Alltech fiind de ordinul a 10 milioane de euro. A șaptea ediție a Jocurilor Ecvestre Mondiale FEI va fi cunoscută oficial sub numele

Alltech FEI World Equestrian Games Normandy 2014.

La a șaptea ediție a Jocurilor Ecvestre Mondiale FEI, din Normandia, se preconizează o participare din peste 60 de țări, cu 900 de călăreți și 850 de cai și cu un public de 400.000 de spectatori, concursurile ecvestre fiind de cel mai înalt nivel. Pentru mai multe informații, vizitați www.normandie2014.com

Timișoara – Ziua Calului și Agronomiada Săptămâna 27 mai – 2 iunie 2013

Vă invităm să luați parte la Ziua Calului, cel mai variat eveniment ecvestru din zona de vest a țării, aflat la cea de-a patra ediție, comasat în acest an cu Agronomiada.

Cei care doresc să participe la probe de atelaje, voltijă, dresaj sau obstacole ori la alte show-uri ecvestre sunt rugați să sune la tel. 0744611321 sau să scrie pe adresa flavia25cai@gmail.com în vederea stabilirii datei exacte, a condițiilor de înscriere, precum și a programului.

EMANUEL FÂNTÂNEANU

ETERNUL PEGAS

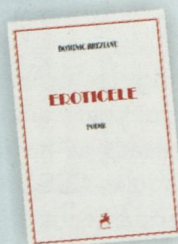

Pagini din istoria
călăriei românești

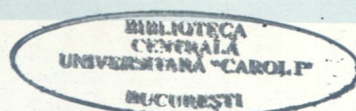
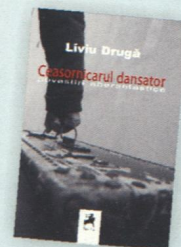
Revista *Calul Magazin*
oferă ca premiu
cartea „Eternul Pegas”
autorului

cele mai frumoase fotografii
trimise la redacție
pe adresa
calulmagazin@gmail.com

Tracus Arte

Literatura română AICI!

**TRANSPORT PROFESIONAL DE CAI IN
TOATE TARILE EUROPEI SI CAMIOANE,
TRANSPORT REGULAT SAPTAMANAL,
IN: UNGARIA, AUSTRIA, GERMANIA,
OLANDA, BELGIA SI MAREA BRITANIE**

**HORSE
TRANS
CARGO**

00 36 20 935 7375

00 36 20 576 6020

00 36 20 377 7590

www.horsetrans.hu

6423037000029